

**MESLEKİ TROMBON EĞİTİMİ
VE TÜRKİYE'DEKİ KONSERVATUVARLARDA
UYGULANAN ORTAOKUL VE LİSE DÜZEYİ
TROMBON EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ**

Sanatta Yeterlik Tezi

Ahmet YILDIZ

Eskişehir 2022

**MESLEKİ TROMBON EĞİTİMİ VE TÜRKİYE’DEKİ
KONSERVATUVARLARDA UYGULANAN ORTAOKUL VE LİSE
DÜZEYİ TROMBON EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ**

Ahmet YILDIZ

SANATTA YETERLİK TEZİ

Müzik Anasanat Dalı

Danışman: Prof. Emre HOPA

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Ağustos 2022

ÖZET

MESLEKİ TROMBON EĞİTİMİ VE TÜRKİYE’DEKİ KONSERVATUVARLARDA UYGULANAN ORTAOKUL VE LİSE DÜZEYİ TROMBON EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Ahmet YILDIZ

Müzik Anasanat Dalı

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ağustos 2022

Danışman: Prof. Emre HOPA

Çalgı eğitiminin başlangıç aşaması, mesleki kariyer boyunca kullanılacak becerilerin temellerinin atıldığı önemli bir süreçtir. Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında doğru duruş ve tutuş pozisyonunun öğrenilmesi, nefes kontrolünün ve homojen bir sesin elde edilmesi, kulis pozisyonlarının öğrenilmesi gibi temel teknik becerilerin kazandırılması ve alışkanlık haline getirilmesi hedeflenmektedir. Başlangıç aşamasının sonrasında çalgıya yönelik bilgi ve becerilerin edinilmesi ile teknik ve müzikal gelişimin artırılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda müfredatlar oluşturulmakta, müfredatların içeriğinde yer alan metot ve etüt kitapları ile konçerto ve sonat seçimleri öğrencinin gelişimini doğrudan etkilemektedir. Ülkemizde uygulanan trombon müfredatlarına bakıldığında, müfredatların oluşturulması ve uygulanması konusunda problemler ve uyumsuzluklar olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun eğitimin bütünlüğünü bozabileceği ve farklı yönelişlerin ortaya çıkmasına neden olabileceği öngörülmektedir.

Bu çalışmada, mesleki trombon eğitimi incelenmekte, Türkiye’deki konservatuvarlarda uygulanan ortaokul ve lise düzeyindeki müfredatlar araştırılıp değerlendirilmekte ve çözüm önerileri ile örnek bir müfredat sunulmaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’deki mesleki trombon eğitiminin daha dengeli bir şekilde yapılmasına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Müzik, Konservatuvar, Çalgı eğitimi, Trombon.

ABSTRACT

VOCATIONAL TROMBONE TRAINING AND REVIEW OF THE TROMBONE TRAINING APPLIED AT CONSERVATORIES IN TURKEY AT SECONDARY AND HIGH SCHOOL LEVEL

Ahmet YILDIZ

Department of Music

Anadolu University, Institute of Fine Arts, August 2022

Supervisor: Prof. Emre Hopa

The beginning level of teaching instrument is an important process in which the foundations of the skills to be used throughout the professional career are laid. At the beginning of teaching the trombone, it is aimed to gain basic technical skills such as learning the posture and holding position, obtaining breath control and a homogeneous timbre, learning slide positions and making them a habit. After the beginning level, it is aimed to increase the technical and musical development by acquiring the knowledge and skills for the instrument. Curriculums are created in line with these purposes, and the choice of method and etude books, concerto and sonata in the content of the curriculum directly affect the development of the student. When the trombone teaching programs implemented in our country are examined, it is observed that there are problems and inconsistencies in the creation and implementation of the curriculum. It is predicted that this situation may disrupt the integrity of education and cause different orientations to emerge.

In this study, vocational trombone education is examined, secondary and high school curricula applied in conservatories in Turkey were researched and evaluated and suggestions for solutions and a sample curriculum is presented. In this regard, it is thought that it can contribute to a more balanced vocational trombone education in Turkey.

Keywords: Music, Conservatory, Musical instrument training, Trombone.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, mesleki trombon eğitimi, temel çalgı teknikleri ve kullanılan kaynaklar ile ülkemizdeki mesleki trombon eğitimi incelenmiştir. Ayrıca temel çalgı tekniklerinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuş, öğretimin ortak bir anlayışla gerçekleştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ahmet YILDIZ

Eskişehir 2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUN BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ahmet YILDIZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUN BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorun.....	2
1.2. Amaç	2
1.3. Önem.....	3
1.4. Varsayım.....	3
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Tanımlar	3
2. ALANYAZIN.....	5
3. YÖNTEM	10
3.1. Araştırmanın Modeli	10
3.2. Veri Toplama Tekniği ve Aracı	10
3.3. Evren ve Örneklem.....	10
4. ÇALGI EĞİTİMİ	11
5. MESLEKİ TROMBON EĞİTİMİ.....	17
5.1. Mesleki Trombon Eğitiminde Gerekli Olan Fiziksel Özellikler ve Temel Çalgı Teknikleri	17
5.1.1. Fiziksel Özellikler	17
5.1.2. Doğru Duruş ve Tutuş Pozisyonu.....	20
5.1.3. Nefes Kontrolü	21
5.1.4. Dudak Pozisyonu	22
5.1.5. Çalgının Doğal Ses Renginin Elde Edilmesi.....	23
5.1.6. Artikülasyon.....	24
5.1.7. Entonasyon Bilincinin Oluşması	27

5.2. Trombon Eğitiminde Uygulanan Pedagojik Yaklaşımlar ve Çalışma	
Teknikleri	35
5.2.1. Pedagojik yaklaşımlar	35
5.2.2. Çalışma teknikleri.....	42
6. TÜRKİYE'DEKİ TROMBON EĞİTİMİ	64
6.1. Konservatuvarların Trombon Öğretim Programları	64
6.1.1. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	66
6.1.2. Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	67
6.1.3. Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı.....	69
6.1.4. Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı.....	71
6.2. Türkiye'deki Trombon Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi	71
6.2.1. Gamlar	74
6.2.2. Metot ve Etüt Kitapları	75
6.2.3. Eserler	77
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
7.1. Sonuç	80
7.2. Öneriler.....	83
KAYNAKÇA.....	87
EKLER	97

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 4.1. Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı programı öğrenme çıktıları.....	12
Tablo 6.1. Ortaokul düzeyinden itibaren eğitim veren konservatuvarlar ve öğrenci kabul ettikleri sınıf seviyeleri.....	75

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 5.1. Yedinci pozisyon için gereken kulis açıklığında parmak uçlarının kullanılması.....	18
Görsel 5.2. Başlangıç seviyesi trombon icracısının koluna elektronik açılı ölçer bağlanmış hali.....	19
Görsel 5.3. Çalma açısını eğmenin sağ kolun pozisyonlara ulaşım mesafesini azalttığını gösteren çizim.....	20
Görsel 5.4. Dil-ağız boşluğu ve artikülasyonun anatomik bölgeleri.....	25
Görsel 5.5. Stjepan Sulek, Sonata, 1. Bölüm 1-3. ölçüler.....	27
Görsel 5.6. Kazimierz Serocki, Sonatina, 1. Bölüm 39-53. ölçüler.....	27
Görsel 5.7. Jacques Castérède, Sonatine, 1. Bölüm 1-7. ölçüler.....	27
Görsel 5.8. Akort aleti	29
Görsel 5.9. Akor kalıpları içerisinde entonasyon ve dayanıklılık çalışmaları.....	31
Görsel 5.10. Entonasyon çalışmaları.....	32
Görsel 5.11. Entonasyon çalışmaları.....	32
Görsel 5.12. Entonasyon çalışmaları.....	32
Görsel 5.13. Doğrusal entonasyon.....	33
Görsel 5.14. Doğrusal entonasyon.....	33
Görsel 5.15. Rotterdam Konservatuvarında uygulanan günlük ısınma egzersizleri.....	35
Görsel 5.16. Müzikal dinamikler (karşıtlık), George Frideric Handel, Sol minör sonat 2. Bölüm, 9-12. ölçüler.....	37
Görsel 5.17. Georg Philipp Telemann, Fa minör sonat 2. Bölüm, (B3'lü trili) 18-20. ölçüler.....	37
Görsel 5.18. Tril çalışması	37
Görsel 5.19. Stephen Rush, Rebellion 26. ölçü.....	38
Görsel 5.20. Bariolaj tekniği, Luciano Berio, Sequenza V, 24. ölçü.....	39
Görsel 5.21. Sesli harf manipülasyonu, John Kenny, Sonata for trombone, 2. Bölüm, 4. ölçü.....	39
Görsel 5.22. Uzun ses egzersizi.....	42
Görsel 5.23. Uzun ses çalışmaları.....	43

Görsel 5.24. Uzun ses egzersizi.....	43
Görsel 5.25. Esneklik çalışmaları.....	44
Görsel 5.26. Esneklik çalışmaları.....	45
Görsel 5.27. Esneklik çalışmaları.....	45
Görsel 5.28. Esneklik çalışmaları.....	47
Görsel 5.29. Kulisin baş parmak ile itilmesi ve sonrasında diğer parmaklar ile yakalanması.....	48
Görsel 5.30. Kulis tekniği çalışmaları.....	49
Görsel 5.31. Kulis tekniği çalışmaları.....	50
Görsel 5.32. Mi bemol majörün yedinci derecesi re sesinin 1. pozisyonundan seslendirilmesi.....	51
Görsel 5.33. Re sesinin alternatif pozisyon olan 4. pozisyonundan seslendirilmesi.....	51
Görsel 5.34. Kulis tekniği çalışmaları.....	51
Görsel 5.35. Artikülasyon çalışmaları.....	52
Görsel 5.36. Artikülasyon çalışmaları.....	53
Görsel 5.36. (Devam) Artikülasyon çalışmaları.....	54
Görsel 5.37. Artikülasyon çalışmaları.....	55
Görsel 5.38. Artikülasyon çalışmaları.....	56
Görsel 5.39. Artikülasyon çalışmaları.....	56
Görsel 5.40. Gam çalışmaları.....	58
Görsel 5.40. (Devam) Gam çalışmaları.....	59
Görsel 5.41. La Gazza Ladra uvertürü 115-145. ölçüler	61
Görsel 5.42. Ernst Williams, Fa majör gam çalışmaları.....	62
Görsel 5.43. Kromatik gam çalışmaları.....	63
Görsel 5.44. Kromatik gam çalışmaları.....	64

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

İÜDK	: İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
HÜADK	: Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı
ÇÜDK	: Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
AÜDK	: Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
MSÜ	: Milli Savunma Üniversitesi
B2'li	: Büyük ikili
K2'li	: Küçük ikili
B3'lü	: Büyük üçlü

1. GİRİŞ

Çalgı eğitiminin başlangıç aşaması mesleki yaşamın temelini oluşturan önemli bir süreçtir. Bu süreçte çalgı tekniğinde yanlış alışkanlıkların edinilmesi, ilerleyen dönemlerde teknik ve müzikal yetersizliklerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yanlış alışkanlıkların düzeltilmesi yorucu olmakla birlikte, tekniği ilk kez öğrenmeye göre, oldukça uzun zaman alabilmektedir. Başlangıç aşamasında kazanılacak iyi alışkanlıklar, eğitimin sonraki aşamalarında bilgi ve beceri düzeyinin artması ile yaşanabilecek teknik zorlukların kolaylıkla atlatılmasına yardımcı olacaktır. Bu bağlamda çalgı eğitiminde başlangıç düzeyi; temel çalgı tekniklerinin, çalışma disiplininin ve çalgı sevgisinin kazandırıldığı, eğitimciler ve öğrenciler tarafından önem verilmesi gereken bir düzey olmaktadır.

Çalgı eğitiminde aktarılabilecek olan bilgi ve beceriler, konservatuvarlarda belirli bir düzen dahilinde yıllık olarak hazırlanan ve kullanılması gereken kaynakları içeren müfredatlar ile kazandırılmaktadır. Hazırlanan müfredatlar, öğrencilerin her bir sınıfta ulaşması gereken bilgi ve beceri düzeyini belirten, öğrenme hedeflerini içeren ve eğitime yol gösteren önemli bir rehber niteliğindedir. Müfredatların içeriğinde farklı becerilerin geliştirilmesine yönelik etütlerin, güncel metotların ve sınıf düzeyine uygun eserlerin bulundurulması önem taşımaktadır. Ayrıca müfredatlar hazırlanırken öğrenciler arasında dengenin oluşması ve öğretimde belirli bir standardın sağlanması hususlarına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Çalgı eğitiminde müfredatlar eğitimciler tarafından kendi kaynak ve yöntemleri doğrultusunda bireysel olarak hazırlanabilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen çeşitli kaynaklarda, çalgı eğitiminin niteliğinin artırılmasında müfredatların ortak bir anlayışla geliştirilmesinin ve doğru bir şekilde yürütülmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu bakımdan müfredatların hazırlanmasında ortak bir anlayışın geliştirilmesi ve müfredatların çalgı eğitimindeki yenilikler doğrultusunda oluşturulması hem öğrenciler hem de eğitimciler açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’de trombon eğitimi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 33’üncü maddesine göre konservatuvarların Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalına bağlı Trombon Sanat Dalında verilmektedir. Konservatuvarların trombon eğitim programlarında uygulanan müfredatlar ile bireyin çalgısında uzmanlaşmasının yanında iletişim becerilerinin ve estetik anlayışının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizdeki konservatuvarlarda trombon eğitiminde uygulanan müfredatlara bakıldığında, bazı konservatuvarlarda belirli bir düzen dahilinde yazılmış (gamlar, metot ve etüt kitapları ile konçerto ve sonat seçimlerinin belirlendiği) ve kurumların internet siteleri

üzerinden erişilebilir bir müfredatları bulunmasına rağmen, bazı konservatuvarların ulaşılabilir veya yazılı bir müfredatlarının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Türkiye’de mesleki trombon eğitimi ile ilgili az sayıda Türkçe kaynak bulunduğu görülmekte ve bu çalışma ile literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada mesleki trombon eğitimi detaylı olarak incelenmiş mesleki trombon eğitimde gerekli olan; doğru duruş ve tutuş pozisyonu, nefes kontrolü, dudak pozisyonu, çalgının doğal ses renginin elde edilmesi, artikülasyon ve entonasyon bilincinin önemi açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında oluşturulan müfredat önerisinde, gam sıralamalarının önemine yönelik, başlangıç aşamasından itibaren sınıf düzeylerine göre çalınacak gam ve çeşitleri ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Gamlar, belirli bir düzen içerisinde sıralanmış, öğrencilerin teknik ve müzikal düzeylerine uygun olacak şekilde düzenlenmiştir. Metot ve egzersiz kitapları önerisinde, araştırma kapsamında incelenen konservatuvarların müfredatlarına ek olarak, yurtdışından The University of Tennessee ve University of Florida School of Music gibi okulların müfredatlarında bulunan metot ve egzersiz kitapları eklenerek eğitimin güncel ve günümüze uygun olması amaçlanmıştır. Benzer şekilde, başlangıç aşamasından lise düzeyine kadar eser seçimlerinde sınıf düzeylerine göre belirli bir çerçevede oluşturulan ve öğrenciler arasındaki dengenin sağlanabilmesi bakımından özenle hazırlanan önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca çalgı eğitiminde deşifre okuma-çalma becerisinin geliştirilmesine yönelik, sınıf düzeylerine uygun olarak, eğitimcilerin belirleyeceği deşifre çalışmaları tavsiyesinde bulunulmuştur.

1.1. Sorun

Araştırmanın problemi, ülkemizdeki konservatuvarlarda ortaokul ve lise düzeyinde trombon eğitimi için hazırlanmış ortak bir müfredatın bulunmamasıdır. Müfredatların farklı olması nedeniyle seviye farklılıkları ve farklı yönelişler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ülkemizde mesleki trombon eğitimi ile ilgili Türkçe kaynakların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, mesleki trombon eğitimi ile ilgili literatüre katkıda bulunmak, Türkiye’deki konservatuvarlarda ortaokul ve lise düzeyi trombon eğitiminde uygulanan müfredatları incelemek ve trombon eğitimindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Alt amaçlar:

- a) Müfredatların incelenerek ortak bir öğretim programının oluşturulması.
- b) Oluşturulan öğretim programı ile trombon eğitiminde öğrenciler arasında dengenin sağlanması, eğitimde bir standardın oluşturulması ve öğrenme hedeflerine tüm öğrencilerin azami düzeyde ulaşabilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Trombon eğitiminin başlangıç aşaması, mesleki yaşamın temelini oluşturan önemli süreçlerden biridir. Öğrencilerin, çalgı eğitiminin başlangıç aşamasında planlı ve pedagojik bir düzene göre kazanacakları bilgi ve beceriler, onların hem eğitim hayatını hem de mesleki yaşamlarını başarılı, güvenli ve mutlu bir biçimde sürdürmelerini sağlayacaktır. Bu bakımdan, başlangıç aşamasından itibaren kazandırılması gereken temel beceriler ile bu becerilerde yaşanabilecek teknik ve fiziksel zorlukların çözümüne yönelik kapsamlı bir müfredatın hazırlanması oldukça önemlidir. Bu durum gözetildiğinde, ülkemizdeki konservatuvarlarda uygulanabilecek örnek bir trombon müfredatının oluşturulması, trombon çalan öğrenciler ve eğitimciler açısından önem arz etmektedir.

1.4. Varsayım

Müfredat programları değişen koşullar ve belirli ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmelidir. Bu araştırmanın sonucunda oluşturulan ortaokul ve lise trombon müfredatı ile ülkemizdeki konservatuvarlara katkı sağlanacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı, Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda uygulanan ortaokul ve lise düzeyi trombon eğitimi müfredatları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Euphonium: Orta büyüklükte, genellikle üç ya da dört valfli, tenor sesli bakır bir enstrüman.

Kulis: Bakır üflemeli bir çalgı olan trombonun bir parçasıdır. Sürgü olarak da adlandırılır. Trombonun kulisi, alt uçlarında kalınlaştırılmış, sabit ve paralel iki iç boru (iç

kulis) ile hareket ettirilebilen iki dış borudan (dış kulis) oluşur. Kulis, diğer bakır üflemeli çalgılardaki (korno, trompet, tuba vb.) valflerin işlevini yerine getirir (Britannica, 2016).

Ventil: Bakır üflemeli çalgılarda titreşimli hava sütununun uzunluğunu ek borular aracılığı ile yönlendirerek artıran ve enstrümana kalıcı olarak bağlı olan kısım (Britannica, 2016).

Artikülasyon: Bir sesin çalınış biçimi (Çöloğlu ve Arat, 2019, s. 17). Bir müzik eserinde semboller ve simgeler aracılığı ile notaların sürelerini belirlemek ve karakterize etmek için icracılara verilen talimatlar (Oxford Music Online, 2001).

Buzzing: Havanın değişen hızlarda ve yoğunluklarda üflenmesi sırasında, dudak ve yüz kaslarının titreşimi sağlayacak konumda olması (Farkas, 1962'den aktaran, Beghtol, 2017, s. 6).

2. ALANYAZIN

Bu araştırmada çalgı eğitimi ve trombon eğitimini kapsayan kaynaklar incelenmiştir. Ülkemizde uygulanan trombon eğitiminin incelenebilmesi amacıyla, araştırmanın örneklemini oluşturan İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı ve Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarının müfredatlarına kurumların internet siteleri üzerinden erişilmiş, Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarının müfredatına ise kişisel görüşme yoluyla ulaşılmıştır. Ayrıca trombon eğitiminde kullanılan teknik ve pedagojik yöntemler ile ilgili literatür taraması yapılmış ve kullanılan başlıca kaynaklar bu kısımda açıklanmıştır.

Çalgı eğitimi sürecinde temel becerilerin kazanılmasında, geliştirilmesinde ve karşılaşılabilecek teknik zorlukların çözümünde çalgıya yönelik yazılan etüt, metot ve egzersiz kitapları oldukça önemli olmaktadır. Özçimen ve Burubatur, 2012 yılında yayımladıkları *Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Birinci Sınıf 1. ve 2. Yarıyıl Viyolonsel Eğitiminde En Çok Kullanılan Metot, Etüt ve Egzersizler* adlı makalede, çalgıya ait sistematik becerilerin kazanılması sürecinde etüt, metot ve egzersiz kitaplarının önemini ele almışlardır. Araştırmacılar, çalgı eğitiminde kullanılan etüt ve egzersiz kitaplarıyla çalgı tekniğinin öğrenilmesinin ve geliştirilmesinin mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda çalgı eğitiminde karşılaşılan teknik zorlukların etüt ve egzersiz kitapları ile aşılabileceğini belirtmişlerdir. Araştırmada başlangıç seviyesinden ileri düzeye kadar olan çalgı metotları incelenmiş, gam ve arpejin önemi vurgulanmış, ancak çalgı eğitiminde teknik ve müzikal gelişimi doğrudan etkileyen eserlerin (konçerto ve sonat) üzerinde durulmamıştır. Dilber ve Gül, 2019 yılında yayımlanan *Carl Joachim Andersen op. 15 Etüt Kitabı 2 Numaralı Etüdünün Teknik ve Biçimsel Analizi* adlı makalede, çalgı eğitimi sürecinde teknik ve müzikal problemlerin çözümünde etüt kitaplarının önemine değinmişlerdir. Araştırmada, teknik ve müzikal gelişim açısından önemli olduğu düşünülen, bir etüdün teknik ve biçimsel analizi yapılmış, Özçimen ve Burubatur'dan farklı olarak, eser ve etütlerin biçimsel ve teknik analizinin yapılmasının çalgı eğitimi açısından önemi vurgulanmıştır. Ancak, biçimsel analiz yapmanın niteliği (form ve armoni bilgisi bakımından oldukça kapsamlı bir bilgi gerektirmesi) ve icracıların, genellikle eserlerin biçimsel özelliklerini önemsemedikleri üzerinde durulmamıştır.

Çalgı eğitiminde repertuar oluşturma'nın önemi üzerine literatürde birçok kaynak bulunmaktadır. Ertem, 2011 yılında yayımlanan *Orta Düzey Piyano Eğitimi İçin Repertuar Seçme İlkeleri* adlı makalesinde, çalgı eğitiminde kazandırılması hedeflenen davranış ve

becerilerde repertuvar seçiminin önemini ele almıştır. Akyıldız, Arseven ve Şentürk, 2004 yılında yayımlanan *Müzikal Yapı Ön Bilgisinin Piyanoda Eser Seçimine Etkisi* adlı bildiride, Ertem'den farklı olarak, müzikal yapı (armoni ve form) bilgisinin repertuvar seçimine etkisini değerlendirmişlerdir. Araştırmada eğitimcilerin repertuvar oluştururken müzikal yapı bilgilerinin belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Araştırmaya göre, eğitimciler repertuvar oluştururken aşinalıklarının bulunduğu ve tonal yapıdaki eserleri tercih etmektedirler. Bu durum öğrencilerden, hazır bulunuşluk düzeyi olarak, analiz becerisinin beklenmemesinden ve eserin müzikal yapısına bağlı olarak çalışma güçlüklerinin artabilmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca form ve armoni bilgi düzeyinin artması ile eserlerin daha iyi yorumlanabileceği, deşifre ve ezber çalabilme becerilerinin geliştirilebileceği ifade edilmiştir.

Literatürde çalgı eğitiminde müzikal ifadenin geliştirilmesine yönelik solfej eğitiminin önemini ele alan kaynaklar bulunmaktadır. Hinman, 2020 yılında yayımlanan *Pedagogical Use of Plainchant for Trombone: Its Application in Legato Studies and Ensemble Playing* adlı doktora tezinde, egzersiz ve eserlerin solfejinin yapılmasının çalgı eğitimi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bloedel Berry, 1996 yılında yayımlanan *The Effects of Structured Singing Instruction on Beginning Instrumental Students Performance Achievement* adlı yüksek lisans tezinde, Hinman'dan farklı olarak, solfej çalışmalarının entonasyon bilincinin ve çalgıda nitelikli ses renginin oluşmasına yönelik etkilerini ele almıştır. Okay, 2012 yılında yayımladığı *Müzikal İfade Eğitime Bir Pencere: Çalgı Müziğinde Vokal İzler* adlı makalesinde, çalgı müziği ile vokal müziğin ilişkisine dair önemli bilgiler vermiştir. Okay, vokal uygulamaların çalgı eğitiminde müzikal ifadeyi geliştirebildiğini özellikle başlangıç aşaması çalgı eğitiminde entonasyon bilincinin oluşmasına katkısı olduğunu belirtmiştir. Özkeleş, 2019 yılında yayımlanan, *Müzik Biçimleri Dersi Kapsamında Çözümlemeye Yönelik Bilgi ve Becerilerin Geliştirilmesinde İzlenecek Yöntemler* adlı bildirisinde, Hinman ve Bloedel Berry'den farklı olarak, müzikal ifadenin geliştirilmesi sürecini; icracıların müzikal yapı bilgi düzeyi, eserlerin yazıldığı dönemin sosyo-kültürel özellikleri ile bestecilerin müzikal kimliğinin bilinmesi yönüyle ele almıştır. Araştırmada, besteci ile dinleyici arasındaki iletişimin sağlanmasında, eserlerdeki müzikal yapının çözümlemesi ve icracıların müzikal ifadelerinin önemi vurgulanmıştır. Özkeleş, eserler yorumlanırken müzikal yapının önemsenmediğini, hata yapma kaygısıyla sadece notaların doğru icra edilmeye çalışıldığını ve müzikal ifadeye dikkat edilmediğini belirtmektedir. Ayrıca icracıların müzikal ifadelerini etkileyen müzikal yapı bilgisinin yetersizliğini mesleki ve sanatsal açıdan düşünülmesi ve ele alınması gereken bir konu olarak değerlendirmektedir.

Trombon eğitiminin fiziksel yönlerinin incelendiği çeşitli kaynaklara ulaşılmıştır. Unverricht, 2008 yılında yayımlanan *The Care and Feeding of Young Trombonists* adlı makalesinde, trombon eğitimi için öğrenci seçiminde dikkat edilmesi gereken hususları ele almıştır. Kruger, Lammers, Stoner, Allyn ve Füller, 1996 yılında yayımlanan *Musical Expertise: The Dynamic Movement of the Trombone Slide* adlı araştırmalarında, trombon icracılarının kulis pozisyonlarını nasıl belirlediklerini incelemişlerdir. Ekdahl, 2001 yılında yayımlanan *A Simple Model of the Mechanics of Trombone Playing* adlı doktora tezinde, trombon icracılarının omuz, kol, dirsek, bilek ve el hareketlerini incelemiştir.

Buckmaster, 2006 yılında yayımlanan *Teaching Strategies of Successful College Trombone Professors for Undergraduate Students* adlı doktora tezinde, trombon eğitiminde etkili öğretim yöntemleri, müfredat ve kullanılan materyalleri ele almıştır. Johnson, 2010 yılında yayımlanan *The Fundamental Approach to Trombone Technique: a Comprehensive Strategy for Addressing Common Technical Deficiencies in Trombone Performance* adlı doktora tezinde, trombon eğitiminde önemli olan teknik becerileri detaylı bir biçimde açıklamış ve performans örnekleri vermiştir.

Trombon eğitiminde duruş pozisyonu ve nefes kontrolünün önemine ilişkin çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Sobnosky, 2016 yılında yayımlanan *Challenges in Beginning Trombone Pedagogy* adlı araştırmasında, başlangıç aşaması trombon eğitiminde doğru duruş ve tutuş pozisyonlarının önemini ele almıştır. Hopa, 2013 yılında yayımlanan *Tahta ve Bakır Üflemeli Çalgı Çalan Müzisyenlerde Nefes Kontrolü* adlı makalesinde, nefes kontrolünün çalgı performansı üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Literatürde trombon eğitiminin başlangıç aşamasında üzerinde önemle durulması gereken teknik becerileri ele alan çok sayıda kaynak bulunmaktadır. Faske, 2013 yılında yayımlanan *A Matter of Coordination: A Pedagogical Study of Respiration, Slide Placement and Articulation for the Student Trombonist and a Synthesis of These Processes for Improved Classroom Instruction* adlı doktora tezinde, nefes kontrolü, kulis tekniği ve artikülasyon gibi trombon eğitiminde oldukça önemli teknik becerileri eğitimcilere faydalı olabilecek pedagojik bakış açılarından değerlendirmiştir. Dixon, 2018 yılında yayımlanan *Augmenting Jean Baptiste Arban's Complete Method for Trombone Based upon the Demands of the Most-performed Tenor Trombone Solo Literature* adlı doktora tezinde, Faske'den farklı olarak, başlangıç düzeyi trombon eğitiminde gerekli teknik becerilerin kazandırılmasında, Arban metodunun faydalarını ele almıştır.

Trombon eğitiminde başlangıç aşamasında eser seçiminin önemine yönelik Greer, 2015 yılında yayımlanan, *A Study of Trombone Works to Assist with Solo Selection for Student Trombonists* adlı tezinde, başlangıç aşamasında eser seçimin önemine değinmiş ve başlangıç aşamasında çalışılması gereken çeşitli eserleri incelenmiştir. Greer'a göre başlangıç aşamasında öğrencilerin bilgi ve beceri düzeylerine uygun eserlerin seçilmesi, öğrencilerin trombon ile daha iyi performans gösterebilmelerine ve kendilerinden emin icracılar olmalarına imkân vermektedir.

Trombon eğitiminde entonasyonun önemi ve entonasyon bilincinin oluşmasına yönelik olarak çeşitli kaynaklar incelenmiştir. Vining, 2002 yılında yayımlanan *Daily Routines for Trombone* adlı trombon metodunda entonasyon bilincinin oluşumuna yönelik çeşitli egzersizler bulunmaktadır. Benzer şekilde, Alessi ve Bowman'ın, 2002 yılında yayımlanan *Arban Complete Method for Trombone & Euphonium* adlı metot kitabında entonasyon bilincinin oluşumuna yönelik olarak çalışmalar bulunmaktadır. Palmer, 2005 yılında yayımlanan *Correcting Linear Intonation on the Trombone* adlı tezinde, trombon eğitiminde doğrusal entonasyon çalışmalarını incelemiştir. Beghtol, 2017 yılında yayımlanan *The Effect of A Researcher Composed Mouthpiece Buzzing Routine on the Intonation and Tone Quality of Beginning Band Brass Students* adlı tezinde, her gün ve düzenli olarak ağızlıkla yapılan buzzing çalışmalarının entonasyon bilincinin oluşmasına ve ses renginin kalitesine etkilerini incelemiştir. Beghtol, araştırmasını başlangıç seviyesi 43 bakır çalgı icracısı (korno, trompet, trombon ve euphonium) üzerinde yapmış, on hafta süreyle her gün ve düzenli olarak ağızlıkla buzzing çalışması programı uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda düzenli olarak ağızlıkla yapılan buzzing çalışmalarının entonasyon bilincinin oluşmasına ve ses renginin kalitesine herhangi bir etkisinin bulunmadığını ifade etmiştir. Araştırmanın başlangıç seviyesi 43 öğrenci üzerinde yapılması ve on hafta gibi kısa bir süreci kapsamaması nedeniyle güvenilir olduğu düşünülmemektedir. Öte yandan birçok araştırmada (Hughes, 2016; Larson, tarihsiz; Paddock, 2017) ağızlıkla yapılan buzzing çalışmalarının icracılar üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir. Larson, ağızlık ile yapılan buzzing çalışmalarının oldukça yorucu olduğunu ancak, özellikle başlangıç aşamasında, entonasyon bilincinin oluşmasına ve dudak pozisyonunun sağlamlaştırılıp geliştirilmesine doğrudan etki ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, ağızlıkla, her gün ve düzenli olarak yapılan buzzing çalışmalarının uzun ve yorucu bir süreçten sonra olumlu etkilerini göstereceği değerlendirilmektedir.

Trombon eğitiminde pedagojik yaklaşımlara ve teknik çalışmalara yönelik sınırlı sayıda kaynağa rastlanmıştır. Wallace, 2012 yılında yayımlanan *The Collective Pedagogy Utilized by the Trombone Instructors at the Rotterdam Conservatory of the Netherlands* adlı tezinde, Rotterdam Konservatuvarındaki trombon sınıflarının öğrenci yapısı ve sosyal çevresi ile öğretmenlerin pedagojik yaklaşımlarını ve müfredatlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmiştir. Wallace'a göre, Rotterdam Konservatuvarı ulusal ve uluslararası yarışmalarda başarılı olan, müzik festivallerinde öne çıkan trombon icracıları yetiştirmekte ve bu durum konservatuvarın trombon sınıflarında uygulanan pedagojik yaklaşımların daha yakından incelenmesini gerektirmektedir. Moore, 2013 yılında yayımlanan *A Theoretical, Historical and Comparative Analysis of Preferred Collegiate Trombone and Euphonium Method Books* adlı araştırmasında, trombon eğitimcilerinin tercih ettikleri metotları pedagojik ve teknik yönlerden incelemiştir. Klay ve MacDonald, 1993 yılında yayımlanan *Daily Exercise for Trombone* adlı çalışma metodunda trombon eğitiminde önemli teknik becerilerin gelişimine yönelik çalışma egzersizleri sunmakta ve önerilerde bulunmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama tekniği ve aracı, evren, örneklem ve veri analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Türkiye'deki konservatuvarlarda uygulanan ortaokul ve lise düzeyi trombon eğitimi hakkında betimsel tarama ve doküman incelemesi yapılan, verilerin bu yöntemle toplandığı nitel bir araştırmadır. Betimsel çalışmalarda amaç, ilişki veya fark tespit etmek değil, her şeyi olduğu gibi ortaya koymaktır (Karasar, 2009, s. 77).

3.2. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

Bu araştırmaya konu olan problemin detaylarını açıklayabilmek için farklı verilere ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmada adı geçen konservatuvarların trombon eğitimi müfredatlarına erişmek için konservatuvarların internet siteleri taranmış ve müfredatlara ulaşılmıştır. Ayrıca, trombon eğitiminin teknik ve pedagojik yönlerden incelendiği çalışmaları tespit edebilmek için ilgili alanyazın ve internet siteleri taranarak benzer araştırmalara ulaşılmıştır. Verilerin tutarlılığının tespiti için kaynaklar karşılaştırılmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki konservatuvarlarda uygulanan trombon müfredatları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise ülkemizde trombon eğitimi verilen on bir devlet konservatuvarı ile bir sahne sanatları fakültesinin arasından, trombon sanat dalında aktif olarak öğrenci bulunan, yazılı bir müfredat programı olan ve müfredatlarına ulaşılabilen, müfredat programının içerikleri belirli bir düzen dahilinde oluşturulmuş (gam, etüt ve metot kitapları ile konçerto ve sonat seçimleri belirlenmiş) kurumlardan; İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı, Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı trombon müfredatları oluşturmaktadır.

3.4. Veri Analizi

Trombon eğitimi üzerine yapılan araştırmalar doküman incelemesi yolu ile elde edilmiş ve özetlenerek yorumlanmıştır. Konservatuvarların trombon müfredatları incelenerek analiz edilmiştir.

4. ÇALGI EĞİTİMİ

Çalgı eğitimi ve öğretimi, çalgı çalabilme becerisine sahip olabilmek için birtakım davranışların sistematik olarak kazandırılmasıdır (Özçimen ve Burubatur, 2012, s. 186). Çalgı çalmak, konsantrasyon ve yoğun çaba gerektirmesi bakımından hem fiziksel hem de zihinsel bir eylemdir. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel becerilerini bir bütün olarak ele almaktadır. Müzik eğitiminin temel bir boyutu olan çalgı eğitimi, genel müzik eğitimi, mesleki müzik eğitimi ve amatör müzik eğitimi kapsamında her düzeyde gerçekleştirilebilmektedir. Japon keman icracısı ve pedagog Shinichi Suzuki, çalgı çalmanın duyuların ve algıların gelişiminde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca çalgı eğitimi aşamasında kendine güvenin gelişebileceğini ve odaklanmanın artabileceğini belirtmiştir (http-1).

Çalgı çalışma süreci, çalgıyı öğrenme ya da çalgıda yeterlik kazanma amacı ile tekrarlı çalma ya da sistemli egzersiz yapma olarak tanımlanmaktadır (Barry ve Hallam, 2002, s. 153). Güneş, bireyde istenilen davranış değişikliğinin oluşmasını, davranışın büyük ölçüde tekrarına ve sürekliliğine bağlı olduğunu belirtmiştir (Güneş, 2014, s. 24). Parasız'a (2010) göre çalgı eğitiminin başlıca amaçları; çalgıyı doğru bir teknikte çalmak, çalışma süresini verimli olacak şekilde ayarlamak ve müzikal becerilerin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktır. Bu bağlamda, öğrencinin yapacağı çalışmalar ve tekrarlar, başarısına doğrudan etki edecektir.

Çalgı çalışma süreci bireylerin çalgılarında teknik kapasitelerini artırma, yeni eserler öğrenme, bu eserlerin yorumlanması, konser ya da sınava hazırlık gibi hedeflerin olduğu bir süreçtir (Özmenteş, 2013, s. 440). Çalgı eğitiminde bedensel koordinasyon ve zamanlama becerilerinin gelişmesinde çalgının teknik olanaklarına uygun olarak düzenlenmiş metot, etüt ve egzersizlerin büyük önemi vardır. Özçimen ve Burubatur, bireye çalgısında yeni davranış ve becerilerin kazandırılıp geliştirilmesinde, çalgı metotlarının, etütlerin ve egzersizlerin önemli olduğunu vurgulamışlardır (Özçimen ve Burubatur, 2012, s. 187).

Çalgı eğitiminde öğrenci başarısını etkileyen faktörler; çalgı çalmaya istekli olmak, çalgıyı tanımak ve sevmek, zaman yönetimi, ödevleri düzenli ve gerektiği biçimde çalışmak ve eğitimciyle iyi iletişim içinde olmaktır (Özen, 2004, s. 60). Günay, çalgı eğitimini, çalgı çalma becerisinin geliştirilmesine ek olarak, müzik sevgisinin ve bilgisinin artırılması olarak ifade etmiştir (Günay, 2006'dan aktaran, Kurtaslan, 2014, s. 95-96).

Çalgı eğitimi programlarında bulunan öğrenme çıktılarında, öğrenme sürecinin sonunda hangi davranışların kazandırılacağı ve öğrencinin hangi yönlerinin geliştirileceği önceden

öngörülmekte ve bu yönde planlamalar yapılmaktadır. Bu bağlamda öğrenme çıktılarında bulunan ve kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri ve davranışlar gözlenebilir ve ölçülebilir şekilde tanımlanmaktadır. Tablo 4.1’de Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı programının öğrenme çıktıları (program yeterlilikleri) verilmiştir. Program ile bireyin çalgısında uzmanlaşmasının yanında estetik anlayışının ve iletişim becerilerinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Tablo 4.1. *Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı programı öğrenme çıktıları (http-2)*

1. Müzik kültürü ve estetik konularına ilişkin bilgiye sahip olmak
2. Müzik tarihi konusunda bilgi sahibi olmak
3. Müzik ekol ve teknikleri konusunda bilgi sahibi olma ve uygulama becerisi
4. Müzik eleştirisi konusunda bilgi sahibi olmak ve eleştirebilme becerisi
5. Müzik etiği konusunda bilgi sahibi olmak
6. Kuram ve uygulama bütünlüğü sağlayabilme becerisi
7. Farklı ekol ve teknikleri uygulayabilme becerisi
8. Çözümlemeye dayalı yorum becerisi
9. Çok boyutlu algılayabilme, düşünebilme, tasarlayabilme, uygulayabilme becerisi
10. Duyusal algıyı çalışına yansıtabilme becerisi
11. Tek başına, bağımsız olarak ve/veya grup içinde uyumlu ve üretken olarak çalışabilme becerisi
12. Çözümleyici ve eleştirel düşünebilme becerisi
13. Yaşam boyu öğrenme kavramının gerekliliği bilinci
14. Çalışmalarını topluma anlatabilecek iletişim becerisi
15. Bir yabancı dili kullanarak alanındaki bilgileri izleyebilme ve meslektaşları ile iletişim kurabilme becerisi
16. Müzik konusunda ulusal ve uluslararası değerlerin farkındalığına sahip olmak
17. Soyut ve somut kavramları; yaratıcı düşünceyle yorumlama becerisi
18. Estetik farkındalığa sahip olmak

Çalgı eğitiminde, gerekli davranış ve becerilerin kazanılmasında ve geliştirilmesinde en önemli araçlardan biri repertuvarıdır (Ertem, 2011, s. 647). Arseven, Akyıldız ve Şentürk’e göre çalgı eğitiminin ilk ve en stratejik adımı repertuvar seçimidir (Arseven, vd., 2004, s. 2). Apfelstadt, repertuvar seçiminde bireyin becerisinin, fiziksel yeterliliğinin, duygusal yoğunluğunun ve pedagojik değerlerin dikkatli bir şekilde dengelenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Apfelstadt, 2000, s. 20).

Çalgı eğitiminde bireyin iyi bir teknik beceriye sahip olması ve müzikalitesini geliştirmesi hedeflenir. Konakçı, çalgı eğitiminin amacını teknik ve müzikalite açısından gelişmiş bireyler yetiştirmek olarak değerlendirmiştir. Bunun yanında çalgı eğitiminde bireyin çalgısını müzik eğitiminin her alanında işlevsel olarak kullanabilmesi gerektiğini belirtmiştir (Konakçı, 2010, s. 39). Ertem, teknik beceriyi müzikal ifade gücüne erişmede bir araç olarak değerlendirmiş, önemli olanın müzikaliteyi geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca müzikalitenin istenilen seviyeye ulaşması için, çalgının bazı teknik sorunlarının aşılmış olması gerektiğini ifade etmiştir (Ertem, 2011, s. 646).

Çalgı eğitiminde müzikal ifadenin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Hinman, solfej ve dikte eğitiminin, çalgı eğitiminde temel müzik becerileri ile müzikal ifadenin geliştirilmesine katkısı olduğunu ifade etmektedir. Eserlerin ve egzersizlerin solfejinin yapılmasını günlük ısınma çalışmalarının bir parçası olarak görmekte ve çalgı eğitiminin nefes kontrolü ve artikülasyon gibi birçok davranışını birlikte harekete geçirdiğini belirtmektedir (Hinman, 2020, s. 1). Gordon, solfej çalışmalarının çalgıda iyi bir ses renginin oluşumuna, entonasyon bilincinin oluşumuna ve artikülasyonun gelişimine olumlu etkileri olduğunu dile getirmektedir (Gordon, 1971'den aktaran, Bloedel Beery, 1996, s. 8). Garofalo, *Improving Intonation in Band and Orchestra Performance* (1996) adlı kitabında, müzikal ifade gücünü geliştirmek ve entonasyon bilincine ulaşabilmek için solfej ve dikte eğitiminin önemli olduğunu ifade etmektedir. Dell, solfej ve dikte eğitimlerinin müzikalite ve entonasyon gibi çalgı eğitiminin temel becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır (Dell, 2003, s. 9).

Bakır üflemeli çalgı icracılarının eğitiminde uygulanan pedagojik yöntemlerden biri de çalgının şarkı söyleme yaklaşımıyla öğretilmesidir. Sweeney'e göre, bu yaklaşım entonasyon bilincinin oluşmasında, ses renginin niteliğinin edinilmesinde, artikülasyonun ve müzikal ifadenin geliştirilmesinde kanıtlanmış bir yoldur. Başta Emory Remington, Arnold Jacobs ve Charles Vernon olmak üzere birçok eğitimci enstrüman çalarken seslerin zihinde oluşturulmasını enstrüman eğitiminin temel bir öğretisi olarak ifade etmektedir (Sweeney, 2018, s. 9-11). Benzer şekilde, Becker'a göre, bakır üflemeli çalgı çalma ile şarkı söyleme arasında birçok fiziksel benzerlik bulunmaktadır. İlk ve en önemlisi her ikisinde de hava kullanılmaktadır. Şarkı söyleme sırasında ses telleri tını ve nota üretmek için kullanılırken, bakır çalgılarda dudaklar havayı titreştirerek ses telleri gibi davranmaktadır. Becker, (2017) şarkı söyleyen kişi eğer aklında belirli bir sesi duymuyorsa ses üretiminin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Benzer durumun çalgı icracıları için de geçerli olduğunu ve çalgıyı çalma sırasında aklın içinde sesli bir görüntü (image) oluşmasının gerekliliğinden

bahsetmiştir. Jacobs (2006), dudakların ses tellerine benzer biçimde titreştiğini ve şarkı söyleyenlerde olduğu gibi aklın içinde seslerin düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çalgı çalma sırasında, icracıların aklındaki işitsel görüntüye odaklanması, havanın çalgıya aktarılmasına ve çalgı tekniğine doğrudan etki eder (Jacobs, 2006'dan aktaran, Sweeney, 2018, s. 10).

Çalgı eğitiminde teknik ve müzikal becerilerin yanında deşifre okuma ve çalma becerisinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Deşifre, eseri önceden çalışmaksızın ilk görüşte okuma ve çalma becerisidir. Deşifre okuma ve çalma becerisinin geliştirilebilmesi için armoni ve form bilgisi gibi müzik eğitiminin diğer disiplinlerinin de önemsenmesi ve çalışılması gerekmektedir (Kurtuldu, 2015, s. 593-594). Uzunonat, lise eğitimi aşamasında verilen orkestra ve oda müziği derslerinin çalgı eğitiminde deşifre çalma becerisine en çok ihtiyaç duyulan dersler olduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan deşifre çalma becerisinin geliştirilmesi, müziğin çok yönlü keşfedilebilmesine, belli eserlerin çalışılmasıyla sınırlı kalınmamasına, çalgı repertuarını tanımaya ve eserleri hızlı bir şekilde icra edebilmeye katkı sağlamaktadır (Uzunonat, 2016, s. 67).

Müzikal ifade, soyut bir kavram olmakla beraber, çalgı eğitiminin en önemli parçalarından biridir. Müzikal ifadeye yönelik özelliklerin açıklanması oldukça zordur. Çoban ve Okay'a göre, icracıların müzikal ifadeye yönelik algıları ve bu algıyı sergileyebilmeleri; bilgi düzeyi, dinleme becerisi, notayı anlamlandırma, ustalık, hafıza ve güdülenme gibi müziği oluşturan öğeleri düzenleme becerisine sahip olmaları ile ilgilidir (Çoban ve Okay, 2013, s. 258). Çalgı performansının müzikal olabilmesi için performans sürecinin ve bu sürecin tüm öğelerinin doğru düzenlemesi gerekmektedir. Müzik icrası sadece teknik becerilerin geliştirilmesine yönelik tek boyutlu bir süreç değildir. Bu bağlamda müzikal ifadenin çok boyutlu öğelerinin iyi tasarlanmış bir eğitim modeli ile verilmesi gerekmektedir. Alman piyanist, şef ve besteci Bruno Walter' a (1876-1962) göre müzik tarihinde, eserlerin sanatsal anlamlarını kavradıkları halde yeterli icra becerisine sahip olmayan icracılar olduğu gibi, çalgısında virtüöz seviyesinde olup entelektüel düzeyi düşük, algılama kültürü sınırlı birçok icracı bulunmaktadır (Ginzburg, 1981'den aktaran Tarkum, 2006, s. 129-130).

Eğitimci, çalgı eğitiminde öğrencinin hedeflenen becerilere ulaşılabilmesinde oldukça önemli bir rol oynar. Saraç ve Şeker, *Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Çalgı Öğretimindeki Performansın Değerlendirilmesi* adlı makalede, bir beceri ya da davranışın nasıl uygulanacağını gösterilmesini çalgı eğitiminin ilk aşaması olarak değerlendirmektedir (Saraç ve Şeker, 2008, s. 101). Becerinin ya da tekniğin özellikleri hakkında bilgi verilmesi ve

davranışın nasıl yapılacağına birkaç kez gösterilmesi daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Öğrenci öğrendiği teorik bilgileri uygulamaya dönüştürürken eğitimcisini taklit edecek ve ondan ilham alacaktır.

Çalgı eğitimi ile teknik bilgi ve becerilerin geliştirilmesine ek olarak estetik bir değer kazandırılması da söz konusudur. Akgül ve Karkın'a göre çalgı eğitimi yoluyla, eğitimin amaçladığı yaratıcı, uygulayıcı, araştırmacı, yorumlayıcı, eleştirci ve kendine güvenen bireyler yetiştirilebilir (Akgül ve Karkın, 2003, aktaran, Konakçı, 2010, s. 38). Tanrıverdi, çalgı eğitiminin bilimsellik, geçerlilik ve güzellik olmak üzere üç ana niteliği olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, çalgı eğitiminde yapılan her işin bilimsel bir temele dayandırılması (bilimsellik), öğrenilen her davranışın hayatta ve mesleki müzik yaşantısında kullanılabilirliği (geçerlilik) ve bireyin iç dünyasına yönelik bir kaygı içermesi (güzellik) gerekmektedir (Tanrıverdi, 1996, s. 14).

Çalgı eğitiminde hedeflerin gereğinden yüksek tutulması nitelik açısından bazı kayıplara sebep olabilmektedir. Çilden ve Ercan'a göre, çalgı eğitiminde öğrencinin hangi eser ya da etüdü çaldığından çok, çaldığı eser ya da etüdü nasıl çaldığı daha önemlidir. Ayrıca müzikten çok niteliğe önem verilmesinin çalgı eğitiminin her aşamasında öğrenciye hissettirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Çilden ve Ercan, 2004, s. 3).

Çalgı eğitiminin başlangıç aşaması mesleki kariyerin temelini oluşturması bakımından önemli bir süreçtir. Bu süreçte temel becerilerde doğru alışkanlıkların edinilmesi, öğrenme sürecinin daha kolay olmasına yardımcı olur. Ayrıca eğitimcinin öğrenme hedeflerine yönelik kullandığı yöntemler çalgı sevgisinin kazandırılmasına etki etmekle birlikte, temel çalgı tekniklerini ve terimlerini öğretmede kolaylık sağlar.

Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında doğru duruş ve tutuş pozisyonunun öğrenilmesi, nefes kontrolünün ve çalgıda ses üretme becerisinin edinilmesi, kulis pozisyonlarının öğrenilmesi gibi temel teknik becerilerin kazandırılması ve alışkanlık haline getirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, eğitimcinin trombon eğitiminde kullandığı yöntem ve teknikler çalgı sevgisinin kazandırılmasına, bilgilerin anlaşılabilir ve uygulanabilir olmasına etki eder.

Çalgı eğitiminde yüzyıllardır geçerli olan usta-çırak yöntemi günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. Bu yöntemde eğitimci enstrüman çalmayı kendi öğrendiği şekilde öğretir. Aicher, usta çırak ilişkisinde çalgı öğretmeninin bilgisini aktarırken kendi müzik yaşamını şekillendiren metotları, eserleri, kendi işaretlediği notaları ve metronomları kullandığını ifade etmektedir (Aicher, 1998, s. 2). Öğrenci öğretmenini seyrederek, dinler ve

taklit eder. Eğitim sisteminin temeli taklit etme üzerine kurulu olduğundan genel öğrenme kuramlarının uygulanmadığı söylenebilir. Bu yöntemde öğrenciler arasındaki farklılıklar önemsenebilir ve yapılan hatalara yönelik düzeltmeler her zaman öğrencilerin algılayıp uygulayabileceği düzeyde anlatılmayabilir.

5. MESLEKİ TROMBON EĞİTİMİ

Mesleki trombon eğitimi, doğru duruş pozisyonu, nefes kontrolü, çalgının doğal ses renginin elde edilmesi, artikülasyon, kulis tekniği, entonasyon, aralık çalışması, dayanıklılık, esneklik ve anahtar çalışmaları gibi trombon performansının tüm yönlerini içeren temel becerilerden oluşmaktadır. Bu teknik unsurların sıralaması kendi içerisinde oldukça önemli olup, birçok yönden birbirleri ile ilişkilidir. Her bir beceri önceki beceriler üzerine inşa edilmektedir (Buckmaster, 2006, s. 30). Johnson, Buckmaster'dan farklı olarak, trombon eğitiminde temel teknik becerilerin birbirleriyle ilişkili dört temel davranıştan oluştuğunu belirtip, bu davranışları; nefes kontrolü, dudak pozisyonu- esneklik, kulis tekniği- zamanlama ve artikülasyon olarak ifade etmektedir. Profesyonel ya da başlangıç aşamasında olan birçok trombon icracısının teknik yetersizliklerinin bu dört temel teknikteki kusurlardan meydana gelebileceğini, müzikal performanstaki başarı ve ilerlemenin de yine bu dört temel tekniğe hakimiyet ile doğrudan ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, trombon repertuarının en önemli ve en zor eserlerini icra eden profesyonel trombon icracıları için gerekli olan temel davranış ve prensipler, başlangıç seviyesi trombon icracıları için de gereklidir. Ayrıca ritim duygusu, entonasyon bilinci ve müzikalite, trombon tekniğine özgü olmayıp, evrensel ve her enstrüman için gereklidir (Johnson, 2010, s. 4).

5.1. Mesleki Trombon Eğitiminde Gerekli Olan Fiziksel Özellikler ve Temel Çalgı Teknikleri

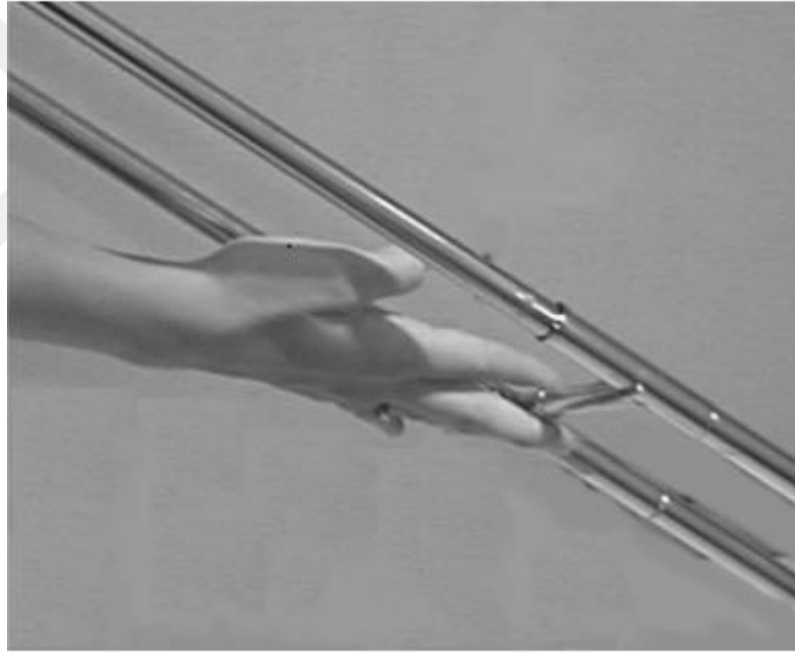
Bu bölümde mesleki trombon eğitiminde gerekli olan fiziksel özellikler ile doğru duruş ve tutuş pozisyonu, nefes kontrolü, çalgının doğal ses renginin elde edilmesi, artikülasyon, dudak pozisyonu ve entonasyon bilincinin oluşması gibi temel çalgı teknikleri açıklanmıştır.

5.1.1. Fiziksel Özellikler

Mesleki trombon eğitime fiziksel yapının belirginleşmeye başladığı sekiz ile on yaşlarında başlanabilmekte ve öğrencide çeşitli fiziksel özelliklerin gelişmiş olmasına dikkat edilmektedir. Başlangıç aşamasında, dudak pozisyonunun oluşturulabilmesi için diş yapısı (dişlerin şekli ve düzeni) ve dudak çevresindeki kasların gelişmesi, yeterli miktarda nefes alma ve kontrollü bir şekilde vermeye yönelik akciğer kapasitesinin artması, kulisi hareket ettirebilmek için yeterli kol uzunluğunun oluşması ve enstrümanın taşınabilmesi için fiziksel güç gerekmektedir (http-22).

Trombonun her pozisyonu arasındaki uzaklık yaklaşık olarak 3,5 inç'tir (8,89 cm). Ayrıca, birinci pozisyondan yedinci pozisyona kadar olan her pozisyon arasındaki uzaklık, 3,5 inç'ten %6 fazla olabilmektedir (http-3). Bu durumda yedinci pozisyonun çalımını için gereken kulis açıklığı yaklaşık olarak 24 inç (61,44 cm) olabilmektedir (http-4).

Trombonda yedinci pozisyonun çalınması, kolun kulisin sonuna kadar uzanması ile gerçekleşir. Bu durum kolun tamamının açılmasının yanında omuz ve bileklerin de kullanılmasını gerektirir. Kol uzunluğu daha kısa yapıda olanlar, omuz ve bileklerine ek olarak parmak uçlarını da kullanmak zorunda kalabilmektedir (Görsel 5.1). Stevens, trombon icracılarının yedinci pozisyona ulaşmakta güçlük yaşadıklarını belirtmektedir. Bu nedenle icracıların fazladan mesafe ekleyebilmeleri için kulisi yedinci pozisyona uzattıklarında kafalarını ve kollarını hafifçe sağa çevirmelerini tavsiye etmektedir (Stevens, 1994'ten aktaran, Faske, 2013, s. 20).

Görsel 5.1. *Yedinci pozisyon için gereken kulis açıklığında parmak uçlarının kullanılması (Ekdahl, 2001)*

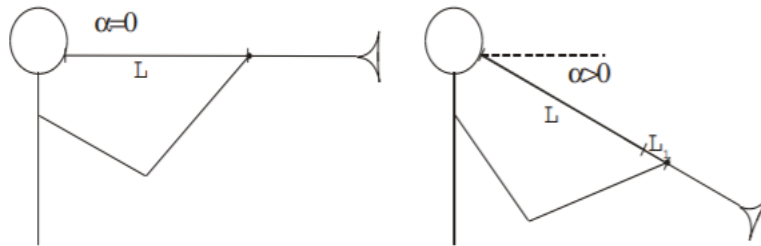
Kruger ve Lammers (2000), 42 trombon icracısı üzerinde yaptıkları bir araştırmada icracıların kulis hareketlerini elektronik açı ölçer (Görsel 5.2) kullanarak ölçmüşlerdir. Bu araştırmaya, yaşları 10 ile 14 arasında değişen yedi başlangıç seviyesi trombon öğrencisi de katılmıştır. Araştırmaya göre trombonda yedinci pozisyonun kullanımı birçok trombon icracısı için problem oluşturmaktadır. Lammers (1983), trombon icracılarının kulis hareketlerini incelediği araştırmasında, profesyonel trombon icracılarının amatör icracılara

kıyasla daha az kas aktivitesinde bulunduklarını ve bileklerini daha çok kullandıklarını ifade etmiştir.

Görsel 5.2. Başlangıç seviyesi trombon icracısının koluna elektronik açı ölçer bağlanmış hali (Kruger ve Lammers, 2000)

Ekdahl, trombon icracılarının beşinci ve altıncı pozisyonlarda trombonu eğmeye başladıklarını ve böylelikle çalma açısını değiştirerek (Görsel 5.3) sağ kolun pozisyonlara ulaşım mesafesini kısalttıklarını belirtmektedir (Ekdahl, 2001, s. 43).

Görsel 5.3. Çalma açısını eğmenin sağ kolun pozisyonlara ulaşım mesafesini azalttığını gösteren çizim (Ekdahl, 2001)

5.1.2. Doğru Duruş ve Tutuş Pozisyonu

Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında doğru duruş ve tutuş pozisyonu öğrenilmeli ve sürekli pekiştirilmelidir. Sobnosky, eğitimcilerin bu aşamada oluşabilecek duruş bozukluklarına alışkanlık haline gelmeden önce müdahale etmesi gerektiğini ifade etmektedir. (Sobnosky, 2016, s. 4). Başlangıç aşaması trombon öğrencileri bireysel çalışmalarında çoğunlukla çalgısını tanımak, çalgısından ses çıkarmaya çalışmak ve pozisyonları öğrenmek ile uğraşmaktadırlar. Bu bağlamda, çalgı ile doğru duruş ve tutuş pozisyonunun önemi göz ardı edilebilmekte ve bu süreçte duruş ve tutuş pozisyonlarında kötü alışkanlıklar oluşabilmektedir. Özbek, öğrenci ancak öğretmeninin yanında yanlış duruş ya da tutuş sergilerse sorunun düzeltilebildiğini ifade etmektedir. Aynı zamanda sınıf içinde ve etüt kitaplarının arasında çalgının doğru duruş ve tutuş pozisyonuna yönelik fotoğrafların bulunmasının önemine dikkat çekmektedir (Özbek, 2021, s. 37). Böylelikle öğrenci bireysel çalışmalarında çalgı ile duruş ve çalgıyı tutuş pozisyonlarını önemseyecek ve kontrol edebilecektir.

Johnson'a göre doğru duruş pozisyonunda sırt bölgesi hafif kavisli olmalı, göğüs dışarı çıkartılmalı ve omuzlar geriye doğru olmalıdır. Aynı zamanda boyun, omuzlar ve kollarda herhangi bir gerginlik oluşmamalıdır (Johnson, 2010, s. 30). Çalgının ağırlığının bedene eşit bir şekilde yayılması, kulisi tutan kolun ve bileğin mümkün olduğunca yumuşak olmasını gerektirir. Trombonun tutuş pozisyonunda, ağırlığın büyük bir kısmı sol omuz ve sol kol üzerindedir. Bu durumda, duruş pozisyonunda bedenin doğal dengesinin bozulması ve kas-iskelet sistemindeki gerginliklerin artması söz konusudur (Yıldız, 2018, s. 15). Bu nedenle trombon eğitimi sürecinde yoga, pilates, Alexander tekniği ve Feldenkrais yöntemi gibi teknik ve yöntemlerin öğrenilmesi bedenin doğru biçimde duruşuna ve bedendeki enerjinin verimli kullanılmasına yardımcı olacaktır.

Faske, başlangıç aşamasındaki öğrencilerin genellikle boylarının kısa olması nedeniyle enstrümanın tutuşunun daha da zorlaştığını ifade etmektedir. Kulisin her hareketinde enstrümanın dengesi değişmekte ve kulis bir yerlere çarpıp kolaylıkla zarar görebilmektedir. Enstrümanın ağırlığı ve çalışma temposunun artması ile çalgıyı oturarak çalma pozisyonunda dirsekleri dizlere koymak, başı sağa ya da sola eğmek ve çalgıyı çalma açısının sürekli değiştirilmesi gibi istenmeyen alışkanlıklar oluşabilir. Bu bakımdan eğitimin başlangıç aşamasından itibaren bu alışkanlıkların oluşmasına yönelik önlemler alınmalı ve müdahale edilmelidir (Faske, 2013, s. 41).

Trombon eğitimi sürecinde, bedenin doğru duruş pozisyonuna yönelik teknik ve yöntemlerin uygulanması enstrüman çalarken ortaya çıkabilecek fiziksel problemlerin önlenmesine yardımcı olur. Bu yöntemler kas-iskelet sisteminin yanlış kullanımına bağlı olarak oluşan sinir sıkışması, fokal distoniler (genellikle bedenin bir bölümünde görülen kasılma bozuklukları), psikolojik stres, dermatolojik sorunlar, ağız-diş ve çene sağlığı sorunları, işitme sistemi sorunları gibi problemlerin önlenmesini ve yorgunluğun azaltılıp dayanıklılığın artırılmasını destekler.

5.1.3. Nefes Kontrolü

Trombon icracıları için nefes kontrolü son derece önemlidir. Hopa'ya göre nefes kontrolü “fiziksel duyum ve hareket özgürlüğünden müzikal bir cümlemin şekillenmesine, öğrenme sürecindeki bireysel bilincin oluşmasından performanstaki doğallığa kadar müzik yapmanın her yönüyle doğrudan bağlantılıdır.” Ayrıca nefes kontrolünün amacını, nefes alma, verme ve kontrol edilebilme becerisinin edinilmesi olarak ifade etmiştir (Hopa, 2013, s. 110). Üflemeli çalgı yorumcuları nefes kontrolü sayesinde, çalgının her ses perdesi için gerekli olan hava miktarını karşılayabilir ve böylelikle çalgının doğal ses rengini oluşturabilir. Johnson, trombon icracıları için nefes kontrolünün önemine dikkat çekmektedir. Başlangıç aşamasında her nota için gerekli olan hava miktarı bilinçli olarak değiştirilemeyebilir. Bu durum dudak pozisyonunda esnekliğin sınırlanması, çalgının ses renginin ve entonasyonun bozulması gibi birçok teknik problemin oluşmasına sebep olur. Ancak nefesin kontrollü kullanımı ile teknik problemler kolaylıkla giderebilmektedir (Johnson, 2010, s. 30-31). Nefes kontrolü sırasında diyafram kasının kullanımı oldukça önemlidir. Whitener, diyaframın nefes alma esnasında sadece bir santimetre genişlediğini belirtip, üflemeli bir enstrümanın çalımı sırasında, nefesin kontrollü kullanımına bağlı olarak, on santimetreye kadar genişleyebildiğini ifade etmektedir. Nefes alma sırasında göğüs boşluğunun her yöne genişlemesine izin verilmelidir. Akciğerleri aşağıdan yukarıya doğru hava ile doldurma, üst karın bölgesinde genişleme ve sırasıyla göğüs, sırt, üst göğüs ve omuzlara odaklanılmalıdır (Whitener, 2007'den aktaran, Sabnosky, 2016, s. 3).

Hamill, Palmer ve Drizd, 6-11 yaş aralığındaki çocukların akciğerlerindeki hava miktarı üzerinde yaptıkları bir araştırmada, boy uzunluğu ve yaşla birlikte akciğer kapasitesinin doğrusal bir artış gösterdiğini vurgulamaktadır (Hamill, Palmer ve Drizd, 1978, s. 9-10). Akciğer, doğumdan itibaren 18-20 yaşlarına kadar, boy uzamasına bağlı olarak, büyümesini ve kapasite gelişimini devam ettirmektedir. Akciğer hacmi bireyin boy uzunluğuna, yüksek

rakımlı yerlerde yaşamasına ve fiziksel olarak formda olmaya bağlı olarak değişebilmektedir. Akciğer kapasitesi, 25 yaşından itibaren yaşla birlikte kademeli olarak, dış etkenler, alveol sayılarının azalması ve genişlemesi gibi nedenlerle düşmeye başlamaktadır (Levitzky, 1984, s. 102-103).

Çalgı ile duruş ve tutuş pozisyonlarının bedende yarattığı gerginlikler nefes kontrolüne etki etmektedir. Duruş ve tutuş pozisyonları sırasında kaslarda oluşan gerginlikler sebebiyle, nefes yeterli miktarda alınamamakta, nefes alışverişi kontrolsüz olmaktadır. Hopa'ya göre, bu durumda dudak çalgının ağızlığına baskı yapmakta ve havanın rahatça enstrümana aktarılmasını engellemektedir. Böylelikle çalgının doğal ses rengi elde edilememekte ve performans olumsuz etkilenmektedir (Hopa, 2013, s. 111).

5.1.4. Dudak Pozisyonu

Bakır üflemeli çalgı icracılarının dudak pozisyonu diş yapısından, dişlerin arasındaki boşluklardan ve dişlerin açısından etkilenmektedir. Çalgıdan iyi bir tını çıkartabilmek ve artikülasyonları doğru yapabilmek için ön dişlerin eksiksiz ve düzgün olması gerekmektedir. Ayers, diş yapısındaki anormalliğin performansı olumsuz etkilediğini, bu nedenle öğrenci seçiminde ağız ve diş yapısının incelenmesi gerektiğini belirtmektedir (Ayers, 2004, s. 5).

Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında diş yapısı ve alt çenenin konumu iyi bir dudak pozisyonunun oluşmasına etki etmektedir. Ağızlık, üst ve alt dudağa bastırılarak ağız dışına yerleştirilir. Bu durumda üst ve alt dişler dudaklara destek sağlar. Porter, diş yapısı ve çenenin, dudak ve dili destekleyen bir yapı oluşturduğunu belirtmektedir. Bu bakımdan iyi bir dudak pozisyonu için dişlerin konumu ve biçiminin yanında alt çenenin pozisyonunun da oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır (Porter, 1968'den aktaran, Dowdy, 1991, s. 46-47). Ön dişler ağızlığın iyi bir konumda olmasını destekler ve artikülasyonun oluşmasına katkıda bulunur. Arka dişler ise ağız boşluğunda oluşan hava basıncının ayarlanmasına ve enstrümana aktarılmasına yardımcı olur (Hall, 1984, s. 4-6). Porter'a göre, arka dişlerde eksiklik olması hava akımının kontrolünü olumsuz etkiler ve yanakların şişirilmesine neden olur (Porter, 1968'den aktaran, Dowdy, 1991, s. 48).

Bakır üflemeli çalgı icracıları için dudak pozisyonu, dudakların, yüz kaslarının koordine hareketiyle titreşim oluşturacak pozisyona gelmesidir. Eğitimci James Winter'a göre alt çene ve yüzü çevreleyen tüm kaslar dudak pozisyonunun oluşumunda son derece önemlidir (Dowdy, 1991, s. 15). Madeson'a göre dudak pozisyonunun rahat ve doğal olabilmesi için "too" (tu) ya da "pooh" (pu) heceleri telaffuz edilmelidir. Madeson, dudakları gererek ya da büzerek

oluşturulan dudak pozisyonunda tının bozulabileceğini, dudakların esnek yapısının kaybedilebileceğini ve dayanıklılığının da azalabileceğini ifade etmektedir (Madeson, 1994, s. 4). Bu bağlamda iyi bir dudak pozisyonu ses renginin kalitesine, ağızlığın dudaklara uyguladığı baskının en aza indirilmesine, dudakların esnekliğine ve dayanıklılığına etki etmektedir. Amerikalı euphonium sanatçısı Brian Bowman'e göre, dudak pozisyonu oluşturulurken dudaklar büzülmemelidir ve gerilmemelidir. Ağızlığın çevresindeki ince dudak kaslarının esnek bir yapıda olması, dudakların ağızlık içerisinde rahat hareket edebilmesini sağlayacaktır. Bowman, dil ile dudakların ıslatılarak dudak pozisyonunda esneklik sağlanabileceğini belirtmektedir (Bowman, 1999, s. 11).

Arnold Jacobs, dudakların uzun süreli performanslara ve enstrümanın uyguladığı baskıya bağlı olarak şişebileceğini ve dudak pozisyonunun bozulabileceğini ifade etmektedir. Dudaklarda oluşan bu şişlik, ağızlığın bastırıldığı bölgede dudaklardaki sıvının birikmesi ile oluşmaktadır. Böyle bir durumda sıvı dolaşımının normale dönmesi ve şişliğin inmesi için 24 ya da 48 saat beklemek gerekmektedir (Frederiksen, 1996).

5.1.5. Çalgının Doğal Ses Renginin Elde Edilmesi

Bakır üflemeli enstrümanlarda her sesin oluşumu için farklı oranlarda hava basıncı ve miktarına gereksinim duyulmaktadır. Aynı zamanda çalgıya gönderilen hava basıncı ve miktarı ile nüans değerleri belirlenebilmektedir. Hopa'ya göre, çalgıya gönderilen hava basıncı ve miktarı, çalgıda farklı ses rengi ve rezonansın oluşturulmasında da önemli bir rol oynar (Hopa, 2013, s. 111).

Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında yapılan teknik çalışmaların büyük bir kısmı, çalgıdan çıkan sesin kendine özgü rengini oluşturmaya ve kalitesini arttırmaya yöneliktir. Ses üretim yolunda (vocal tract) oluşan rezonanslar (titreşim) çalgıdan çıkan sesin karakterini, kalitesini ve entonasyonunu etkileyebilmektedir (Wolfe, Garnier, Smith, 2009, s. 6). Lim ve Raphael, çalgının doğal ses rengi ile entonasyonun uyumundan bahsetmektedirler. Çalgının kendine özgü ses renginin oluşabilmesi için doğru bir entonasyonda çalınması gereklidir (Lim ve Raphael, 2010, s. 45). Ses yolunda bulunan organların ve kasların şeklinin değişmesi, rezonasyon ve artikülasyon fizyolojisini oluşturmaktadır (Sundberg, 1997, s. 168-169). Rezonans, fiziksel olarak, ilk titreşimin kendisiyle uyumlu ikinci bir titreşim başlatması olayıdır. Larenks' te üretilen sesler, ses yolunun akustik özellikleri ile şekillenerek nitelik kazanmaktadır (Helvacı, 2003, s. 124-129). Bu nedenle, ses yolunda oluşan rezonansın niteliği enstrümanın doğal ses rengini oluşturup, kalitesini arttırabilmektedir. Faske'ye göre,

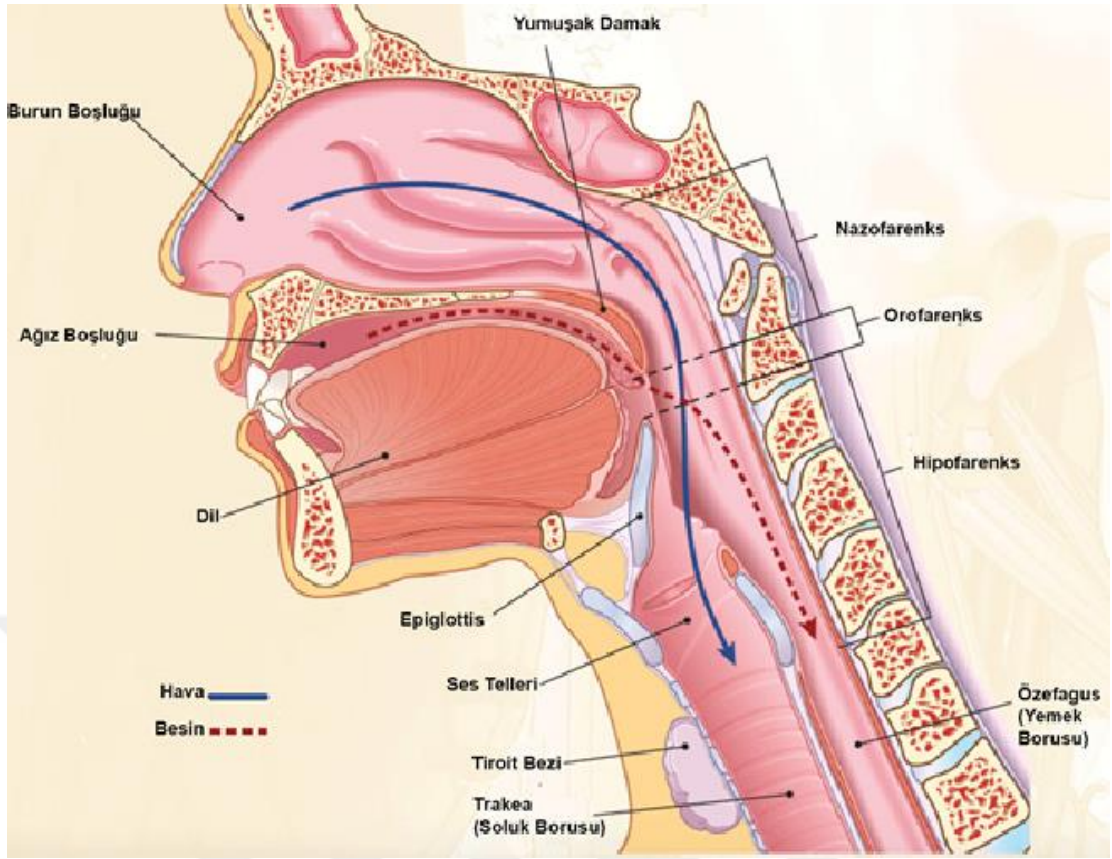
trombon eğitiminin ilk yılında öğrencinin ses rengi oluşmakta ve oluşan ses rengi mesleki kariyeri boyunca kalıcı olmaktadır (Faske, 2013, s. 31).

5.1.6. Artikülasyon

Artikülasyon, bir nota ya da notaların seslendirilme biçimidir. Notaların karakterize edilmesine ve müzikal ifadenin oluşturulmasına yardımcı olur. İyi bir artikülasyon için gerekli öğeler dil, nefes kontrolü ve dudak pozisyonudur. Johnson, artikülasyonda dil kullanımının çalgıdan çıkan tonun kalitesini etkilemediğini, havanın dudakta oluşturduğu titreşimi karakterize etmeye yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan dil, iyi bir artikülasyonun oluşması için faydalı olmakla birlikte, artikülasyonun kalitesini olumsuz etkileme potansiyeline de sahiptir (Johnson, 2010, s. 48).

Dilin (Görsel 5.4) artikülasyon sürecinde iki önemli görevi vardır. Bunlar; hızlı notalar arasında boşluklar oluşturması ve başlangıç notalarında gerekli olan hava basıncını ayarlamasıdır (Johnson, 2010, s. 49). Bertsch ve Hoole, dilin üflemeli enstrümanların çalınmasında ve konuşmanın artikülasyonunda çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Bertsch ve Hoole, 2014, s. 408). Benzer şekilde Faske, artikülasyon sırasında dil ve nefes kontrolünün önemine dikkat çekmektedir. Dilin ağız boşluğu içindeki konumu üretilen seslerin kalitesine etki edebilmektedir (Faske, 2013, s. 25). Bu bakımdan nefes kontrolü, dudak pozisyonu ve dilin konumu enstrümanın doğal ses rengi ve kalitesini etkiler. Seslerin net bir biçimde ifade edilebilmesi ve başarılı bir müzikal performans için önemli bir rol oynar.

Kohut'a göre üflemeli çalgı eğitimcisinin dilin ağız boşluğu (Görsel 5.4) içindeki konumunu belirlemesi ve hareketlerini gözlemlemesi mümkün değildir. Ortaya çıkabilecek problemlerde dilin ağız boşluğu içindeki konumunun tahmin edilmesi sorunun teşhis edilmesini kolaylaştırır (Kohut, 1996, s. 134). Dietz, artikülasyonun ağız içinde gerçekleşen bir davranış olması sebebiyle dilin ağız boşluğu içindeki konumunun hatalı olup olmadığını belirlemenin oldukça zor olduğunu ifade etmektedir. Ancak eğitilmiş bir kulağın hatalı dil yerleşimini tespit edip ayarlayabileceğini belirtmiştir (Dietz, 1998, s. 15).

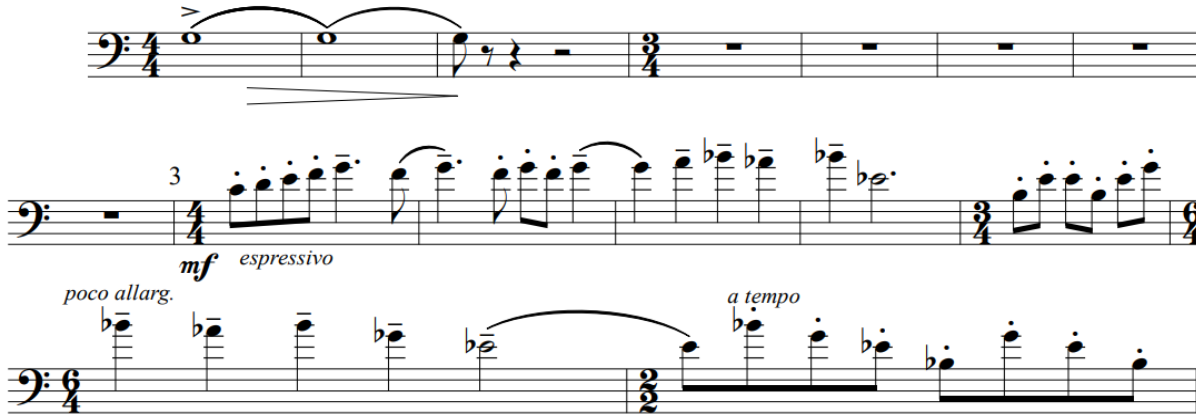
Görsel 5.4. Dil-ağız boşluğu ve artikülasyonun anatomik bölgeleri (<http-5>)

Nero, trombon eğitimine başlangıç aşamasında dudak pozisyonunu ayarlama, çalgıdan düzgün bir ses çıkartmaya çalışma ve pozisyonları öğrenme sürecinde artikülasyonun öneminin sıklıkla göz ardı edildiğini ifade etmektedir. Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında artikülasyon eğitimi önemsenmeli ve ayrıntılı bir biçimde verilmelidir (Nero, 2017, s. 9).

Budde'ye göre, trombon metotlarının birçoğu artikülasyon tekniklerini geliştirmeye yönelik yetersiz bilgi vermektedir. Bu metotlarda artikülasyon ile ilgili bilgiler genellikle giriş sayfalarında yer almaktadır (Budde, 2011, s. 2). Bu durum artikülasyonun öneminin göz ardı edilmesine ve dilin hatalı kullanımının alışkanlık haline gelmesine sebep olabilmektedir. Collins, artikülasyon sırasında dilin yanlış kullanıma bağlı hataların düzeltilmesinin oldukça uzun zaman aldığını, bu nedenle başlangıç eğitim sürecinin iyi yönetilmesi ve artikülasyona önem verilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Collins, 1986, s. 1218).

Mounger, konuşma dilinin trombon çalmaya yönelik artikülasyona ve çalgının tınısına olan etkilerini araştırmıştır. Bu araştırmaya göre, Amerika ve Avrupa'daki çalma stillerindeki farklılıklar, konuşma dillerinden kaynaklanmaktadır. Viyana Filarmoni Orkestrası ikinci

ğmen, birbirinden farklı artikülasyon ile çalınması gereken eserlerdir. Bu farklılıklarının anlaşılması için eserlerin ses kayıt cihazları ile kaydedilmesi gerekmektedir (Dixon, 2018, s. 32).

Görsel 5.6. Kazimierz Serocki, *Sonatina I*. Bölüm 39-53. ölçüler (Dixon, 2018)

Allegro vivo $\text{♩} = 112$

Görsel 5.7. Jacques Castérède, *Sonatine I*. Bölüm 1-7. ölçüler (Dixon, 2018)

Chew, *Articulation and Phrasing* adlı makalesinde, eserin yorumlandığı ortamın akustik özelliklerine göre artikülasyon farklılıklarının oluşabileceğini ifade etmektedir. Sesin yankılandığı bir ortamda artikülasyonun anlaşılabilir olabilmesi için çalınan eserin daha yavaş bir tempoda ve daha enerjik bir artikülasyon ile çalınması tavsiyesinde bulunmaktadır (Chew, 2001, s. 1).

5.1.7. Entonasyon Bilincinin Oluşması

Trombon eğitiminde temel teknik becerilerin kazanılması sonrasında entonasyon bilincinin oluşması son derece önemlidir. Entonasyon, frekansı sabit olan bir ses ile enstrümandan çıkan sesin rezonansının uyumlu olmasıdır (Yayla, 2019, s. 476). Cambridge Müzik Terimleri Sözlüğü'nde entonasyonun tanımı; ses veya bir çalgı ile ses üretme yöntemi ya da sesin doğruluğu; mükemmel akort ile çalmak ve söylemek olarak ifade edilmektedir (Stainer ve Barret, 2009, s. 242). Harvard Müzik ve Müzisyen El Sözlüğü'ne göre entonasyon; bir müzik topluluğu içindeki müzisyenlerin performansı esnasında üretilen sesin

doğruluk derecesi ya da ses sistemi olarak açıklanmaktadır (Randel, 1999, s. 326). Diğer bir deyişle entonasyon, belirli bir müzikal yapı içerisinde yer alan seslerin doğru frekanslarda seslendirebilme becerisi olarak ifade edilebilir. Salzberg'e göre entonasyonu sesin şiddeti, frekans aralığı, armonik yapısı ve tını gibi çeşitli faktörler etkilemektedir (Salzberg, 1980, s. 42).

Entonasyon bilincinin oluşması hassas ve eğitilmiş bir duyumu veya kulağı da beraberinde gerektirir. Bu noktada konservatuvarlarda verilen solfej-dikte (müziksel okuma-yazma) ve teori dersleri son derece önemlidir. Solfej (müziksel okuma) bir müzik yazısının nota isimleri, süre değeri, tempo ve nüansları ile birlikte seslendirilmesidir. Solfej çalışmaları içerisinde anahtar okuma, ritim, aralık ve entonasyon gibi temel müziksel davranışları bulunduran, müzikal ifadenin ön planda olduğu çalışmalardır. Solfej eğitimi kapsamında verilen aralık çalışmaları ile çalgı eğitimi açısından son derece önemli olan entonasyon bilincinin oluşması sağlanabilir. "Aralık" sözcüğü müzik terimi olarak iki nota arasındaki perde uzaklığıdır (http-6). Seslerin birbirlerine olan uzaklıkları teorik olarak (büyük, küçük, tam, eksik ve artık) iyi öğrenilmeli, aralıkları duyma ve söyleme çalışmaları özenle yapılmalıdır. Böylelikle müziksel işitme becerileri geliştirebilir ve entonasyon bilinci oluşturulabilir. Hinman, eserlerin ve egzersizlerin solfejinin yapılmasını günlük ısınma çalışmalarının bir parçası olarak görmekte ve trombon eğitiminde nefes kontrolü, dil ve kulis tekniği gibi birçok davranışını birlikte harekete geçirdiğini belirtmektedir (Hinman, 2020, s. 1).

Entonasyon hatalarının farkına varılması durumunda, sistematik ve bilinçli çalışmaların yardımı ile bu sorunun üstesinden gelinebilir. Birçok icracı toplu olarak yapılan çalışmalarda (oda müziği ve orkestra vb.) seslerin birbirleri ile uyumlu olduğunu doğrulamak için akort aleti kullanılmaktadır. Akort aleti (Görsel 5.8) çalgıdan çıkan sesin frekansını tespit eden ve görüntüleyen bir cihazdır (http-7).

Görsel 5.8. Akort aleti (<http-7>)

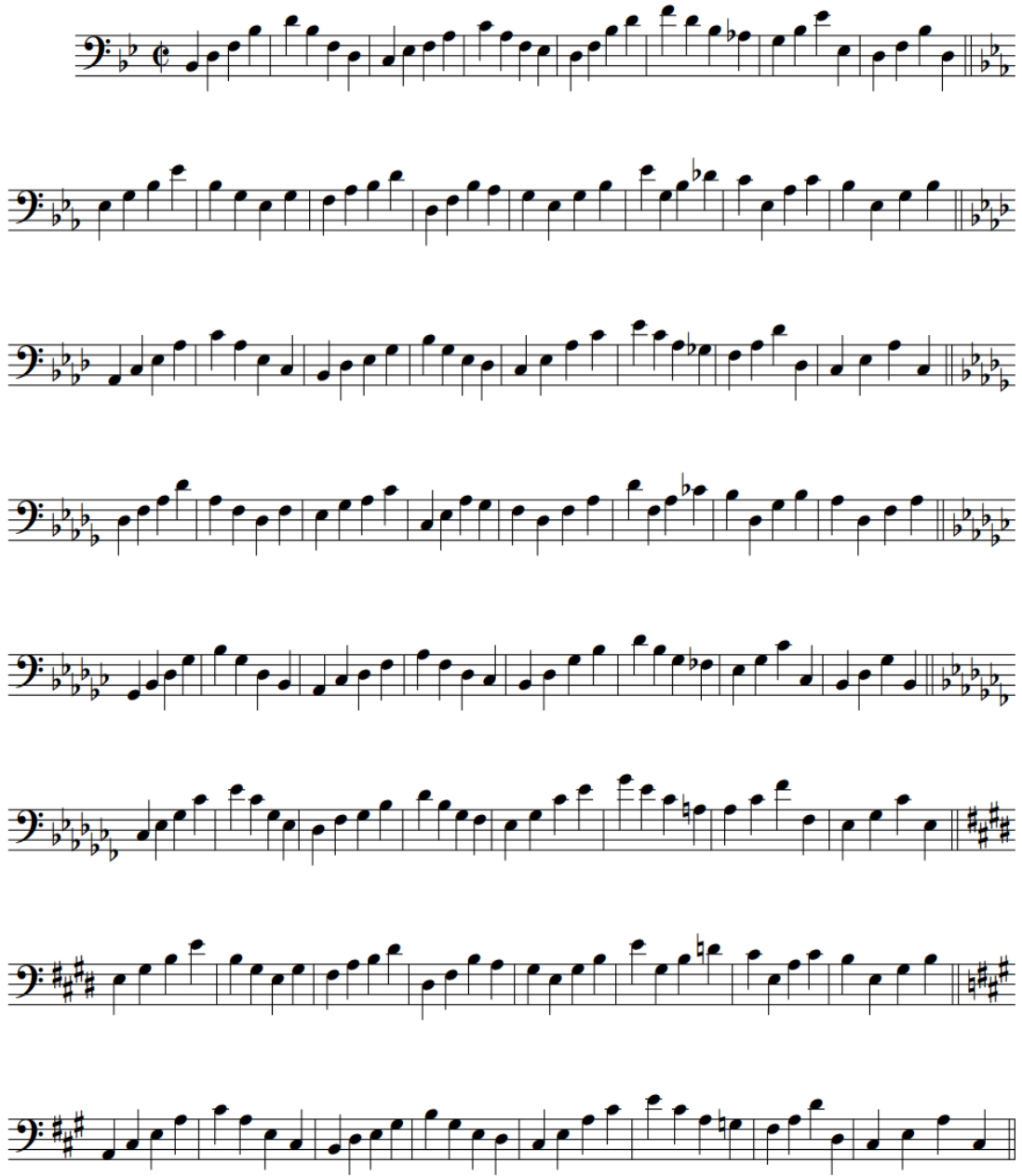
Entonasyon problemlerinin tespit edilmesinde kullanılabilecek teknolojik yöntemler bulunmaktadır. Ses kayıt cihazları entonasyon bozukluklarının farkına varılmasında oldukça yararlı olabilmektedir. Çoğu ses kayıt cihazında yarı hızda oynatma seçeneği bulunmaktadır. Hızlı çalınması gereken bölümlerin kayıt edilip daha sonrasında yarı hızda oynatılıp dinlenmesi entonasyon problemlerinin fark edilmesini sağlayabilir. Kamera, görsel ve aynı zamanda işitsel olarak kayıt yapma imkânı vermektedir. Böylece kulis tekniğinden kaynaklanan entonasyon problemleri görsel ve işitsel olarak fark edilebilir.

Trombon ile yapılan çalışmalarda pozisyonlar arasındaki geçişlerde sağ elin yeni konumu algılayıp alışması ve işitme duyusu ile entonasyon bilincinin kazanılması zamanla geliştirilebilecek bir davranıştır. Arnold Jacobs'un insan beyinde sinir yollarının oluşturulması olarak adlandırdığı bu durum, kas hafızası ya da kinestetik hafıza olarak belirtilmektedir (Frederiksen, 1996, s. 143-145). Kinestetik hafıza bir notanın zihinsel olarak kavrandığı andan sesin duyulduğu ana kadar yapılan fiziksel hareket veya eylemler olarak tanımlanabilir (Nunez, 2002, s. 61). İyi bir çalgı tekniği ve buna bağlı olarak entonasyon bilinci oluşturmada kas ve zihin koordinasyonu büyük rol oynar. Çalgı ile yapılan düzenli teknik egzersizler yoluyla sağ kolun kulis tekniği hakimiyeti artırılabilir. Pozisyonlar arasındaki mesafe kinestetik olarak algılanabilir ve hatalı olan sesler düzeltilebilir. Bu durumda sağ kolun kinestetik hareketi, duyma becerisine bağlı olarak kulak tarafından yönlendirilir.

Alessi, müzik teorisi bilgisinin entonasyon bilinci oluşmasını doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır. Bu bakımdan günlük çalışmalarda uygulanabilecek ve müzikal teori

bilgisinin de geliştirilebileceği çeşitli egzersizler önermektedir. Görsel 5.9'da bulunan egzersizin ilk sekiz ölçüsünde akor kalıpları dörtlü bir döngü içinde ilerlemektedir. Buna göre; 1. ve 2. ölçüler tonik akor, 3. ve 4. ölçüler dominant yedili akoru, 5. ve 6. ölçüler dominant yedilisi eklenmiş akorun birinci çevrimi, 7. ölçü akorun birinci çevrimi, 8. ölçü yeni gelen akorun dominantı ve aynı zamanda akorun çevriminden oluşmaktadır. Bu egzersiz ile entonasyon bilinci oluşturma yanında homojen bir ses renginin elde edilmesi, artikülasyon tekniğinin geliştirilmesi ve fiziksel dayanıklılığın artırılması amaçlanmaktadır (Alessi ve Bowman, 2002, s. 26).

Görsel 5.9. Akor kalıpları içerisinde entonasyon ve dayanıklılık çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

Çalgı tekniğinde ve entonasyon çalışmalarındaki gelişim süreci yavaş ve sabırlı çalışmalar ile mümkün olabilmektedir. Özellikle hızlı çalınması gereken birden çok notanın olduğu bölümlerde çalgıdan çıkan seslerin anlaşılır ve entonasyonun doğru olabilmesi için, pasaj öncelikle yavaş tempoda çalınmalıdır. Daha sonra tempo kademeli olarak arttırılmalıdır. David Vining, *Daily Routines for Trombone* adlı trombon metodunda icracıların egzersizleri yavaş bir tempoda birkaç kez kusursuz bir şekilde çaldıktan sonra daha hızlı bir metronomda

çalmalarını tavsiye etmektedir. Vining, Görsel 5.10’da bulunan aralıkların doğru ve güvenli olarak çalınabilmesi için Görsel 5.11 ve Görsel 5.12’deki çalışmaları önermektedir. Bu yöntemle artikülasyon, kulis tekniği ve nefes kontrolü açısından problemlili olabilecek bir bölüm hem tempo hem de entonasyon olarak doğru çalınabilir.

Görsel 5.10. Entonasyon çalışmaları (Vining, 2002, s. 29)

Görsel 5.11. Entonasyon çalışmaları (Vining, 2002)

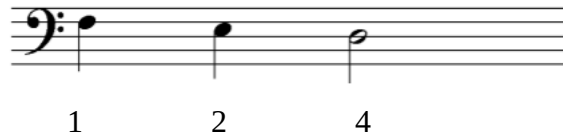

Görsel 5.12. Entonasyon çalışmaları (Vining, 2002)

Trombon mekaniğindeki aralıkların birbirine çok yakın ya da çok uzak olması nedeniyle ortaya çıkan kulis tekniği sorunu doğru entonasyonun elde edilmesini zorlaştırabilir. Palmer,

trombonda doğrusal ve sabit olmak üzere iki tür entonasyon probleminden bahsetmektedir. Sabit entonasyon, eş zamanlı olarak çalınan seslerin uyumu, doğrusal entonasyon ise melodik bir yapıdaki seslerin uyumudur (Palmer, 2005, s. 1). Enstrümandan çıkan sesler sabit olarak çalındığında uyumlu olabilirken, melodik olarak çalma sırasında uyumsuz olabilmektedir. Bu durum ardışık aralık belirsizliğine neden olur. Doğrusal entonasyonun uyumsuz olması kulis tekniğinden kaynaklanırken, sabit seslerin uyumsuz olması ise kulağın sesleri algılayamaması, enstrümanın yapısal problemleri ya da diğer icracıların teknik problemlerinden kaynaklanabilmektedir. Burtis, *The American Trombone* (2001) adlı kitabında, kulisi tutan sağ el avuç içinin yukarı ya da aşağı bakmasının, doğrusal entonasyonu etkileyen kulis tekniği sorunlarına neden olduğunu vurgulamaktadır.

Palmer, trombon icracılarının Görsel 5.13'te bulunan melodik yapıyı çok hızlı çalmaları gerektiği zaman K2'li aralığı B2'li, B2'li aralığı ise K2'li çaldıklarını belirtmektedir. Bu durum birinci pozisyondan ikinci pozisyona geçerken çok uzak bir mesafenin bulunduğunu, ikinci pozisyondan dördüncü pozisyona geçerken ise çok kısa bir mesafenin bulunduğunu ifade etmektedir. Palmer, icracıların Görsel 5.14'te bulunan aralıkları hızlı bir tempoda çalmaları gerektiğinde, beşinci pozisyonda bulunan fa# sesinde entonasyon problemi yaşayabileceklerini ve dinleyicilerin mi sesinden fa# sesine geçerken çok büyük bir aralık, fa# sesinden sol# sesine geçerken ise küçük bir aralık gibi duyabileceklerini vurgulamaktadır (Palmer, 2005, s. 2).

Görsel 5.13. Doğrusal entonasyon (Palmer, 2005)

Görsel 5.14. Doğrusal entonasyon (Palmer, 2005)

Fonder, entonasyonun trombon eğitiminde önemli bir teknik konu olduğunu ve enstrümanın pozisyon değişikliklerinde sahip olduğu kolaylıkların (kulis mekanizması) her

zaman akort içinde çalınabilmesine olanak sağladığını vurgulamıştır (Fonder, 1989, s. 43). Sobnosky, trombonun kulis mekanizmasının çalgıya diğer enstrümanlarda bulunmayan bir öznel eklediğini belirtmektedir. Trombonda, diğer üflemeli çalgılardan farklı olarak, müzikal içeriğe göre çok fazla sayıda kulis konumu bulunmaktadır. Bu durumda enstrümandan çıkan ses konum olarak doğru olsa bile entonasyon olarak yanlış olabilmektedir (Sabnosky, 2016, s. 6). Mc Dunn, bir toplulukla (orkestra ve oda müziği vb.) trombon çalma sırasında istenilen sesin akorda uygun çalınmasına bağlı olarak 51 farklı şekilde (pozisyonda) çalınabileceğini belirtmiş ve seslerin birbirleri ile olan uyumuna dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Mc Dunn, 1966, s. 7-8). Bu bakımdan doğru entonasyonun sağlanması açısından çalgıdan çıkan sesin özenle dinlenmesi bir alışkanlık haline getirilmelidir. Sahne performansı ya da çalgı ile yapılan çalışmalar sırasında icracının kondisyonu, ruhsal durumu, odaklanabilmesi, ortamın sıcaklığı, nem durumu, ağızlığın ve enstrümanın kalitesi gibi birçok faktör entonasyonu etkilemektedir.

Kalender, bir araştırmasında, entonasyon doğruluğunun belirlenebilmesi için referans alınan Pisagor, Just Intonation (doğal akort sistemi) ve Tampere (eşit aralıklı olan ve olmayan) gibi akort sistemlerinin tarihsel süreçte kullanımlarından bahsetmiştir (Kalender, 2021, s. 21). Bakır üflemeli çalgılar doğal doğuşkanlar sistemine sahip olduklarından dolayı, akort sistemi doğal akort sistemidir. Bu sistemde birçok pozisyonda, eşit aralıklı akort sistemine (equal temperament) göre, pes ya da tiz sesler bulunmaktadır. Bu durum bazı seslerin çalgıdaki yerlerinin düzeltilmesini gerektirmektedir. Bu seslerin çalgıdaki yerlerinin başlangıç aşamasından itibaren öğrencilere öğretilmesi doğru entonasyon bilincinin oluşmasına katkı sağlar.

Just Intonation, Orta çağ tek sesli müziğinde besteciler tarafından yaygın olarak kullanılmış ve çok sesli müziğe geçiş ile birlikte kullanımın pratik ve doğru olmadığı teorisyenler tarafından ortaya atılmıştır (Britannica, 2019). Klavyeli ve perdeli çalgıların gelişimi, doğal akort sisteminin sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Watkins'e göre, doğal beşli aralıkla akort edilen klavyeli çalgılarda eksik aralıklar oluşmakta, bazı modülasyonlar yapılamaz hale gelmekte ve bu durum bazı tonalitelerde akordun bozuk duyulmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, müzik kuramcıları, doğal akort sisteminin neden olduğu problemlerin çözümü için çalışmalarda bulunmuşlar ve Tampere sistemi ile klavyeli ve telli enstrümanların her tonda kusursuz ses üretebilmelerine imkân sağlamışlardır (Watkins, 2004, s. 86-90).

Bakır üflemeli çalgı icracıları için entonasyonun doğruluğunu etkileyen unsurlardan biri de sesin merkezinde çalınmasıdır. Bu durum, ağızlık ile yapılan buzzing çalışmalarında ağızlıktan çıkan sesin çalgıdan çıkan ses ile aynı frekansta olmasıdır. Böylelikle çalgıdan doğru bir entonasyonda ses çıkartılabilir. Weidner'e göre dudak pozisyonunda oluşan gerginlikler entonasyonun doğruluğunu ve sesin kalitesi etkilemektedir (Weidner, 2020, s. 101).

5.2. Trombon Eğitiminde Uygulanan Pedagojik Yaklaşımlar ve Çalışma Teknikleri

Bu bölümde trombon eğitiminde uygulanan pedagojik yaklaşımlar ve çalışma teknikleri incelenmiştir.

5.2.1. Pedagojik yaklaşımlar

Wallace, bir araştırmasında Rotterdam Konservatuvarı trombon sınıflarında uygulanan pedagojik yaklaşımları incelemiştir. Buradaki trombon sınıflarında günlük ısınma egzersizleri grup olarak yapılmakta ve ısınma egzersizleri yoga tarzı esneme hareketleri ile başlamaktadır. Esneme çalışmalarından sonra nefes egzersizleri yapılmakta ardından da ağızlıkla ve ağızlıksız yapılan buzzing çalışmaları yer almaktadır (Görsel 5.15). Son olarak, uzun sesler ve artikülasyon çalışmaları ile günlük ısınma tamamlanmaktadır. Rotterdam Konservatuvarı öğretmenlerinden Pierre Volders, günlük ısınma çalışmalarına tüm trombon öğrencilerinin katılmasını ve sabah erken saatlerde başlaması gerektiğini belirtmektedir (Wallace, 2012, s. 32-33).

10. ölçüye kadar olan tüm egzersizler ağızlık ile yapılmalıdır.

The image displays a musical score for trombone exercises, spanning measures 6 to 33. The score is written in bass clef with a key signature of one flat (B-flat). The exercises are as follows:

- Measure 6:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat.
- Measure 10:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat. A slur is placed over the first four notes.
- Measure 14:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat. A slur is placed over the first four notes.
- Measure 16:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat. A slur is placed over the first four notes.
- Measure 18:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat. A slur is placed over the first four notes.
- Measure 21:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat.
- Measure 25:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat.
- Measure 29:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat. A slur is placed over the first four notes.
- Measure 33:** A series of eighth notes ascending and then descending, starting from B-flat.

Annotations in the score include:

- "artikülasyon kullanmadan ağızlık ile yapılmalı, 12 tonda tüm aralıklar boyunca yapılabilir." (articulation without mouthpiece, should be done in 12 tones throughout the range).
- "Tüm pozisyonlarda yapılabilir." (can be done in all positions).
- "12 tonda farklı artikülasyontürleri ve farklı tempolarda yapılabilir." (can be done in 12 tones with different articulation types and different tempos).
- "12 tonda farklı artikülasyontürleri ve farklı tempolarda yapılabilir." (can be done in 12 tones with different articulation types and different tempos).

Görsel 5.15. Rotterdam Konservatuvarında uygulanan günlük ısınma egzersizleri (Wallace, 2012)

Trombon sınıfı olarak yapılan günlük ısınma egzersizlerinde başlangıç seviyesi, orta seviye ve ileri seviye trombon öğrencileri bir arada egzersiz yapabilmektedir. Bu durum bireysel çalışmalarda fark edilmeyen ya da önemsenmeyen hataların birlikte düzeltilebilmesine ve her egzersizin daha doğru ve özenli yapılmasına yönlendirebilmektedir. Wallace, grup çalışmalarına ilk kez katılan öğrencilerin egzersiz yaparken zorluklar yaşayabildiklerini, daha sonraki haftalarda birbirlerini izleyerek daha iyi öğrenebildiklerini ve eksikliklerini fark edebildiklerini ifade etmektedir. Ayrıca sınıf içi dinleti düzenlemenin

öğrenci başarısını arttırabileceğini ifade etmektedir. Wallace’a göre haftalık olarak gam, etüt ve orkestra soloları gibi çalışmalardan oluşan sınıf içi dinletiler sayesinde eksiklikler hem eğitimciler hem de öğrenciler tarafından fark edilebilmektedir (Wallace, 2012, s. 24-25).

Etüt kitapları trombon eğitiminde sistemli bir öğretim programının uygulanabilmesine ve teknik kapasitenin arttırılabilmesine katkı sağlamaktadır. Çalgı eğitiminin başlangıç aşamasında kazandırılması hedeflenen temel bilgi ve beceriler, etüt kitapları aracılığıyla düzenli ve planlı bir şekilde verilebilmektedir. Moore bir araştırmasında, konservatuvarların trombon ve euphonium sınıflarında en çok tercih edilen metot kitaplarını incelemiştir. Bu çalışmaya göre Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium* adlı etüt kitabı, içerisinde günlük ısınma egzersizleri, teknik etüt, ritim çalışmaları, melodik etüt, anahtar çalışmaları, legato, deşifre ve gam çalışmaları gibi trombon performansının bütün yönlerini içeren ve en çok tercih edilen metot kitabı olarak değerlendirmektedir. Ayrıca teknik çalışmaları içeren etüt kitaplarının diğer çalışma kitaplarına göre daha çok tercih edildiğini vurgulanmaktadır. Moore’a göre bu durum teknik çalışmalar dışındaki ritim, deşifre, gam, anahtar ve günlük ısınma çalışmalarının etüt kitaplarından öğrenilmesine gerek olmadığı, kişisel ihtiyaçlara göre şekillenebildiği ve hafızadan yapılabildiği görüşünden kaynaklanmaktadır (Moore, 2013, s. 90).

Müfredatlarda farklı dönemlere ait eserler bulunmasının öğrencinin müzikal gelişimine katkısı olabilmektedir. Bu bakımdan konservatuvarların trombon eğitim programlarında bulunan eserler barok, klasik, romantik ve çağdaş döneme ait eserler olmak üzere dört kısımda incelenebilir. Eserlerin yorumlanmasından önce bestecilerin stil özellikleri, tempo işaretleri, ritmik yapı, süslemeler ve müzikal dinamikler (Görsel 5.16) öğrenilmiş olmalıdır.

Görsel 5.16. Müzikal dinamikler (karşıtlık), George Frideric Handel, *Sol minör sonat 2. Bölüm, 9-12. ölçüler* (Delikara, 2010)

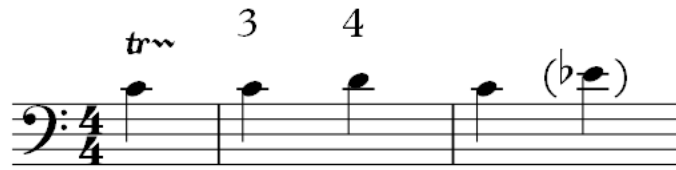
Konservatuvarların trombon müfredatlarında fagot ve viyolonsel gibi çalgıların repertuvarlarından uyarlanan (Ernst Galliard, Georg P. Telemann, Benedetto Marcello ve Antonio Vivaldi) barok dönem sonatları bulunmaktadır. Trombon için uyarlanmış eserlerin

çalışılması sürecinde B3'lü dudak trili (Görsel 5.17) yapılması, çoklu dil (multiple tonguing) kullanımı ve oldukça geniş ses aralıklarının çalınması gibi birtakım teknik zorluklar yaşanabilmektedir.

Görsel 5.17. *Georgh Philipp Telemann, Fa minör sonat 2. Bölüm, (B3'lü trili) 18-20. ölçüler (Hutchens, 2016)*

Klay, Görsel 5.18'deki tril çalışmasında, iki ses arasında bir tam sestem fazla aralık bulunması durumunda, öncelikle seslerin ayrı ayrı çalınmasını sonrasında ise uygun pozisyonda dudak ile trilin hızlandırılmasını önermektedir. Böylelikle trilin K3'lü duyulmayacağını, B2'li gibi duyulacağını ifade etmektedir (Klay, 1993, s. 25).

Görsel 5.18. *Tril çalışması (Klay, 1993)*

Klasik dönemde, çalgı müziğinde virtüözitenin gelişmesi, kreşendo-dekreşendo kullanımının yaygınlaşması, müzikal cümlelerde doğallık ve yalınlık ön planda bulunmaktadır (Çapacı, 2021, s. 2). Klasik döneme ait eserler çalışılmadan önce artikülasyon türlerinin öğrenilmesi ve iyi bir gam tekniğine sahip olunması gerekmektedir. Ayrıca, o dönemde kullanılan çalgıların yapıları düşünülerek (tını dolgunluğundan yoksun olması) nüans işaretleri dikkatli uygulanmalı ve abartılmamalıdır.

Romantik dönemde farklı renk ve rezonansları gösterebilmek adına eserlerde legato, marcato ve tenuto gibi artikülasyon teknikleri yoğun olarak kullanılmaktadır. Gam çalışmalarında legato, tenuto ve marcato gibi artikülasyon tekniklerinin kullanılması ve bu artikülasyon tekniklerini geliştirmeye yönelik etüt kitaplarının çalışılması gerekmektedir.

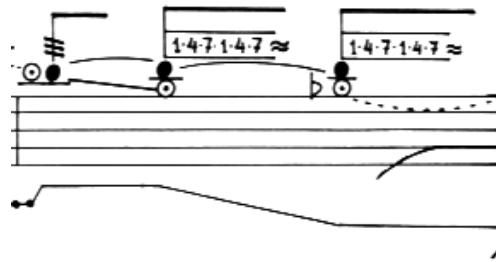
Çağdaş döneme ait eserler ile trombonun yapısal özelliklerinin ön planda olduğu farklı kullanım türleri bulunmaktadır. Mikroton, çok seslilik, vokalizasyon, enstrümantal efekt,

dramatikleştirme, bariolaj tekniği ve sesli harf manipölasyonları trombonda sıklıkla kullanılan çağdaş dönem teknikleridir. Örneğin, Stephen Rush trombon, piyano ve perküsyon için “Rebellion” (1983) adlı eserinde trombonu bir vurmalı çalgı gibi kullanmıştır (Görsel 5.19). Ayrıca eserde çalgının içine vokal yapılması, standart olmayan susturucu teknikleri kullanılması ve çeşitli efektler de yer almaktadır.

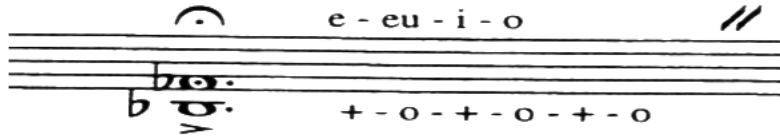
Görsel 5.19. Stephen Rush, *Rebellion* 26. ölçü (Rush, 1983)

Bariolaj tekniği (Görsel 5.20), farklı pozisyonlarda ve hızlı pozisyon geçişlerinde aynı sesin çalınmasını ifade eder. Bu durumda tını farklılığı oluşur ve hızlı pozisyon geçişleri doğal olarak artikülasyona neden olur. Bariolaj tekniği, aynı nota üzerinde armonik glisando yapılması olarak da açıklanmaktadır (Berio, 1966).

Görsel 5.20. Bariolaj tekniği, Luciano Berio, *Sequenza V*, 24. ölçü (Berio, 1966)

Sesli harf manipölasyonu (Görsel 5.21), trombon çalma sırasında *a*, *e*, *i*, *o*, *u* sesli harflerinin kullanılması ile ağız içi boşluğunda oluşan rezonansın değiştirilerek standart olmayan tını ve armoniklerin oluşturulmasıdır.

Görsel 5.21. Sesli harf manipülasyonu, John Kenny, *Sonata for trombone*, 2. Bölüm, 4. ölçü (Ivany, 2017)

Genişletilmiş çalgı teknikleri olarak adlandırılan bu tekniklerin besteciler tarafından benimsenmesi ile günümüzde trombon için yazılan birçok eserde kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan günlük çalışmalarda modern trombon tekniklerinin kullanımına yönelik egzersizlere yer verilmesi bilgi ve beceri düzeyinin artmasını sağlayabilir. Adams, trombonun modern kullanım tekniklerine geleneksel trombon eğitiminde yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Böylelikle modern eserlerin icra edilebilmesi için gerekli becerilere sahip bireyler yetiştirilecektir (Adams, 2008, s. 9). Dempster’a göre genişletilmiş çalgı tekniklerinin öğrenilmesi geleneksel trombon eğitiminin geliştirilmesine yardımcı olur (Dempster, 1979’dan aktaran, Adams, 2008, s. 3).

Artaç, konservatuvarların çalgı eğitimi müfredatlarında bulunan çağdaş Türk müziği eserlerini incelediği araştırmasında, obua, fagot, trombon, trompet, tuba ve vurmali çalgılar için az sayıda Türk eseri yazıldığını ve yazılan az sayıda esere de genellikle konservatuvarların müfredatlarında yer verilmediğini ifade etmektedir. Artaç’a göre, Halk müziği ve Klasik Türk müziği unsurlarının kullanıldığı eserler, öğrencilerin teknik zorlukları daha kolay aşmalarına, melodik yapıları kolaylıkla çözebilmelerine ve müzikalitetlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca araştırması kapsamında incelediği çağdaş Türk müziği bestecilerinin herhangi bir çalgıda başlangıç seviyesine yönelik, eğitim amaçlı etüt, metot, egzersiz ve kolay parçalar gibi çalışmaları bulunmadığını belirtmektedir. Araştırmanın sonucuna göre, besteciler adı geçen çalgılara yönelik Türk ezgileri kullanılarak yazılacak etütlerin ya da eserlerin, bestecilik yönünü geliştiren çalgı eğitimcileri tarafından yazılması tavsiyesinde bulunmuşlardır (Artaç, 2021, s. 53).

Trombon eğitiminde müfredat programlarının uygulanmasında öğrencilerin hazır bulunuşlukları, bireysel farklılıkları, enstrümanın ve ağızlığın kalitesi gibi değişkenler göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen, öğrencinin gelişimini yakından takip etmeli zor ve olgunluk gerektiren eserler yerine öğrencinin müzikal algılama ve beceri durumuna uygun repertuarı belirlemelidir. McCoy, sınavlara ya da yarışmalara hazırlanma sürecinde teknik ve müzikal açıdan zor olan eserlerin çalışılmasının gelişim sürecini sekteye uğratabileceğini ve öğretim sürecinin olumsuz etkilenebileceğini belirtmektedir (McCoy, 2010’dan aktaran,

Ragan, 2016, s. 300). Öğretim sürecinin olumsuz etkilenmesi ise eğitimin sonraki aşamalarında kalıcı müzikal performans kaygısına neden olabilmektedir (Baydağ, 2020, s. 393).

Konser kaygısı ya da sahne korkusu olarak adlandırılan müzikal performans kaygısı, sahne performansının kusursuz olamayacağı ve hata yapma korkusu gibi kaygıların yaşanmasıdır. İracılar performanslarını çoğunlukla bilgili ve yargılayıcı bir topluluk karşısında gerçekleştirirler. Sahne performansı sırasında zihinsel olarak bir olumsuzluk hissetmeleri durumunda kötü bir performans sergilemeleri söz konusudur. Performansın kötü olması durumunda ise olumsuz değerlendirilme kaygısı yaşanabilir (Yıldız, 2018, s. 38). New York Performans Sanatları Derneği Psikoterapi Merkezi Başkanı Psikoterapist Diane Nichols, müzisyenlerin oyuncular veya dansçılara oranla çalışırken daha zor anlar geçirdiklerini ve kendilerine karşı acımasız olduklarını ifade etmektedir. Bu durumun nedenini müzisyenlerin yalnız çalışmaları ve aniden izleyici kitlesine karşı performans göstermeleri olarak belirtmektedir (Bruser, 1997'den aktaran, Nalbantoğlu, 2007, s. 9).

Faske, trombon eğitiminde eğitimcilerin genellikle *daha fazla hava kullan ve kulisi daha hızlı hareket ettir* gibi ifadeler kullandıklarını ve eğitime yeni başlayan öğrencilerin bu ifadelerden olumsuz etkilendiklerini ifade etmektedir. Bu durumda öğrencinin *kulisi daha hızlı hareket ettir* ifadesini yanlış anlayabileceğini ve kulisi hızlı hareket ettirmeye çalışırken notaları doğru çalamayacağını vurgulamaktadır (Faske, 2013, s. 43).

Öğretmen ve öğrenci ilişkisi trombon eğitiminde son derece önemli olmakla birlikte, öğrencinin çalgısını sevmesine ve başarı durumuna büyük etkisi bulunmaktadır. Trombon eğitiminde öğretmenin rolü sadece çalgı ile ilgili teorik ve performansa dayalı bilgileri aktarmak değildir. Trombon eğitimine çocuk yaşlarda başlayan öğrenciler öğretmenleri ile ailevi bir bağ kurabilmektedir. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerine sevgi göstermesi, övmesi, azarlaması gibi davranışlara yol açabilmektedir. Öğretmenin ders içinde veya ders dışında eğilim gösterdiği davranış şekilleri öğrenciler üzerinde oldukça etkili olabilmektedir. Çalgı eğitiminde problemler yaşayan öğrencilerin, öğretmenlerinin olumlu ve yapıcı tutumları karşısında özgüven geliştirebilmeleri ve problemleri çözebilmeleri mümkün olabilmektedir. Öğretmen davranışının olumsuz ve kırıncı olması durumunda ise öğrenci, öğretmeni ve çalgısına karşı olumsuz düşünceler geliştirebilir ve bu durum derse karşı tutumu ve motivasyonu olumsuz etkileyebilir.

Öğretmenin öğretim sürecinde eğitimci rolünü, sorumluluklarını ve otoritesini etkili kullanabilmesi oldukça önemlidir. Eğitiminin düzenli ve heyecanlı oluşunun yanında, çeşitli

materyalleri kullanması, açıklayıcı olması, derse bir önceki dersi özetleyerek başlaması, arka arkaya sorular sormak yerine tek ve açıklayıcı bir soru sorması öğrencinin üzerinde olumlu etki yaratmaktadır (Sünbül, 1996, s. 599).

5.2.2. Çalışma teknikleri

Johnson, trombon performansında sıklıkla karşılaşılan teknik eksiklikleri ele aldığı araştırmasında, trombon tekniğinin geliştirilmesine yönelik günlük çalışma programı hazırlamıştır. Bu çalışma programının her gün uygulanması ile icracıların teknik eksiklerinin ortadan kalkabileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda günlük çalışılması gereken egzersizleri dört aşamada değerlendirmektedir. Bunları;

- Uzun ses egzersizleri (Long Tone Exercises)
- Esneklik egzersizleri (Flexibility Exercises)
- Kulis tekniği egzersizleri (Slide Precision Exercises)
- Artikülasyon egzersizleri (Articulation Exercises), olarak sıralamaktadır (Johnson, 2010, s. 74).

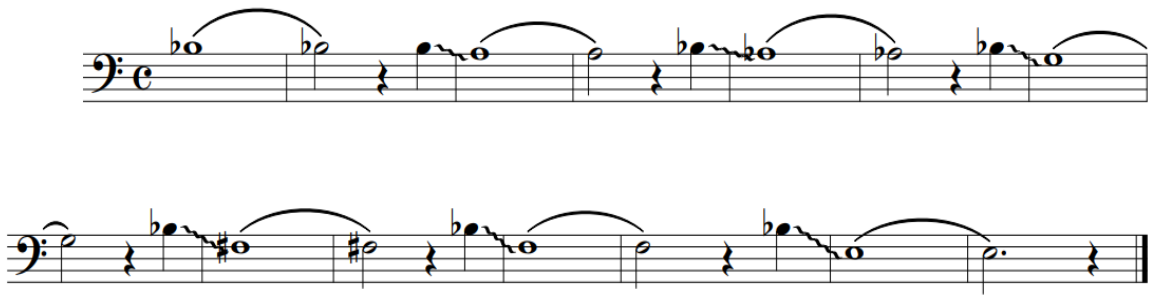
MacDonald, trombon ile yapılan günlük ısınma çalışmalarının yaklaşık bir saat sürmesi gerektiğini belirtmektedir. MacDonald'a göre, günlük ısınma çalışmaları;

- Uzun ses çalışmaları (15 dakika)
- Esneklik (dudak) egzersizleri (15 dakika)
- Gam çalışmaları (10 dakika)
- Kulis tekniği çalışmaları (10 dakika)
- Artikülasyon çalışmaları (10 dakika)

olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. MacDonald, günlük ısınma çalışmalarında her egzersiz için belirtilen süreler dikkat edilmesini ve boşa zaman harcamamak için yapılan egzersizlere konsantre olmayı tavsiye etmektedir (Macdonald, 1926'dan aktaran, Klay, 1993, s. 35). Manners, günlük ısınma çalışmalarının, prova ya da performansın başarılı bir şekilde yerine getirilebilmesi için en az on dakika en fazla bir saat yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Manner, 2016, s. 1). Faske, trombon tekniğinin en önemli ve geliştirilmesi gereken davranışlarını nefes kontrolü, kulis tekniği ve artikülasyon olarak belirtmektedir (Faske, 2013, s. 3).

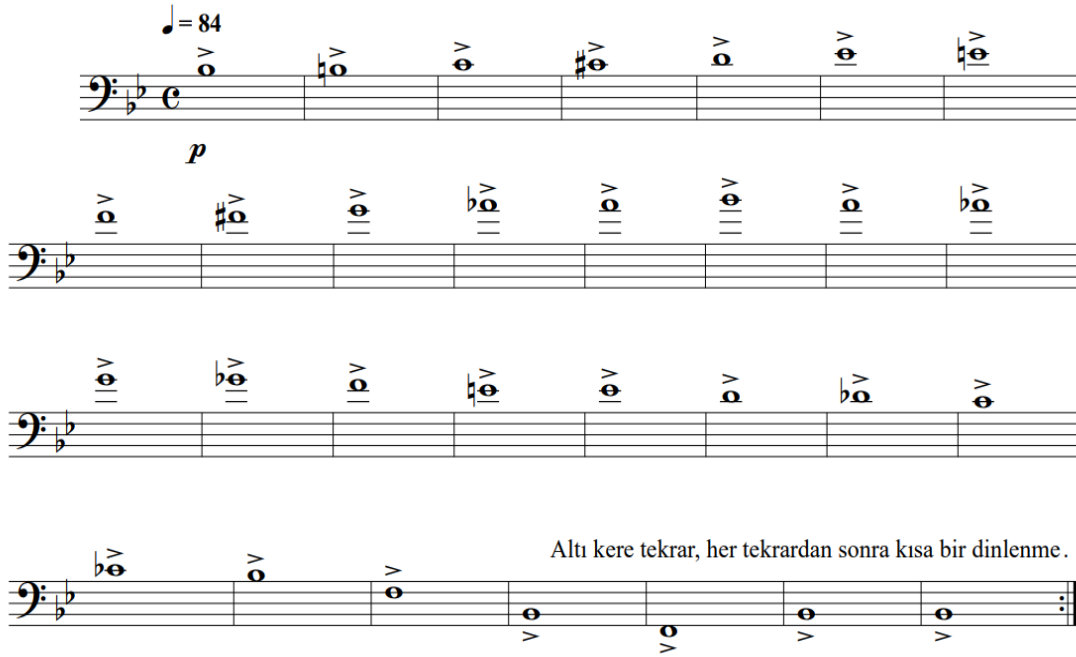
Uzun ses çalışmaları trombon icracılarının sahip olması ve koruması gereken çalgıdan çıkan nitelikli ve geniş tonun oluşmasına etki etmektedir. Güçlü ve dolgun bir tının oluşması için çeşitli seslerde ve farklı basınçlarda uzun ve yavaş olarak seslerin üflenmesi

gerekmektedir. Uzun ses egzersizleri ile dudak pozisyonunu oluşturan kas ve kas gruplarının etkili ve verimli kullanımı söz konusudur. Uzun ses egzersizleri sırasında icracı düzenli hava akımına yönelik kontrollerini yapabilir, akort aleti kullanarak seslerin doğruluğunu kontrol edebilir, bedende oluşabilecek gerginlikleri azaltabilir, dudak pozisyonunu ve ağızlığın dudaklara uyguladığı baskıyı kontrol altında tutabilir. Görsel 5.22’de yer alan uzun ses egzersizleri armonik olarak her seferinde başlangıç sesine dönen kromatik bir yapıyı içermektedir. Ayrıca bir pozisyondan diğerine geçerken sesler arasındaki hava akımının aynı miktar ve basınçta olabilmesi için glissando (kaydırma) tekniğinden yararlanılmaktadır (Johnson, 2010, s. 77).

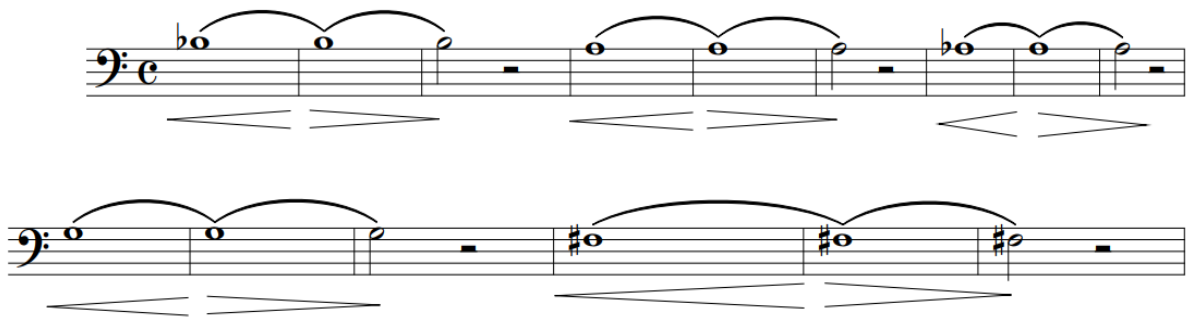
Görsel 5.22. Uzun ses egzersizi (Johnson, 2010, s. 77)

MacDonald, Görsel 5.23’te bulunan piano gürlük derecesindeki uzun ses egzersizlerinin daima metronom kullanılarak çalışılması tavsiyesinde bulunmaktadır. Her sesin dil ile desteklenerek başlamasını, sesin sonuna kadar üflenmesini ve ses geçişlerinde entonasyonun bozulmamasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışma ile dudak pozisyonu ve nefes kontrolü oluşturulabilmekte, çalgıdan çıkan ses renginin güçlü ve dolgun olması sağlanabilmektedir.

Görsel 5.23. Uzun ses çalışmaları (Klay, 1993)

Görsel 5.24'te yer alan uzun ses egzersizleri kreşendo ve dekreşendo dinamiklerini içermektedir. Bu çalışma ile icracı dinamikler arasındaki geçişlerde forte ve piano gürlük derecelerindeki sınırlarını anlayabilir ve dudak pozisyonu ile hava akımı kontrollerini yapabilir. Bu çalışmada akort aleti kullanımı değişen ses dinamiklerine rağmen, frekansın sabit kalmasını sağlamak açısından son derece önemlidir.

Görsel 5.24. Uzun ses egzersizi (Johnson, 2010)

Esneklik çalışmaları dudakların esneklik kazanması ve teknik becerilerin geliştirilebilmesi açısından son derece önemlidir. Larson'a göre esneklik çalışmaları ile

fiziksel dayanıklılık (kondisyon) artırılabilir, entonasyon bilinci oluşturulabilir, legato artikülasyon tekniği geliştirilebilir ve teknik kapasite artırılabilir (http-8).

Esneklik çalışmaları ile asıl amaç dudakların ağızlık içerisinde rahat hareket edebilmesini ve hava akımının sürekliliğini sağlamaktır. Çalışmalar sırasında ses geçişlerinin doğru bir entonasyonda ve anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir. Johnson, Görsel 5.25'te bulunan esneklik egzersizlerinin günlük çalışmaların bir parçası olmasını ve uzun ses egzersizleri ile birleştirilmesini önermektedir (Johnson, 2010, s. 80).

Görsel 5.25. Esneklik çalışmaları (Johnson, 2010)

Johnson'a göre, esneklik çalışmalarında dudaklar ağızlık içerisinde küçük hareketler yapmalı ve hava akımının sürekliliği için sesleri düşünmek yerine ağızlık içerisine üflenen hava düşünülmelidir. Sesler kalınlaştıkça üflenen hava miktarı ve basıncının artırılması gerekmektedir. Johnson, kalın seslerde yapılan esneklik çalışmalarında (Görsel 5.26) mezzoforte ya da daha yüksek gürlük derecelerinde çalışılmasının, hava basıncının sürekliliğini sağlayacağını vurgulamaktadır (Johnson, 2010, s. 81).

Görsel 5.26. Esneklik çalışmaları (Johnson, 2010)

Görsel 5.27’de bulunan esneklik egzersizinde ses geçişlerinin hızlı bir tempoda yapılabilmesi için dudaklar ağızlık içerisinde küçük hareketler yapmalı ve hava basıncının sürekliliği sağlanmalıdır. Hava basıncının sürekliliği için ölçü içerisinde kreşendo yapılabilir. Bu egzersizde ses renginin bozulmamasına dikkat edilmelidir.

Görsel 5.27. Esneklik çalışmaları (Johnson, 2010)

Larson, ağızlık ile yapılan esneklik çalışmalarının ses rengi, artikülasyon ve entonasyon bilinci oluşması gibi davranışların geliştirilmesine faydası olduğunu belirtmektedir. Larson’a göre, ağızlık ile yapılan esneklik çalışmalarında dudak pozisyonunun korunabilmesi ve seslerin doğru bir entonasyonda çalınabilmesi için daha fazla kondisyon ve işitsel kontrol gerekmektedir (Larson, tarihsiz). Faske’ye göre ağızlık ile yapılan çalışmalarda uygulanan işitsel kontrol, çalgıdan çıkan sesin entonasyonunu etkilemektedir. Sesin ağızlık ile üflenmesi sürecinde öncelikle sesin içsel olarak duyulması, sonrasında ise ağızlıktan üflenmesi gerekmektedir. Böylece sesin trombon ile üflenmesi sırasında çalgıda daha az düzeltmeye gerek duyulmaktadır (Faske, 2013, s. 9). Johnson, ağızlık çalışmalarının dudak pozisyonu kontrolüne imkân verdiğini, dudak kaslarının dayanıklılığını arttırdığını ve birçok teknik beceriyi geliştirdiğini vurgulamaktadır (Johnson, 2010, s. 76). Larson, Görsel 5.28’de bulunan egzersizlerin önce çalgıyla daha sonra ağızlıkla yapılmasını tavsiye etmektedir. Egzersizin ağızlıkla yapılması sırasında, dudaklarda titreşim oluşturmanın ilk başlarda yorucu ve zor olabileceğini, ancak tekrar edildikçe dudak kaslarının güç kazanıp zamanla daha kolay yapılabileceğini belirtmektedir (http-8). Madeson, ağızlık ile yapılan çalışmaların oldukça yorucu olduğunu ve en fazla beş dakika sürmesi gerektiğini ifade etmektedir (Madeson, 1994, s. 41).

1

Trombon

Ağızlık

2

Trombon

Ağızlık

3

Trombon

Ağızlık

4

Trombon

Ağızlık

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Yedinci pozisyona kadar tüm pozisyonlarda

Görsel 5.28. Esneklik çalışmaları (Larson, 2016)

Johnson, kulis tekniğindeki birçok problemin kulisin yanlış tutulmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Kulisi tutan el ve kolun sıkı olması, ancak kulisin çok sıkı tutulmaması gerekmektedir (Johnson, 2010, s. 44). Johnson’a göre birçok icracı çalışmalarda “fırlat ve yakala” yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntemde ilk olarak kulis bir pozisyondan diğerine baş parmak tarafından itilmekte ve sonrasında başka bir pozisyonda diğer parmaklar tarafından yakalanmaktadır (Görsel 5.29). Johnson, bu tutuş yönteminde pozisyonların yerlerinin her seferinde değişebileceğini, dilin ve kulisin uyumsuz olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca bu tutuş pozisyonunda trombonunun ağırlığının sağ el ile dengelenmesi söz konusudur.

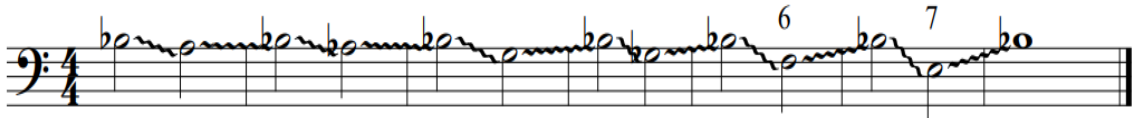

Görsel 5.29. *Kulisin baş parmak ile itilmesi ve sonrasında diğer parmaklar ile yakalanması (http-9)*

Trombonun ağırlığını dengelemek için kulisi tutan elin kullanılması kulis tekniğinde problemlere neden olmaktadır. Bu durum başlangıç seviyesi öğrenciler arasında sıklıkla görülmektedir. Trombon eğitimine başlangıç aşamasında çalgının ağırlığı ve büyüklüğü, sadece sol el ile taşınmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle, trombon çoğunlukla sol omuz ile sağ el arasında dengede tutulmaya çalışılmaktadır. Johnson, bu tutuş pozisyonun hatalı olduğunu, trombonun sabit bir şekilde tutulamadığını, dudak pozisyonunda ve ağızlığın yerleşiminde sorunlara neden olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca kulis tekniğinde sağ elin rahat hareket edebilmesi için trombonun sadece sol el ile dengelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Johnson, 2010, s. 44).

Faske, kulis tekniğinde kulis tutan bileğin açısının kolun hareketlerini ve esnekliğini etkilemesi bakımından en önemli husus olduğunu ifade etmektedir (Faske, 2013, s. 16). Remington, kulin baş parmak ile birinci ve ikinci parmaklar arasında tutulmasını ve avuç içinin icracıya dönük olmasını tavsiye etmektedir. Bu tutuş pozisyonunda kulin en rahat şekilde tutulabildiğini ve pozisyon geçişlerinde esneklik kazanıldığını ifade etmektedir. Kulis tutan el rahat olmalı ancak bileğin gevşemesine izin verilmemelidir. Ayrıca, bu tutuş şeklinde trombon sarsılmadan çalınabilmekte, kulis ve dil koordinasyonu kusursuz bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Remington, 1980, s. 10). Faske, stres ve gerginliğin ses renginin kalitesine etki ettiğini belirtip, kulis tutan kolun gergin ve sert oluşunun seste titremelere neden olacağını ifade etmektedir (Faske, 2013, s. 19). Johnson, bileğin çok fazla gevşek olmasının dil-kulis uyumunu olumsuz etkilediğini ve entonasyon sorunlarına neden olduğunu ifade etmektedir. Johnson' a göre kulis tutan kolda en fazla hareket dirsekte olmalı, omuz ve bilek mümkün oldukça az hareket ettirilmelidir (Johnson, 2010, s. 45).

Johnson, kulis tekniğinin geliştirilmesinde en etkili yöntemin glissando egzersizleri yapmak olduğunu ifade etmektedir. Johnson, Görsel 5.30'da bulunan kulis tekniği çalışmasında icracının kulis hareketine odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca sürekli başlangıç sesinin tekrar edilmesi ile pozisyonlar arasındaki geçişler daha kontrollü yapılabilmektedir (Johnson, 2010, s. 88).

Görsel 5.30. Kulis tekniği çalışmaları (Johnson, 2010)

Görsel 5.31'de bulunan kulis tekniği egzersizleri ile dil, kulis ve havanın koordinasyonunun geliştirilmesi hedeflenmektedir. Alessi, bu egzersizlerde bileğin bükülmemesini ve kulin sıkıca tutulmasını önermektedir. Bu egzersizler metronomda $\text{♩}=96$ tempoda çalınmalıdır. Seslerin doğru bir entonasyonda ve anlaşılır bir şekilde çalınabilmesi için öncelikle metronomda $\text{♩}= 48$ tempoda çalışılması gerekmektedir (Alessi ve Bowman, 2002, s. 22).

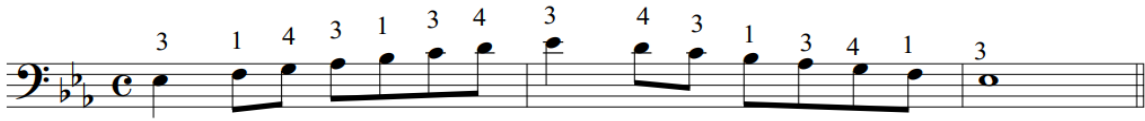
Görsel 5.31. Kulis tekniği çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

Swallow, kulis tekniğinde alternatif pozisyonların kullanılmasının önemine dikkat çekmektedir. Kulis tekniğinde pozisyonlar arasındaki mesafenin azaltılması ses geçişlerinde kolaylık sağlamak ve daha az fiziksel çaba gerektirmektedir (Swallow, 1994'ten aktaran Faske, 2013, s. 21). Görsel 5.32'de Mi bemol majör dizisinde yedinci derece olan re sesinin birinci pozisyondan seslendirilmesi gösterilmektedir. Bu noktada ses geçişlerinde mekanik (sert) bir ifade söz konusudur.

Görsel 5.32. *Mi bemol majörün yedinci derecesi re sesinin birinci pozisyondan seslendirilmesi (Faske, 2013)*

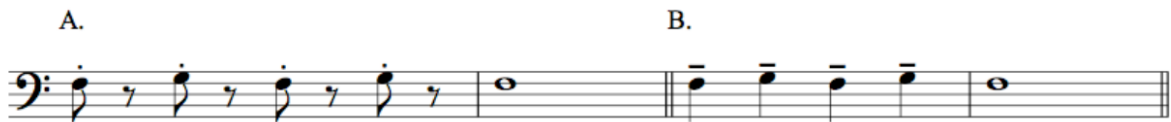
Görsel 5.33'te re sesinin alternatif pozisyon olan dördüncü pozisyondan seslendirilmesi gösterilmektedir. Bu durumda ses geçişlerinde yumuşak bir ifade söz konusudur.

Görsel 5.33. *Re sesinin alternatif pozisyon olan dördüncü pozisyondan seslendirilmesi (Faske, 2013)*

Bazı trombon icracıları entonasyon ve ses kalitesi bakımından alternatif pozisyonların kullanımının güvenli olmadığını düşünmektedirler. Bu sebeple alternatif pozisyonlara göre entonasyonun daha doğru ve ses kalitesinin daha güzel olduğunu düşündükleri birinci pozisyona en yakın pozisyonları kullanmaktadırlar. Blanchard, alternatif pozisyonların kullanımı konusunda, ses kalitesinin bozulabileceğini ve entonasyonun doğru olabilmesi için bazı kulis düzeltmelerinin yapılması gerektiğini belirtmektedir (Blanchard, 2010, s. 45).

Faske, Görsel 5.34'te bulunan kulis tekniği çalışmalarının A bölümünde notalar arasında boşluklar bulunması ile kulisin pozisyon geçişlerinde bir sonraki ses için yeterli zamanın oluştuğunu belirtmektedir. B bölümünde ise ilk ses (birinci pozisyon) mümkün olan son ana kadar uzatılmalı ve bir sonraki ses (dördüncü pozisyon) gelmeden önce kulis çok hızlı bir şekilde hareket ettirilmelidir (Faske, 2013, s. 43-44).

Görsel 5.34. *Kulis tekniği çalışmaları (Faske, 2013)*

Artikülasyon çalışmaları ile trombon tekniğinde dil ve hava uyumu geliştirilebilmekte ve artikülasyon hızı artırılabilir. Johnson, Görsel 5.35'te bulunan artikülasyon çalışmalarında nefes kontrolüne ve dudak pozisyonuna dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmada seslerin dil kullanılmadan hava desteği ile başlaması gerekmektedir. Dil kullanılmadan yapılan hava destekli artikülasyonlarda *ha* ve *pa* olmak üzere iki tür hece kullanılmaktadır (Johnson, 2010, s. 94).

Görsel 5.35. Artikülasyon çalışmaları (Johnson, 2010)

Alessi, Görsel 5.36'da bulunan artikülasyon çalışmalarında dilin çok büyük hareketler yapmamasını, dil ve havanın uyumlu olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bakımdan hava ve dil uyumunun geliştirilmesinde *dah* hecesinin kullanılmasını önermektedir. Görsel 5.36'da bulunan egzersizlere günlük ısınma çalışmalarında yer verilmesi ve her gün düzenli olarak çalışılması ile hava ve dilin uyumlu olması sağlanabilmektedir. Alessi, bu çalışmaların nefes ve dudak pozisyonu kontrolünü geliştirdiğini belirtmektedir (Alessi ve Bowman, 2002, s. 35).

19.

Bowman, Görsel 5.36’da bulunan artikülasyon çalışmaları ile dilin artikülasyon hızının artırılabilirdiğini belirtmektedir. Ayrıca sekizlik notaların onaltılık notalardan kısa çalınmasını ve tüm sekizlik notaların aynı uzunlukta olması gerektiğini ifade etmektedir (Alessi ve Bowman, 2002, s. 35).

Johnson, Görsel 5.37’de bulunan *tenuto* artikülasyon çalışmalarında, tek bir hava akımında birçok notanın artiküle edilmesinin trombon icracıları için oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca her satırın başında bulunan uzun sesler ile dörtlük ve sekizlik notaları artiküle etmek için gereken hava basıncının ayarlanabileceğini ve artikülasyon sırasında çok küçük bir dil hareketinin yeterli olduğunu belirtmektedir.

Görsel 5.37. Artikülasyon çalışmaları (Johnson, 2010)

Görsel 5.38 ve Görsel 5.39’da bulunan artikülasyon çalışmaları onaltılık notalardan oluşmaktadır. Bu egzersizlerde tekrar eden notalar ile kulis hareketine başlamadan önce istenilen artikülasyonun oluşturulabilmektedir. Ayrıca Görsel 5.39’da bulunan egzersizde arpej ve gam bulunmaktadır. Böylelikle artikülasyon çalışmalarında aralık ve dizi çalışmaları da yapılabilmektedir (Johnson, 2010, s. 99-100).

Görsel 5.38. Artikülasyon çalışmaları (Johnson, 2010)

Görsel 5.39. Artikülasyon çalışmaları (Johnson, 2010)

Gam çalışmaları trombon eğitiminde teknik kapasitenin arttırılabilmesine ve teknik zorlukların aşılabilmesine doğrudan etki etmektedir. Bu bakımdan gam çalışmalarının bilinçli ve özenli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bowman'e göre gam çalışmaları temel becerilerin geliştirilmesinde son derece önemlidir. İşitsel farkındalık oluşmasına ve kulis tekniğinin geliştirilmesine doğrudan etkisi bulunmaktadır (Alessi ve Bowman, 2002, s. 64). Bowman, gam çalışmalarında metronom kullanılmasını ve her gamın tutarlı bir hızda çalışmasını tavsiye etmektedir. Ayrıca içsel metronom ve istikrarlı ritmin gelişebilmesi için

metronom olmadan yapılan gam çalışmalarını da tavsiye etmektedir. Bowman, gam çalışmalarında artikülasyon kullanımının önemine dikkat çekerek, Görsel 5.40'ta bulunan gam çalışmalarında staccato kullanımından kaçınılması gerektiğini, başlangıç aşamasında hava destekli dil kullanımının önemli olduğunu belirtmektedir.

1.

2.

3.

Görsel 5.40. Gam çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

4.

5.

Görsel 5.40. (Devam) Gam çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

Bowman'e göre, gam çalışmalarında dizi öncelikle bağılı bir şekilde çalındıktan sonra artikülasyon kullanılarak çalınmalı ve her iki çalımda da hava desteğinin aynı miktarda ve basınçta olmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca gam çalışmalarının aynı gürlük derecesinde yapılmamasını, ilk olarak forte (güçlü) gürlük derecesinde çalıştıktan sonra piano (hafif) gürlük derecesinde de çalışılmasını önermektedir.

Alessi, Görsel 5.40'ta bulunan gamları sadece teknik olarak doğru çalmanın bir başarı göstergesi olmadığını hem teknik hem de entonasyon olarak doğru çalmanın önemini vurgulamaktadır. Alessi, orkestra soloları sınavlarında birçok öğrencinin *La Gazza Ladra* uvertürü (Görsel 5.41) ve *William Tell* gibi eserleri çalarken teknik olarak sorun yaşamadıklarını, ancak artikülasyon, entonasyon ve ses rengi problemlerinin oluştuğunu belirtmektedir. Bu bakımdan gam çalışmalarında entonasyon olarak doğru çalmaya özen gösterilmeli, hava ve dilin birlikte uyum içinde olmasına dikkat edilmelidir. Gam çalışmaları sırasında artikülasyon olarak “dah” hecesinin kullanılması ile hava ve dil birlikte hareket etmektedir. Sağ el bileğinin hafif sıkı olması entonasyon ve tını problemlerine neden olan kulis hareketlerindeki belirsizlikleri önleyebilmektedir. Alessi'ye göre, gam çalışmalarında legato dil tekniği kullanılmalı ve çıkıcı dizilerde kreşendo yapılmalıdır (Alessi ve Bowman, 2002, s. 64).

Görsel 5.41. *La Gazza Ladra* uvertürü 115-145. ölçüler ([http-10](http://10))

Gam çalışmaları trombon tekniğinin temelini oluşturmaktadır. Williams, gam çalışmaları sırasında kulisin bir pozisyondan diğerine geçerken olabildiğince hızlı hareket edebilmesi için sağ el ve sağ bileğin mümkün olduğunca yumuşak olması gerektiğini vurgulamaktadır. Williams, Görsel 5.42’de farklı ritmik yapılarda ve nüanslarda çeşitli gam çalışma yöntemleri önermektedir. Bu yöntemler bütün gamlara uygulanabilir.

6.

7.

8.

9.

10.

Görsel 5.42. Ernst Williams, Fa majör gam çalışmaları (Williams, 1956)

Trombon eğitiminde kulis ve dil koordinasyonunu sağlama çalışmaları oldukça önemlidir. Kromatik gam çalışmaları kulis-dil uyumunun oluşmasına etki etmektedir. Alessi, Görsel 5.43 ve Görsel 5.44'te yer alan kromatik gam çalışmalarının her gün en az on dakika yavaş bir tempoda metronom ile çalışılmasını tavsiye etmektedir.

Alessi, kromatik gamları hızlı tempolarda çalışmanın olumsuz etkilerinden bahsederek, artikülasyonun yavaşlayıp kulis hareketinin gerisinde kalması durumunda, nefes kontrolünün zorlaşabileceğini ve entonasyonun bozulabileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, kromatik gam çalışmaları öncelikle yavaş tempoda yapılmalı ve kulis her pozisyonda duraklatılıp, sağ kol ve dil kontrollü bir şekilde hareket ettirilmelidir (Alessi ve Bowman, 2002, s. 88). Ian Bousfield, kulis-dil uyumunun oluşması için yavaş tempolarda çalışılmasını, sağ kolun (kulis) sestem (dil) önce pozisyona ulaştırılmasını ve kısa bir süre bekleyip sesin üflenmesi tavsiyesinde bulunmaktadır. Bousfield'e göre, bu çalışma biçiminde kulis-dil koordinasyonu geliştirilebilir ve sesler doğru bir entonasyonda çalınabilir (Haugeberg, 2012, s. 29).

Görsel 5.43. Kromatik gam çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

Görsel 5.44. Kromatik gam çalışmaları (Alessi ve Bowman, 2002)

Her gün düzenli olarak yapılan gam çalışmaları ile birçok teknik ve işitsel problem önlenabilir. Gamların mümkün oldukça çok tekrar edilmesi, kulis tekniği ve dil-kulis uyumu gibi teknik zorlukların aşılmasını sağlayabilir. Ayrıca, sürekli yapılan gam çalışmaları entonasyon bilincinin oluşmasını ve aralıkların içsel olarak algılanmasına yardımcı olabilir. Lisk'e göre, gam ve arpej çalışmaları ile entonasyon bilinci oluşabilir ve çalgıdan çıkan seslerin, içsel olarak armonik ve melodik ilişkileri duyulabilir (Lisk, 1998'den aktaran, Mattingly, 2013, s. 13). Alessi'ye göre, gam çalışmaları ile temel teknik becerilerin geliştirilmesinin yanında entonasyon bilinci de oluşturulabilmektedir (Alessi ve Bowman, 2002, s. 64).

Gamı oluşturan dizinin armonik, melodik, arpej ve kromatik çeşitlerinin çalışılması, akor kalıpları ve arpej yapıları gibi teorik bilgilerin daha çabuk kavranmasını sağlar. Böylece deşifre okumalarında kolaylık ve çabukluk kazanılır.

6. TÜRKİYE’DEKİ TROMBON EĞİTİMİ

Türkiye’de trombon eğitimi, klasik batı müziği eğitimi veren konservatuvarların Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dallarına bağlı Trombon Sanat Dalında, müzik ve sahne sanatları fakültelerinin Trombon Sanat Dallarında verilmektedir. Ayrıca MSÜ Bando Astsubay Meslek Yüksek Okulunda ön lisans kapsamında iki yıllık bir trombon eğitimi verilmektedir. Ancak, bu eğitimin askeri bandolarda trombon çalmaya yönelik olduğu ve konservatuvar trombon eğitimi kadar kapsamlı olmadığı değerlendirilmektedir.

6.1. Konservatuvarların Trombon Öğretim Programları

Araştırma kapsamında ülkemizde mesleki trombon eğitimi verilen tüm kurumların trombon öğretim programlarına erişilmeye çalışılmıştır. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (İÜDK), Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı (HÜADK) ve Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (ÇÜDK)’nin yazılı müfredat programlarının olduğu tespit edilmiş ve kurumların internet siteleri üzerinden ulaşılabilmektedir. Benzer şekilde, Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (AÜDK)’nin de yazılı bir müfredat programının olduğu tespit edilmiş ancak, kurumun internet sitesinde paylaşılmamasından dolayı öğretim elemanından kişisel görüşme yoluyla alınmıştır.

Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ile Tekirdağ Üniversitesi Devlet Konservatuvarlarının trombon sanat dallarının bulunduğu, ancak trombon öğretim elemanlarının olmadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca bazı konservatuvarların yazılı bir müfredatlarının bulunmadığı, bazılarının müfredat programlarının olduğu ama paylaşılmak istenmediği ya da öğretim elemanlarına ulaşamadığı için bu araştırma kapsamında değerlendirilememiştir.

Ülkemizde ortaokul düzeyinden itibaren yarı ya da tam zamanlı mesleki trombon eğitimi veren kurumlar ve öğrenci kabul ettikleri sınıf seviyeleri Tablo 6.1’de verilmiştir.

Tablo 6.1. Ortaokul düzeyinden itibaren trombon eğitimi veren konservatuvarlar ve öğrenci kabul ettikleri sınıf seviyeleri

Üniversite	Okulun adı	Açıklama
Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale İlköğretim Okulu	5. sınıftan itibaren yarı zamanlı
Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale İlköğretim Okulu ve Sahne Sanatları Lisesi	5. sınıftan itibaren yarı/tam zamanlı
Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale Ortaokulu ile Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi	5. Sınıftan itibaren tam zamanlı
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Müzik hazırlık İlköğretim ve Ortaokulu ile Müzik Hazırlık Lisesi	5. sınıftan itibaren
Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale Ortaokulu	5. sınıftan itibaren
Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale Ortaokulu	5. sınıftan itibaren yarı/tam zamanlı
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale Ortaokulu	5. sınıftan itibaren yarı/tam zamanlı
Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale Ortaokulu/Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi	5. sınıftan itibaren
Mersin Üniversitesi	Devlet Konservatuvarı	5. sınıftan itibaren yarı/tam zamanlı
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	İstanbul Devlet Konservatuvarı	5. sınıftan itibaren tam zamanlı
Bursa Uludağ Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik ve Bale İlköğretim Okulu	5. sınıftan itibaren yarı/tam zamanlı
Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	Müzik İlköğretim okulu	5. sınıftan itibaren

Bu bölümde müfredatları belirli bir düzen dahilinde oluşturulmuş ve ulaşılabilen; İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı, Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarlarının trombon müfredatları incelenmiştir.

6.1.1 İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

1917 yılında İstanbul'da Osmanlı Devleti'nin ilk resmi müzik kurumu olarak Darül-Elhan (Nağmeler Evi) kurulmuştur. Darül-Elhan 1927 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı adını almıştır. 1986 yılında kurum İstanbul Üniversitesine bağlanarak halen İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı olarak faaliyetine devam etmektedir (http-15).

Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı bünyesinde bulunan; flüt, obua, klarnet, fagot, korno, trompet, trombon, tuba ve vurmalı çalgılar sanat dallarında müzik eğitiminin tüm alt disiplinlerine yönelik çağdaş yöntem ve tekniklerle temel ve mesleki eğitim verilmektedir. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ortaokul trombon eğitim programında her bir sınıf için çalınması gereken gamlar, etütler, barok ve klasik eserler Ek-1'deki tablolarda belirtilmiştir (http-16).

Ek-1'de görüldüğü üzere İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarının ortaokul trombon müfredatında beşinci ve altıncı sınıf düzeylerinde dört farklı etüt kitabı çalışılmasına rağmen, sınav programlarında sadece piyano eşlikli iki eser çalınması istenmekte ve etüt çalınmasına gerek duyulmamaktadır. Yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinde, beşinci ve altıncı sınıflara göre, eser sayısı ve zorluk derecesi artmakta, teknik ve melodik etütlere ağırlık verilmektedir. Ayrıca sınav programında piyano eşlikli iki eser ile birlikte biri teknik biri melodik olmak üzere iki etüt çalınması istenmektedir.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı lise giriş sınavında sekizinci sınıf trombon müfredatı ve sınav koşullarının sağlanmış olması koşuluyla öğrenci kabul edilmektedir (http-17).

Ek-1'de dokuzuncu sınıf düzeyinde Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) *Concert in B-Flat Major, K 191 (Rondo)* ve Antonio Vivaldi (1678-1741) *Sonata in B-Flat Major, Op. 14* çalışıldığı görülmektedir. Dokuzuncu sınıf düzeyinde;

- Jean-Baptiste Arban, *Complete method*
- Michel Bleger, *31 studies* (31 çalışma etüdü)
- Robert Muller, *Technical studies* (Teknik etütler)
- Boris Grigoriev, *Studies* (Etütler)
- Oskar Blume, *36 studies* (36 Etüt)

gibi teknik kapasiteyi arttırmayı hedefleyen etüt kitapları çalışılmaktadır. Onuncu, on birinci ve on ikinci sınıf düzeylerinde;

- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.1*
- Ernst Sachse (1810-1849), *Trombone Concerto*

- Nikolay Rimski Korsakov (1844-1908), *Trombone Concerto*
- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.2*
- Lars Erik Larsson (1908-1986), *Concertino for Trombone*

gibi trombon konçertolarının müfredata dahil edildiği görülmektedir. Lise düzeyinde çalışılan sonatlar şunlardır;

- Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata in F Major*
- Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata in E minor*
- Georg Philipp Telemann (1681-1712), *Sonata in F minor*

Lise eğitimi sonunda en az yedi diyez-yedi bemol majör ve minör dizilerin, barok ve klasik dönem sonatlar ile klasik dönemin önemli konçertolarının ve birçok teknik /melodik etüt kitabının icra edilmesi hedeflenmektedir.

Lise seviyesinde Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium*, Henry W. Tyrrell, *40 Progressive Studies*, Robert Muller, *Technical Studies* gibi teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik metotlara yer verilmektedir.

6.1.2. Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı

1936-1982 yılları arası Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak eğitim veren Ankara Devlet Konservatuvarı, 1982 yılında Yükseköğretim Kurulu kapsamına alınarak Hacettepe Üniversitesine bağlanmıştır. Üflemleri ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı bünyesinde bulunan; flüt, obua, klarnet, fagot, korno, trompet, trombon, tuba ve vurmalı çalgılar sanat dallarında müzik eğitiminin tüm alt disiplinlerine yönelik çağdaş yöntem ve tekniklerle eğitim verilmekte olup, ulusal ve uluslararası orkestra ve eğitim kurumlarına sanatçı ve eğitmeni yetiştirilmesi amaçlanmaktadır ([http-23](http://23)).

Ek-2’de Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı trombon bölümünde beşinci sınıf düzeyinde kazandırılması hedeflenen beceriler gösterilmektedir. Enstrüman hakkında bilgi edinilmesi (trombonun tanıtılması, parçalarını söküp takabilme ve bakımı), fa anahtarında nota okuma becerisi ve çalgıda ses üretebilme becerisinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Yıl sonu sınav programında Do Majör, La minör, Fa Majör, Re minör, Sol Majör, Mi minör gamları ile piyano eşliksiz kısa parçaların çalınması istenmektedir ([http-18](http://18)).

Ek-2’ye göre altıncı sınıf düzeyinde gamlara ve teknik etütlere önem verildiği görülmektedir. Ayrıca sınavda çalınacak etüt ve kısa parçaların ezber olarak seslendirilmesi istenmektedir. Yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinde gamların tamamı çalışmakta ve

ara/genel sınav dönemlerinde öğrenci gamların tamamından sorumlu olmaktadır. Ayrıca teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik olarak;

- Robert Müller, *Technical Studies for the Trombone* (Trombon için Teknik Etütler)
- Michel Bleger, *Methode de Trombone* (Trombon Metodu)
- Pierre Clodomir, *Methode Elementaire Trombone* (Temel Trombon Metodu) gibi

metot ve etüt kitapları çalışılmaktadır.

Konservatuvarın lise devresi giriş sınavında; tüm gamlar, Michel Bleger, *Methode de Trombone* adlı metot kitabından bir etüdün ve Ernst Galiard, *Sonata* ile Robert Pake, *Concerto No.1*, çalınması istenmektedir (http-19).

Ek-2’de görüldüğü üzere, dokuzuncu sınıf ve onuncu sınıf düzeylerinde;

- Max Schlossberg, *Daily Drills and Technical Studies* (Günlük Alıştırmalar ve Teknik Etütler)
- Michel Bleger, *Methode de Trombone* (Trombon Metodu)
- Franz Dreyer, *22 Etuden für Posaune* (Trombon için 22 Etüt)
- Pierre Clodomir, *Methode Elementaire Trombone* (Temel Trombon Metodu)
- Anton Slama, *66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone* (Trombon için Majör ve Minör Tüm Dizilerde 66 Etüt)
- Oskar Blume, *36 Studies for Trombone* (Trombon için 36 Etüt) gibi metotlar ve

etüt kitapları kullanılmaktadır.

Ayrıca Nikolay Rimski Korsakov (1844-1908), *Concerto* ve Ernst Sachse (1810-1849), *Concerto* müfredata dahil edilmiştir. Dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeylerinde Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata* çalışılmaktadır.

Ek-2’ye göre on birinci ve on ikinci sınıf düzeylerinde müfredatta ağırlıklı olarak teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik

- Fritz Grube (1957-), *Concertino in E Flat Major* (Mi bemol Majör Trombon Konçertinosu)
- Friedebald Grafe (1840-1880), *Concerto in B Flat Major* (Si bemol Majör Trombon Konçertosu)
- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.2, No.3*

trombon konçertoları ile

- Charles Colin, *Modern Method for Trombone* (Trombon için Modern Metot)
- Oskar Blume, *36 Studies Vol.2, Vol.3* (36 Etüt)
- Michel Bleger, *Caprices* (Kaprisler)

- Georg Kopprasch, *60 Selected Studies* (60 Seçilmiş Etüt) gibi metotlar ve etüt kitapları bulunmaktadır.

On birinci ve on ikinci sınıf düzeylerinde Antonio Vivaldi (1678-1741), *Sonata* ve Ernst Galliard (1687-1747), *Sonata* çalışılmaktadır. Lise düzeyinde sınavlarda sonat dışındaki programın tamamı ezber olarak seslendirilmektedir.

6.1.3. Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı müzik bölümü 1986 yılında kurulmuştur. 1998-1999 eğitim öğretim yılında Müzik ve Bale İlköğretim okulu olarak, sonrasında ise Müzik ve Bale Ortaokulu ile Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi olarak lisans öncesi sekiz yıllık eğitim vermek üzere yapılanmasını tamamlamıştır. Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı bünyesinde bulunan flüt, obua, klarnet, fagot, korno, trompet, trombon ve vurmalı çalgılar sanat dallarında çok sesli müzik alanında duyarlı, deneyimli ve bilimsel bilgilerle donanmış, uluslararası sanat arenasında yer alabilecek öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Ortaöğretim beşinci sınıftan itibaren “usta-çırak yöntemi” ile verilen çalgı derslerinin yanında korrepitasyon, oda müziği, orkestra ve müzik tarihi/teorisi/analizi alanlarındaki çeşitli mesleki derslerle oluşturulmuş bir program yürütülmektedir ([http-20](http://20)).

Ek-3’e bakıldığında trombon eğitimine başlangıç aşamasında;

- Robert Müller, *Technical Studies for The Trombone* (Trombon için Teknik Etütler)
- Gerald Bordner, *First Book of Practical Studies for Trombone* (Trombon için Pratik Etütler)
- Pierre-François Clodomir, *Methode Elementaire Trombone* (Temel Trombon Metodu)
- Michel Bleger, *Methode de Trombone* (Trombon Metodu)
- Oskar Blume, *36 Studies* (36 Etüt)
- Carl Fisher-Anton Slama, *66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone* (Trombon için Majör ve Minör Tüm Dizilerde 66 Etüt)

gibi metotlar ve etüt kitapları ile altıncı sınıf düzeyinden itibaren majör/minör tüm gamların çalışıldığı görülmektedir. Yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinde piyano eşlikli eser repertuvarının oldukça geniş olduğu görülmektedir.

Ek-3’de görüldüğü üzere lise aşamasında dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeylerinde konçerto çalışılmamakta,

- Ernst Galliard (1687-1747), *Sonata No.1, Sonata No.4, Sonata No.5*
- Antonio Vivaldi (1678-1741), *Sonata No.1*
- Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata No.1, No.2, No.3, No.4* sonatları

çalışılmaktadır.

Dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeylerinde;

- Branimir Slokar, *Tonleiterstudien Vol. 1* (Gam Çalışmaları)
- James Thompson, *Buzzing Book*
- Ernst Goetke, *Studies in Scales and Arpeggios* (Gam ve Arpej Çalışmaları)
- Ian Bousfield, *Bel Canto for Trombone*
- Marco Bordogni, *Melodious Etudes for Trombone Selected from the Vocalises* (Trombon için Şarkılardan Seçilmiş Melodik Etütler)
- Hovey W. Tyrell, *40 Progressive Studies* (Kademeli İlerleyen 40 Etüt)
- Georg Kopprasch, *60 Studies for Trombone* (Trombon için 60 Etüt)

on birinci ve on ikinci sınıf düzeylerinde;

- Johann Doms, *Schüle für Posaune* (Trombon Okulu)
- Vladislav Blazhevich, *Clef Studies* (Anahtar Çalışmaları)
- Robert Müller, *Technical Studies for Trombone Vol.2, Vol.3* (Trombon için Teknik çalışmalar)

gibi teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik metotlar ve etüt kitapları müfredata dahil edilmiştir.

On birinci ve on ikinci sınıf düzeylerinde konçerto olarak;

- Nikolay Rimski Korsakov (1844-1908), *Trombone Concerto in B Flat Major* (Si bemol Majör Trombon Konçertosu)
- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.1, No.2*
- Michael Brooks (1957-), *Trombone Concerto* çalışılmaktadır.

Ayrıca sonat olarak;

- Camillie Saint Saens (1835-1921), *Cavatine*
- Ernst Galliard (1687-1747), *Sonata No.2, No.3, No.4*
- Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata in E minor*
- Georg Philipp Telemann (1681-1767), *Sonata in F minor* çalışılmaktadır.

6.1.4. Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Kültür ve Turizm Bakanlığının Ankara, İstanbul ve İzmir dışında Anadolu'da bir senfoni orkestrası kurulması fikrinden hareketle ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun 21 Kasım 1986 tarihinde aldığı karar doğrultusunda Çukurova Üniversitesi bünyesinde bir devlet konservatuvarı kurulmasına karar verilmiştir. 1989 yılında eğitim öğretime başlamış olan Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar Anasanat Dalı bünyesinde bulunan; flüt, obua, klarnet, fagot, korno, trompet trombon ve vurmalı çalgılar sanat dallarında verdiği eğitim ile ülkemizin ve dünyanın çağdaş sanat kurumlarına aydın, modern, çok yönlü, vizyonu geniş, değer yaratan sanatçılar yetiştirmek misyonuyla faaliyet göstermektedir (http-24).

ÇÜDK trombon sanat dalı için kurumun internet sitesi üzerinde belirtilen ve Ek-4'te yer alan ortaokul ve lise düzeyi trombon müfredatı, beşinci sınıf düzeyinde farklılıklar olmakla birlikte, İÜDK'nın trombon müfredatı ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. ÇÜDK'nın beşinci sınıf düzeyindeki müfredatında İÜDK'nın müfredatından farklı olarak, piyano eşlikli eserlerin bulunmadığı ve gam sayılarının (Do Majör, Fa Majör, Si bemol Majör ve Sol Majör) farklı olduğu görülmektedir. Ayrıca Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium* adlı metot kitabı beşinci sınıf düzeyinden itibaren çalışılmaktadır. Bu bağlamda müfredatın ayrıca incelenmesine gerek duyulmamıştır.

6.2. Türkiye'deki Trombon Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi

Türkiye'deki devlet konservatuvarlarında uygulanan ortaokul ve lise trombon eğitim programları mesleki müzik eğitimi kapsamındadır. Bu eğitim programları ile bireyin çalgısında uzmanlaşmasının yanında müzikal bilgisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (İÜDK), Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı (HÜADK) ve Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (AÜDK)'nda uygulanan trombon eğitim programları birbirine benzer ve farklı öğeler içermektedir. Bu değerlendirme konservatuvarların müfredat programlarına bağlı olarak öğrencinin gelişim sürecini doğrudan etkileyen gamlar, etütler ve eserler olarak sınıflandırılmıştır.

Trombon eğitiminin ilk yılı doğru duruş ve tutuş pozisyonunun sağlanması, nefes kontrolü ve birçok teknik becerinin öğrenilmesi açısından oldukça önemlidir. Öğrencinin trombonun parçalarını tanıması, bu parçaları söküp takabilmesi, çalgıda ses üretebilme becerilerini edinmesi, pozisyonları ve pozisyonlardan üretilen sesleri teorik ve uygulamalı

olarak bilmesi konservatuvarların ilk yılında hedeflenen kazanımlardandır. Bu temel kazanımların dikkat ve özveriyle çalışılması sağlıklı bir öğrenim hayatı açısından son derece önemlidir.

Konservatuvarların trombon eğitim programlarına göre, eğitimin ilk yılında teknik etütler ve gamlar çalışılmaktadır. Bu bakımdan öncelikli olarak enstrümanda doğru bir entonasyonda nitelikli bir tınının çıkartılması ve pozisyonlardaki seslerin öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Sekizinci sınıfın sonunda en az beş diyez-beş bemol majör ve minör diziler, çeşitli barok dönem sonatları ile çeşitli çalma tekniklerini içeren etüt kitaplarının öğrenilmiş olması hedeflenmektedir.

İÜDK'nın ortaokul müfredat programı incelendiğinde; beşinci sınıf düzeyinde öğrencilerin kolaylıkla çalabileceği eserler ve etüt kitapları planlandığı görülmektedir. Başlangıç aşamasında çalgının doğru bir entonasyonda çalınması ve tınının parlak olması ile pozisyonlardaki seslerin teorik ve pratik olarak kavranması amaçlanmaktadır. Beşinci ve altıncı sınıf düzeyinde öğrencinin kolunun kısa olması durumunda yedinci pozisyon için gerekli kulis açıklığı sağlanamayacaktır. Bu sebeple beşinci ve altıncı sınıf düzeylerinde yedinci pozisyonun çalışılmaması tavsiyesinde bulunmaktadır. Ortaokul müfredatında beşinci sınıf düzeyinde piyano eşlikli iki eser çalışılmaktadır. Altıncı sınıf düzeyinden itibaren barok, klasik ve romantik dönem bestecilerinden John Sebastian Bach, Ernst Galliard, Wolfgang Amadeus Mozart ve Robert Schumann gibi bestecilerin eserleri yer almaktadır.

Lise seviyesinde barok, klasik ve romantik dönemden eserler ile repertuvar oldukça geniştir. Lars Erik Larsson, Nikolay Rimski Korsakov, ve Vladislav Blazhevich trombon konçertoları, müzikalitenin yanında artikülasyon ve kulis tekniğinin gelişimini destekleyen eserler olması bakımından son derece önemli trombon konçertolarıdır. Ayrıca Benedetto Marcello, Georg Philipp Telemann ve Camillie Saint Saens gibi sonatlar ile lise aşamasında müzikalitenin gelişimi desteklenmektedir.

HÜADK'nın ortaokul müfredat programı incelendiğinde; başlangıç aşamasından itibaren gamlara ve etütlere önem verildiği görülmektedir. Altıncı sınıf düzeyinde 4 diyez / 4 bemol gam çalınması beklenirken, yedinci sınıf düzeyinde tüm gamların biliniyor olması beklenmektedir. Ortaokul seviyesinde teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik olarak Robert Müller, Michel Bleger, Pierre Clodomir ve Oskar Blume gibi başlangıç düzeyi trombon metotları çalışılmaktadır.

Ara sınav ve dönem sonu sınavlarında sonat haricindeki programın ezbere çalınması istenmektedir. Böylelikle trombon eğitimine başlangıç aşamasında ezber çalma becerisinin

kazanılması ve geliştirilmesi söz konusudur. Ezber çalma becerisi çalınan eserin tümünün belleğe alınıp, içselleştirilmesi ve yorumlama aşamasına geçilmesi olarak tanımlanabilir. Gün, ezbere dayalı öğretim programının eserdeki sesleri doğru çalabilme, pozisyon geçişlerini doğru gerçekleştirebilme, müzikal cümleler ile nüansları doğru uygulayabilme ve eseri bütünlük içinde çalabilme gibi becerilerin sağlanmasında etkili olduğunu vurgulamıştır (Gün, 2019, s. 2395).

Lise seviyesinde teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik etüt kitaplarının ön planda olduğu, konçerto ve sonat repertuvarının ise oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Lise aşamasında Nikolay Rimski Korsakov, Vladislav Blazhevich, Ersnt Sachse trombon konçertoları ile Ersnt Galliard, Antonio Vivaldi ve Benedetto Marcello sonatlar çalışılmaktadır.

AÜDK'nın ortaokul müfredat programı incelendiğinde; beşinci ve altıncı sınıf düzeylerinde piyano eşlikli eserlerin tercih edilmediği ve Robert Müller, Gerald Bordner ve Pierre François-Clodomir gibi teknik kapasiteyi arttırmaya yönelik etüt kitaplarının çalışıldığı görülmektedir. Beşinci sınıf düzeyinde 4 diyez/4 bemol majör-minör gamlar çalışılırken, altıncı sınıf düzeyinde ise tüm gamların çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda başlangıç aşamasında çalgının pozisyonlarının ve içeriğindeki seslerin öğrenilmesine ve entonasyon bilincinin oluşmasına yönelik bir programın uygulandığı söylenebilir. Yedinci ve sekizinci sınıf düzeylerinde piyano eşlikli eser repertuvarının oldukça geniş olduğu görülmektedir. Ayrıca teknik etüt kitaplarına da ağırlık verilmektedir. Bu aşamada teknik kapasitenin gelişiminin yanında piyano eşlikli eserler ile müzikalitenin ve birlikte çalmaya yönelik algının oluşmasına önem verildiği görülmektedir.

Lise seviyesinde Ian Bousfield “*Bel Canto for Trombone and Piano*” ve Marco Bordogni “*Melodious Etudes for Trombone*” adlı melodik etüt kitaplarının müfredata dahil edildiği görülmektedir.

AÜDK'nın lise düzeyinde uygulanan trombon eğitim programında konçerto ve sonat repertuvarının oldukça geniş olduğu görülmektedir. Dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeyinde kısa parçalardan oluşan bir repertuvar bulunmaktadır. Uygulanan bu program ile öğrencilerin enstrümanı sevmesi ve çalışmaya istekli olması sağlanabilir. On birinci ve on ikinci sınıf düzeyindeki müfredatta;

- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.1, No.2*
- Nikolay Rimski Korsakov (1844-1908), *Concerto in B Flat Major*
- Camillie Saint-Saens (1835-1921), *Cavatine Op.144*

- Johann Ernst Galliard (1687-1747), *Sonata for Trombone and Piano No.2, No.3, No.4 and D dur*
- Antony Hedges (1931-2019), *Sonatina for Trombone and Piano*

gibi trombon repertuarı için oldukça önemli eserler bulunmaktadır. Lise aşamasında planlanan bu müfredat ile lisans öncesi düzeyde teknik ve müzikal gelişimini büyük ölçüde tamamlamış öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflendiği düşünülebilir.

6.2.1. Gamlar

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (İÜDK), Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı (HÜADK) ve Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (AÜDK)'nın müfredatlarına bakıldığında gamlar, etütler, konçerto ve sonat seçimlerinde benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da söz konusudur. Bu okulların trombon eğitim programlarında sınıf düzeylerine göre çalışılması gereken gam sayıları değişiklik göstermektedir. Altıncı sınıf düzeyinde AÜDK'da majör/minör tüm gamlar çalışılırken, İÜDK'da iki diyez/iki bemol majör-minör gamlar, HÜADK'da ise dört diyez/dört bemol majör-minör gamlar çalışılmaktadır. HÜADK'da yedinci sınıf düzeyinde tüm gamlar çalışılırken, İÜDK'da ortaokul düzeyinde tüm gamlar çalışılmamaktadır.

Gam çalışmaları teknik kapasitenin artırılmasında ve teknik zorlukların aşılmasında oldukça önemlidir. Her gün ve belirli bir düzende çalışılmasıyla kas hafızası geliştirilebilmekte ve teknik beceriler artırılabilir. Trombon eğitiminin başlangıç aşamasından itibaren öğrencilerin teknik kapasitelerine uygun olarak planlanmalı ve lise aşamasına kadar teknik ve müzikal gelişim oranında belirli bir sayıda çalışılmalıdır. Ancak, AÜDK ve HÜADK'nın müfredatlarına bakıldığında ortaokul düzeyinde tüm gamların çalışıldığı görülmektedir. Bu durumda ortaokul düzeyinde tüm gamların çalışılmasının teknik olarak öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olacağı ve öğrencilerin gam çalışmalarına gereken önemi veremeyeceği düşünülmektedir. Çünkü ortaokul düzeyindeki bir öğrencinin çalgıda sahip olduğu ses aralığı çoğu gamın iki oktav çalınabilmesini mümkün kılmayabilir. Bazı gamlarda pes sesleri ve bazı gamlarda da tiz sesleri çalmakta zorlanabilir. Ayrıca bazı gam çeşitlerinin fazla sayıda değiştirici işarete (bemol/diyez) sahip olması, çalgı eğitiminin başlangıç aşamasında çalma zorluğu yaratabilir.

Araştırma kapsamında oluşturulan müfredat önerisinde gam çalışmalarının üzerinde önemle durulmuş ve beşinci sınıf düzeyinden itibaren, öğrencinin teknik ve müzikal gelişimine uygun olacağı düşünülen bir düzende, gam çalışmaları önerilerinde bulunulmuştur.

Beşinci sınıf düzeyinde öğrencilerin kolaylıkla çalabileceği Do Majör ve Re minör dizilerinin bir oktav içerisinde çalışılması tavsiye edilmiştir. Öğrencinin çalgı tekniğini geliştirebilmesi ve çalgısında kolaylıkla sesleri çıkartabilmesi bakımından başlangıç aşamasında bu gamlar tercih edilmiştir. Altıncı sınıf düzeyinde, Si bemol Majör, Re Majör, Re minör, Mi minör gamları (bir oktav), yedinci sınıf düzeyinde Mi, Fa, Si bemol Majör, La, Mi minör gamları (bir oktav), sekizinci sınıf düzeyinde ise Mi bemol, Si bemol, Do Majör, Fa diyez, La minör gamlarının (iki oktav) çalışılması önerilmiştir. Önerilerde, öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça çalgılarındaki ses aralıklarını geliştirmeleri ve gamların sahip oldukları değiştirici işaretlere göre (arıza) okuma ve çalma alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Bu bakımdan sekizinci sınıf düzeyinde öğrencilerin enstrümanlarındaki ses aralığı genişledikçe çok sayıda değiştirici işaret içeren gamları iki oktav olarak çalabileceği öngörülmüştür. Ayrıca minör dizilerin armonik ve melodik çeşitlerinin çalışılmasının entonasyon bilincinin oluşmasına ve deşifre çalma becerisinin gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmüş ve tavsiye edilmiştir.

6.2.2. Metot ve Etüt Kitapları

Konservatuvarların müfredatlarında bulunan metot ve etüt kitapları, teknik becerilerin ve müzikalitenin geliştirilmesinde oldukça önemlidir. Bu kitaplar; anahtar (bas, tenor, alto) okuma, fiziksel dayanıklılık oluşturma, basit ve bileşik ölçüleri çalabilme, çalgıda ses genişliğini arttırabilme ve ventil kullanabilme gibi becerilerin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde kullanılabilmektedir. Ortaokul ve lise düzeyinde kullanılan metot ve etüt kitaplarına bakıldığında;

- Robert Müller, *Technical Studies for Trombone* (Trombon için Teknik Etütler)
- Michel Bleger, *31 studies for trombone*, (Trombon için 31 Etüt)
- Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium* (Trombon ve Euphonium için Tüm Çalışma Yöntemleri)
- Oskar Blume, *36 Studies* (36 Etüt)
- Pierre-François Clodomir, *Methode Elementaire Trombone* (Temel Trombon Metodu)
- Gerald Bordner, *First Book of Practical Studies for Trombone* (Trombon için Pratik Etütler)

gibi başlangıç düzeyi ve orta düzey trombon eğitimi açısından faydalı olabilecek metot ve etüt kitaplarının kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca konservatuvarların müfredatlarında yer alan

metot ve etüt kitaplarına ek olarak, günümüz trombon tekniği açısından yararlı olabilecek çeşitli kitaplar trombon eğitiminde kullanılabilir.

Konservatuvarların ortaokul ve lise düzeyi müfredatlarına bakıldığında etüt kitaplarında, metot kitaplarına göre, daha çok seçenek olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, başlangıç ve orta seviyedeki öğrencilere faydalı olabilecek egzersiz kitapları müfredata eklenebileceği ve seçeneklerin artırılabilceği düşünülmektedir. Araştırma kapsamında oluşturulan müfredat önerisinde konservatuvarların ortaokul müfredatlarında yer alan metot ve etüt kitaplarına ek olarak, aşağıda listelenen çeşitli egzersiz ve metot kitapları tavsiyesinde bulunulmuştur. Öneride bulunan egzersiz kitapları ile günümüz trombon eğitimi açısından kaynakların güncellenmesi ve daha işlevsel hale getirilmesi amaçlanmıştır.

- Michel Becquet, *6 Exercises for Quick and Easy Warm-up*
- David Vining, *Daily Routines for Student Trombone Player*
- Sam Pilafian & Patrick Sheridan, *Brass Gym*
- Max Schlossberg, *Daily Drills and Technical Exercises*
- Robert Marsteller, *Basic Routines*
- Michael Davis & Shari Feder, *Brass Buzz w/CD & DVD Accompaniment*

Başlangıç aşamasından itibaren trombon eğitiminin temel tekniklerine yönelik olarak, Michael Davis & Shari Feder, *Brass Buzz w/CD & DVD Accompaniment*, adlı metot kitabı tavsiyesinde bulunulmuştur. Bu metot kitabı ile tek başına çalışılması oldukça yorucu ve sıkıcı olabilen teknik alıştırmalar kitabın içerisinde bulunan DVD kayıtları eşliğinde çalışılabilmektedir. DVD kaydının içerisinde bulunan alıştırmaların ve kısa parçaların çeşitli müzik toplulukları eşliğinde çalışılması, çalgı çalışmanın daha keyifli hale gelmesine yardımcı olacaktır.

Araştırma kapsamından oluşturulan müfredat önerisinde, Michel Becquet, *6 Exercises for Quick and Easy Warm-up*, adlı egzersiz kitabı tavsiye edilmiştir. Bu kitap, Michel Becquet'nin günlük ısınma sistemini 16 sayfadan oluşan bir formatla özetlemektedir. Aynı zamanda trombon icracıları için son derece önemli olan günlük ısınma çalışmalarının basit, pratik ve etkili bir şekilde yapılmasına katkı sağlayabilir.

David Vining, *Daily Routines for Student Trombone Player*, adlı kitap başlangıç aşamasındaki öğrencilerin temel trombon tekniklerini sistematik bir şekilde öğrenmeleri ve geliştirmeleri için tasarlanmıştır. Kitap içerisinde günlük olarak yapılması gereken uzun ses egzersizleri ve esneklik çalışmaları gibi rutin egzersizler yer almaktadır. Ayrıca nefes

kontrolü, entonasyon bilincinin oluşmasına yönelik egzersizler, ventil çalışmaları ve düetler de bulunmaktadır.

Sam Pilafian & Patrick Sheridan, *Brass Gym*, adlı egzersiz kitabı temel trombon tekniklerinin tüm yönlerini kapsayan egzersizlerden oluşmakta ve içeriğinde birlikte çalma CD'si bulunmaktadır. Dünyaca ünlü tuba icracıları Sam Pilafian ve Patrick Sheridan tarafından tasarlanan kitabın trombon icracılarına yönelik versiyonu Dr. Jonathan Whitaker tarafından düzenlenmiştir. Egzersizlerin sistematik bir şekilde düzenlenmiş olması, icracıların günlük ısınma çalışmalarına önemli katkılar sağlayabilir. Ayrıca uzun ve monoton olabilen günlük ısınma çalışmalarını birlikte çalma CD'si ile birlikte eğlenceli hale getirebileceği düşünülmektedir.

Robert Marsteller, *Basic Routines*, adlı egzersiz kitabında; bağ (slurs), esneklik, artikülasyon ve süsleme (ornamentation) çalışmaları gibi egzersizler yer almaktadır. Bu egzersizler ile dil-hava koordinasyonu oluşturulabilir, kondisyon artırılabilir ve kulis tekniği geliştirilebilir. Bu çalışmaların temel prensibi enstrüman çalarken kullanılan bazı kas gruplarının esnetilmesi olarak ifade edilebilir.

Max Schlossberg, *Daily Drills and Technical Exercises*, adlı kitap trombon repertuarı açısından oldukça önemli ve popüler metot kitaplarından biridir. Metot, uzun ses egzersizleri (Long Tones), aralık çalışmaları (Intervals), akorlar (Chords), gamlar ve teknik etütler gibi beş ayrı bölümden oluşmaktadır. Kitapta temel trombon tekniklerine yönelik alıştırmalar ve etütler yer almaktadır. Ayrıca kitabın içeriğinde yer alan bazı alıştırmalar aktarılmak istenen becerinin önemine odaklanılması bakımından oldukça kısadır.

6.2.3. Eserler

Başlangıç düzeyinden itibaren konservatuvarların korrepitasyon dersi uygulamaları farklılıklar göstermektedir. Çalgı eşliği (korrepitasyon), çalgı müziğinde melodiye destekleyen ve armonik yapının ön planda olduğu müzikal birlikteliktir. Çilden ve Şendurur'a göre, başlangıç düzeyinden itibaren eğitimin her aşamasında piyano eşlikli eserler çalmanın birlikte iş üretme sorumluluğu kazanılmasına, başka çalgıları da dinleyerek çalabilme becerisinin geliştirilebilmesine ve entonasyon bilincinin oluşmasına katkısı bulunmaktadır (Çilden ve Şendurur, 2003, s. 1). İÜDK'da beşinci sınıf düzeyinden itibaren öğrenciler piyano eşlikli eserler çalmaktadır. AÜDK müfredatında beşinci ve altıncı sınıf düzeylerinde piyano eşiksiz solo parçalar çalınmakta, yedinci sınıf düzeyinden itibaren piyano eşlikli eserlere yer

verilmektedir. HÜADK müfredatında ise beşinci, altıncı ve yedinci sınıf düzeylerinde piyano eşliksiz eserler bulunmakta, sekizinci sınıf düzeyinden itibaren piyano eşlikli eserler yer almaktadır.

Konservatuvarların ortaokul müfredatlarına bakıldığında, trombon konçertolarına yer verilmemekte, kolay icra edilebilen kısa eserler yer almaktadır. Ancak müfredatlarda yer alan bazı eserler; öğrencilerin artikülasyon, kulis tekniği, ses aralıklarını genişletme gibi bazı teknik becerilerini geliştirmede yeterli olmayabilir. Bu bakımdan, müfredat önerisinde, başlangıç düzeyindeki öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimini destekleyici ve beceri düzeylerine uygun eserler önerilmiştir. Önerilen bu eserlerde; öğrencilerin artikülasyon ve kulis tekniği gibi teknik problemlerini çözebilmeleri, ses aralıklarını genişletebilmeleri, iyi performans sergileyebilmeleri, yeteneklerini ve özgüvenlerini geliştirebilmeleri hedeflenmiştir.

Konservatuvarlarda sonat çalışılması konusunda farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. İÜDK ve AÜDK'nın ortaokul müfredatlarında sonat yer almazken, HÜADK sekizinci sınıf düzeyinde Ernst Galliard (1687-1747), *Six Sonatas* (Altı Sonat) yer almaktadır.

Trombon eğitiminde sonat çalışmaları teknik ve müzikal kapasitenin artırılmasında son derece önemlidir. Ancak, sekizinci sınıf düzeyinde çalışılan Ernst GALLIARD sonatların içeriğinde bulunan çoklu dil (multiple tonguing) artikülasyon türleri, dudak trilleri, süslemeler ve oldukça geniş ses aralıklarının çalınması gibi nedenlerle birtakım teknik zorluklardan dolayı öğrencilerin teknik ve müzikal olarak seviyesinin üzerinde olmaktadır.

Lise düzeyinde HÜADK dokuzuncu sınıftan itibaren, İÜDK onuncu sınıftan itibaren AÜDK ise on birinci sınıftan itibaren programlarında trombon konçertolarına yer vermektedir. Okulların lise müfredatında bulunan konçertolar;

- Alexander Guilmant, (1837-1911), *Morceu Symphonique* (Senfonik Parça)
- Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791), *Concerto in B Flat Major, K 191* (Si bemol Majör Konçerto)
- Ernst Sachse (1810-1849), *Concertino for Trombone*
- Nikolay Rimski Korsakov (1844-1908), *Trombone Concerto in B Flat Major* (Si bemol Majör Trombon Konçertosu)
- Vladislav Blazhevich (1881-1942), *Trombone Concerto No.1, No.2*
- Lars Erik Larsson (1908-1986), *Concertino for Trombone*

Konservatuvarların lise düzeyindeki müfredatlarında yer alan Lars Erik Larsson, *Concertino for Trombone* (Trombon Konçertinosu), Rimski Korsakov, *Trombone Concerto in*

B Flat Major (Si bemol Majör Trombon Konçertosu) ve Vladislav Blazhevich, *Trombone Concerto No.2* (Trombon Konçertosu No.2) gibi trombon konçertoları; tril, hızlı tempolarda kulis-dil koordinasyonunun oluşturulabilmesi, çoklu dil-staccatissimo gibi çeşitli artikülasyon ve teknik zorlukların bulunması bakımından teknik ve müzikal olarak öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olabilir, ancak trombon tekniği açısından son derece önemli olan artikülasyon, esneklik (flexibility) ve kulis-dil koordinasyonu gibi teknik becerilerin gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Lars Erik Larsson, *Concertino for Trombone* adlı eser İÜDK'nın müfredatında on ikinci sınıf düzeyinde çalışılmakta, HÜADK ve AÜDK'nın lise düzeyi müfredatlarında yer almamaktadır. Eser, çoklu dil (çift dil, üç dil) artikülasyonun kullanımı gerektiren bölümler içermesi ve oldukça hızlı tempolarda kulis-dil koordinasyonu sağlanabilmesi açısından çeşitli zorluklar içermekte, ancak on ikinci sınıf düzeyindeki öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimlerine önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Korsakov'un trombon konçertosu HÜADK'nın müfredatında dokuzuncu sınıf düzeyinde çalışılırken, İÜDK'nın müfredatında on birinci sınıf düzeyinde, AÜDK'nın müfredatında ise on ikinci sınıf düzeyinde çalışılmaktadır. Eserde dokuzuncu sınıf düzeyine göre çalgı tekniği açısından; tril, çoklu dil kullanımı ve staccatissimo gibi çeşitli teknik zorluklar bulunmaktadır. Bu bakımdan dokuzuncu sınıf seviyesindeki öğrencinin teknik ve müzikal seviyesinin üzerinde olacağı düşünülmektedir.

Konservatuvarların lise düzeyinde benzer trombon sonatlarının çalışıldığı görülmektedir. Okulların lise müfredatında bulunan sonatlar;

- Antonio Vivaldi (1678-1741), *Sonata No.1*
- Benedetto Marcello (1686-1739), *Sonata No.1, No.2, No.3, No.4*
- Johann Ernst Galliard (1687-1747), *Six sonatas* (Altı Sonat)
- Camillie Saint Saens (1835-1921), *Cavatine Op.144*

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuç ve öneriler yer almaktadır.

7.1. Sonuç

Bu araştırmada, İÜDK, HÜADK ve AÜDK'nın ortaokul ve lise düzeyi trombon müfredatları incelenmiş olup, müfredatlarda bulunan benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur. Konservatuvarlarda uygulanan müfredatların lisans eğitimi öncesi teknik ve müzikal gelişimi destekleyici bir doküman niteliğinde olmasının amaçlandığı görülmüştür. Ayrıca bu müfredatlar ile trombon eğitiminde hedeflenen bilgi ve beceriler planlı olarak aktarılmaktadır. Bu bakımdan, hazırlanan müfredatlar ile çalgı çalışma becerisi geliştirilmekte olup, mesleki müzik yaşantısı boyunca olması gereken doğru çalışma yöntemlerinin kazandırılması hedeflenmektedir.

Trombon eğitimin başlangıç aşamasında gam çalışmaları oldukça önemli olup, teknik ve müzikal gelişime doğrudan etki etmektedir. Bu bakımdan gam çalışmalarının, başlangıç aşamasındaki öğrencilerin kolaylıkla çalabileceği, teknik ve müzikal gelişimleriyle orantılı bir düzende planlanması gerekmektedir. Araştırma kapsamında incelenen konservatuvarların trombon müfredatlarına bakıldığında, beşinci sınıf düzeyinden itibaren gam çalışmalarına önem verilmekte, ancak sınıf düzeylerine göre çalışılması gereken gam sayıları konusunda farklılıklar görülmektedir. AÜDK ve HÜADK'nın müfredatlarına bakıldığında, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin tüm gamlardan sorumlu olduğu görülmekte ve bu durumun henüz başlangıç aşamasında sayılabilecek öğrenciler için oldukça zorlayıcı olduğu düşünülmektedir. Trombon eğitiminin başlangıç aşamasında bilgi ve beceri düzeyi sınırlı olan öğrenciler, çalgı tekniği açısından zorlayıcı olan gam türlerini çalışmakta güçlük yaşayabilir, yılgınlığa düşebilir, gamları ve hatta çalgısını çalışmak istemeyebilirler. Bu bağlamda başlangıç aşamasında çalgıda kolaylıkla çalınabilecek ses aralıklarında ve çalgı tekniği açısından zorlayıcı olmayan gamların çalışılması önerilmektedir. Böylelikle, gamlara gereken önemin verilmesi ve her gün düzenli olarak çalışılması sağlanabilir.

Konservatuvarların müfredatlarında bulunan metot ve etüt kitapları ile öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimleri amaçlanmakta, ancak okul ve sınıf düzeyine göre çalışılan metot ve etüt kitapları farklılıklar göstermektedir. Araştırma kapsamında incelenen kaynaklarda Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium* adlı metot kitabının, bakır üflemeli çalgı icracılarının teknik ve müzikal gelişimleri için oldukça önemli olduğu, bu nedenle tüm eğitim düzeylerinde ve mesleki yaşam boyunca kullanıldığı görülmüştür. Bu

durum gözetildiğinde, İÜDK ve ÇÜDK'nın müfredatında Jean-Baptiste Arban, *Complete Method for Trombone and Euphonium* adlı metot kitabı neredeyse her sınıf düzeyinde çalışılırken, AÜDK'nın müfredatında sekizinci, dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeylerinde çalışılmakta, HÜADK'nın müfredatında ise yer almadığı görülmektedir.

Müfredatlarda yer alan bazı metot ve etüt kitaplarının içerisinde oldukça eski ve güncel olmayan bilgiler yer almakta, günümüz trombon eğitimi açısından birtakım becerilerin geliştirilmesinde de yetersiz ve sıkıcı kaldığı düşünülmektedir. Bazı metot ve etüt kitaplarının ise uzun yıllar boyunca sürekli çalışılması sebebiyle çalışmalarını monoton hale getirdiği, alınabilecek en fazla verimin alınmış olduğu ve artık icracının gelişimine herhangi bir katkısının bulunmadığı söylenebilir. Günümüzde birçok trombon metodunun içerisinde çeşitli müzik topluluklarının eşlik kayıtlarının olduğu DVD'ler bulunmaktadır. Böylece, özellikle başlangıç aşamasında, tek başına çalışılması oldukça sıkıcı ve yorucu olan gamlar, etütler ve egzersizler eşlik kayıtlarıyla çalışılarak yararlı ve keyifli hale getirilebilmektedir.

Konservatuvarların müfredatlarında bulunan eserlerin başlangıç aşamasından lisans öncesi düzeye kadar belirli bir düzende, öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimleri doğrultusunda oluşturulduğu görülmektedir. Ancak, müfredatlarda yer alan başlangıç düzeyine yönelik bazı eserlerin teknik ve müzikal gelişimi destekleyici olduğu, bazılarının öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olduğu, bazılarının ise çok basit düzeyde kaldığı düşünülmektedir. Bu bakımdan, araştırma kapsamında oluşturulan müfredat önerisinde, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile teknik ve müzikal gelişimleri göz önünde bulundurularak daha geniş bir yelpaze içerisinde eser önerileri sunulmuştur.

Lise düzeyinde müfredatlarda yer alan Lars Erik Larsson *Trombone Concertino*, Rimski Korsakov, *Trombon Concerto* ve Vladislav Blazhevich, *Trombone Concerto No.2* trombon repertuarı açısından son derece önemli, teknik ve müzikal gelişimi destekleyici eserlerdir. Bu eserler incelendiğinde, eserlerin artikülasyonu, kulis tekniğini ve müzikaliteyi geliştirmeye faydalı olması bakımından lise düzeyinde çalışılması gereken eserler olduğu tespit edilmiştir. Ancak, müfredatlar incelendiğinde, sınıf düzeyine göre konçerto çalışılması konusunda farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. AÜDK'nın dokuzuncu ve onuncu sınıf düzeylerinde trombon konçertosu bulunmazken, HÜADK'nın dokuzuncu sınıf düzeyinde Rimski Korsakov *Trombon Konçertosu*'nun çalışıldığı, İÜDK ve ÇÜDK'nın onuncu sınıf düzeylerinde Vladislav Blazhevich *Trombon Konçertosu No.2* çalışıldığı görülmektedir. HÜADK'nın dokuzuncu sınıf düzeyinde yer alan Rimski Korsakov konçerto, İÜDK ve ÇÜDK'nın on birinci sınıf düzeyinde AÜDK'nın ise on ikinci sınıf düzeyinde çalışılmaktadır. Bu durum

konservatuvarlarda konçerto çalışılmasının önemini gösterse de uygulamada ortak bir anlayışın olmadığını, her okulun öğrenme hedeflerinin birbirinden farklı olduğunu, eğitimin bütünlüğünü ve öğrenciler arasındaki dengenin bozulabileceğini göstermektedir.

Çalgı eğitiminde kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerilerin aktarılmasında belirli bir plan ve program içerisinde hazırlanan müfredatlar oldukça önemlidir. Müfredatlar her bir sınıf düzeyinde ulaşılması gereken bilgi ve beceri düzeyi belirten, öğrenme hedeflerini içeren bir rehberdir. Ayrıca müfredatlar hazırlanırken öğrenciler arasında dengenin sağlanması ve öğretimde bir standardın oluşması hususlarına dikkat edilmelidir. Özellikle başlangıç ve orta düzey trombon eğitiminde sınıf düzeylerinde belirli bir standardın oluşturulması öğretimin niteliğinin artırılmasına ve henüz mesleki kariyerlerinin başlangıcında olan öğrencilerin kendine güvenen iyi birer icracı olmalarına yardımcı olacaktır.

Trombon eğitiminde müfredatlar eğitimciler tarafından kendi yöntem ve kaynakları doğrultusunda oluşturulabilmektedir. Bireysel olarak hazırlanan öğretim programının birtakım avantajları bulunmaktadır. Çalgı eğitimcisi bireysel olarak hazırladığı müfredat ile çalgıyı kendi öğrendiği şekilde rahatlıkla öğretebilir ve bilgisini aktarırken kendi müzik yaşamını şekillendiren metotları, eserleri ve kendi işaretlediği notaları kullanabilir. Ayrıca öğrencinin gelişimine katkıda bulunacağı düşünülen eserler ve etütler anlık olarak değiştirilebilir.

Çalgı eğitiminde tüm yükseköğretim kurumlarını kapsayan ortak bir çalışma ile müfredat düzenlenmesinin de birtakım avantajları olabilir. Çalgı eğitimcileri içerisinde ortak bir anlayışla oluşturulacak müfredat, ulaşılması gereken bilgi ve beceri düzeylerine göre düzenlenebilir ve öğretimin niteliği artırılabilir. Öğrenme hedeflerine tüm öğrencilerin azami düzeyde ulaşması sağlanabilir. Bireysel hazırlanan müfredatların aksine, öğrenciler arasındaki farklılıklar göz önüne alınarak öğretimde belirli bir standart sağlanabilir ve öğrenciler arasında denge oluşturulabilir.

Araştırma kapsamında ülkemizde mesleki trombon eğitimi verilen tüm kurumların müfredatlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak, bazı kurumların planlı ve programlı bir müfredatlarının bulunmadığı, bazılarının müfredatlarının bulunduğu ama paylaşılmak istenmediği ya da öğretim elemanlarına ulaşamadığı için araştırma kapsamında değerlendirilememiştir.

15.01.2015 tarih ve 29237 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Devlet Konservatuvarları Yönetmeliği’nin 7 inci maddesine göre “Alan dersleri ile yardımcı alan derslerinde ise konservatuvar veya fakülte kurulunca teklif edilen ilgili üniversite senatosunca kabul edilen ve Bakanlıkça onaylanan öğretim programları uygulanır” açıklaması gereğince

müfredatlarına ulaşılabilen konservatuvarların müfredatlarının öğretim elemanları tarafından bireysel olarak hazırlandığı görülmektedir. Bireysel olarak hazırlanan müfredatlar ile çalgı derslerinin işlenişinde farklılıklar oluşabilmekte, çalgı öğretiminde esneklikler ve eksiklikler görülebilmektedir. Araştırma kapsamında incelenen kaynaklarda, çalgı eğitiminin niteliğinin artırılmasında müfredatların ortak bir anlayışla geliştirilmesinin ve doğru bir şekilde yürütülmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu bakımdan trombon müfredatlarının hazırlanmasında ortak bir anlayışın geliştirilmesi ve trombon eğitimindeki yenilikler doğrultusunda (güncel metot ve etüt kitapları ile eserlerin bulunması) oluşturulması hem öğrenciler hem de eğitimciler açısından önem arz etmektedir.

Trombon eğitiminde müfredatın pedagojik bir düzene göre planlanması öğretim başarısını doğrudan etkilemektedir. Müfredatlar öğrencilerin gelişimlerine uygun olarak düzenlenmeli ve bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Müfredatlar hazırlanırken bilgi ve beceri açısından denge oluşturulmasına önem verilmelidir. Bu bakımdan konservatuvarlarda uygulanan trombon öğretiminin ortak bir anlayış ve ortak bir müfredat ile sağlanması yararlı olabilir.

Millî Eğitim Bakanlığının kapsamı altında oluşturulacak bir çalıştay ile trombon sanat dallarına görevli tüm ilgililerin görüşleri alınarak trombon eğitiminde uygulanacak belirli standartların oluşturulması sağlanabilir.

Ek-5'te bu araştırma kapsamında incelenen konservatuvarların müfredatlarından hareketle, ortaokul ve lise aşamasında metot, etüt ve egzersiz kitapları ve eserlerden oluşan bir müfredat önerisi sunulmuştur. Başlangıç aşamasından itibaren etüt ve egzersiz kitaplarında seçenekler arttırılmış ve eser repertuarı genişletilmeye çalışılmıştır. Müfredat önerisinde belirtilen eserler ile öğrencilerin trombon repertuarını da tanımaları amaçlanmıştır.

7.2. Öneriler

Trombon eğitimine başlangıç aşamasında doğru duruş ve tutuş pozisyonu ile nefes kontrolü gibi temel teknik davranışların kazanılması sağlıklı bir mesleki kariyer için son derece önemlidir. Bu amaçla başlangıç düzeyi trombon eğitiminde öncelikle çalgının doğru duruş ve tutuş pozisyonunun kazandırılması hedeflenmektedir. Beşinci ve altıncı sınıf düzeyinde enstrümandan doğru bir entonasyonda ses çıkartabilmeyi sağlayan nefes kontrolünün oluşması ve kulis tekniğinin geliştirilmesine yönelik gamlar ve etüt kitapları planlanmaktadır.

Doğru duruş ve tutuş pozisyonunun oluşması ile çalgı tekniği geliştirilebilmektedir. Çalgı tekniğinin gelişmesi ile öğrenci, çalgısını daha çok sevmekte ve daha çok çalışmaktadır. Bu bakımdan başlangıç aşamasından itibaren duruş ve tutuş pozisyonları eğitimciler tarafından önemsenmeli, sınıf içinde ve etüt kitaplarının arasında çalgının doğru duruş ve tutuş pozisyonuna yönelik fotoğraflar bulundurulmalıdır. Böylelikle, öğrenciler bireysel çalışmalarında çalgı ile duruş ve çalgıyı tutuş pozisyonlarını önemser ve kontrol edebilirler.

Trombon eğitiminin başlangıç evresinde duruş ve tutuş pozisyonunun öneminin göz ardı edilmesi, duruş ve tutuş pozisyonlarında istenmeyen alışkanlıkların oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum eğitimin ileriki aşamalarında kas-iskelet sistemi rahatsızlıklarına yol açabilmektedir.

Trombon eğitiminde duruş ve tutuş pozisyonunun oluşması sonrası nefes kontrolünün üzerinde önemle durulmalı ve nefes kontrolü sırasında kullanılan kas ve kas grupları öğrenilmelidir. Çalgının her sesi için gerekli olan hava miktarı ve basıncı nefes kontrolünün oluşması ile sağlanabilmektedir. Havanın çalgıya rahat bir şekilde aktarılması ve çalgının doğal ses renginin oluşmasında nefes kontrolünün önemi tartışılmazdır. Bu nedenle, trombon eğitiminin başlangıç aşamasından, mesleki kariyer boyunca nefes kontrolü sırasında kullanılan kas ve kas gruplarının bilinçli kullanımı öğrenilmelidir.

Gam çalışmaları ile kulis tekniğinin geliştirilmesi ve nefes kontrolünün oluşturulması gibi beceriler kazanılabilmektedir. Gamların sürekli tekrar edilmesi, sağ kol ve sağ bileğin kıvraklık ve esneklik kazanıp daha hızlı hareket etmesini ve pozisyonların yerlerinin daha iyi kavranmasını sağlamaktadır. Ayrıca gam çalışmaları ile her ses için gereken hava miktarı ve basıncı kontrollü bir şekilde gönderilmektedir. Böylelikle çalgıdan çıkan sesin temiz ve anlaşılır olması sağlanmaktadır.

Metot ve etüt kitapları, teknik kapasite ile müzikal ifadenin geliştirilmesinde kullanılan, çalgı eğitiminin niteliğine etki eden kaynaklardır. Metot ve etüt kitapları ile anahtar (bas, tenor, alto) okuma, artikülasyon, basit ve bileşik ölçüleri çalabilme, çalgıda ses genişliğini arttırabilme ve ventil kullanabilme becerileri kazanılabilmektedir. Ayrıca düzenlendikleri dönemin çalgı tekniği açısından önemli becerilerinin kazandırılmasında hem eğitimciye hem de öğrenciye yol göstermektedir. Bu bakımdan başlangıç aşamasından itibaren belirli bir düzende (kolaydan, zora) planlanmalı ve farklı çalgı tekniklerini de içermesi açısından zamanla güncellenmelidir.

Trombon eğitimi müfredat programlarında öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimlerini desteklemek için eşlikli ya da eşliksiz eserler bulunmaktadır. Başlangıç düzeyinden itibaren

eşlikli eser çalmanın dinleyerek çalma becerisinin geliştirilmesine, entonasyon bilincinin oluşmasına ve birlikte iş üretme sorumluluğunun kazanılmasına katkısı bulunmaktadır. Öğrencilerin müzikal gelişimlerine olumlu etki etmesi bakımından müfredat programlarında piyano eşlikli eser bulunmalı ve eserler piyano eşlikli çalışılmalıdır.

Müziksel okuma, yazma ve teori dersleri entonasyon bilincinin oluşmasına ve geliştirilmesine yarar sağlamaktadır. Bu nedenle, çalgı eğitimcileri öğrencilerin solfej-dikte ve teori derslerine gereken ilgi ve önemi vermelerini sağlamalıdır. Seslerin birbirlerine olan uzaklıkları teorik olarak (büyük, küçük, tam, eksik ve artık) iyi öğrenilmeli, aralıkları duyma ve söyleme çalışmaları özenle yapılmalıdır. Böylelikle müziksel işitme becerileri geliştirebilir ve entonasyon bilinci oluşturulabilir. Ayrıca eserlerin ve etütlerin biçimsel analizlerinin yapılması, müzikal bütünlüğün kavranmasıyla müziğin daha kolay algılanabilmesine, müzikal ifadenin geliştirilmesine ve eserin daha iyi yorumlanabilmesine doğrudan etki etmektedir. Bu bakımdan eserlerdeki ve etütlerdeki müzikal yapıları çözümlemenin dahil edildiği bir çalgı eğitiminin zorunlu olduğu kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Konservatuvarlarda öğrencilerin solo performans sergileyebilecekleri (etüt, gam ve orkestra soloları) sınıf içi dinletiler planlanmalıdır. Bu dinletiler sayesinde eksiklikler hem eğitimciler hem de öğrenciler tarafından fark edilebilir ve sınavlardan önce giderilebilir. Başlangıç düzeyinden itibaren düzenli ve planlı olarak sınıf içi dinletilerde solo performans gösteren öğrenciler, performans kaygısı ile başa çıkmayı öğrenebilirler.

Trombon eğitiminde çalışma zamanı planlanmalı ve aksatılmadan yapılmalıdır. Günlük toplam çalışma süresi çalgıda başarı için önemli bir belirleyicidir. Çalışma her gün ve düzenli olarak yapılmalı; ısınma egzersizleri, gamlar, etütler ve eserlerden oluşmalıdır. Isınma çalışmalarının içerisinde ağızlık çalışmaları, uzun ses egzersizleri ve esneklik çalışmaları bulunmalıdır. Gam çalışmaları arpej, majör, minör ve kromatik gam yapılarından oluşmalı, metronom ile farklı tempolar ve artikülasyonlarda çalışılmalıdır. Etüt çalışmaları teknik ve melodik etütlerden oluşmalı, etütlerin istenilen tempo ve özelliklerde çalışılmasına dikkat edilmelidir. Eser çalışmalarında çalışılacak eserler önceden belirlenmeli, belirli bir düzen ve amaçla çalışılmalıdır. Zamanın daha doğru kullanılabilmesi ve çalışmaların verimliliğinin arttırılabilmesi için çalışma programı iyi bir şekilde düzenlenmeli, yeterli dinlenme zamanları oluşturulmalı ve çalışma süreleri kademeli olarak arttırılmalıdır.

Günümüzde modern trombon tekniklerinin kullanımı besteciler tarafından benimsenmekte ve trombon için yazılan birçok eserde bu tekniklerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda genişletilmiş çalgı tekniklerinin (extended techniques)

öğrenilmesi, geleneksel trombon eğitiminde teknik kapasitenin arttırılmasına ve müzikalitenin geliştirilmesine etki etmektedir. Bu nedenle konservatuvarların trombon eğitimi programlarında modern trombon tekniklerinin kullanımına yönelik çalışmalara yer verilmesi önem arz etmektedir.

Türk müziği unsurlarının kullanıldığı eserler öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimlerini desteklemektedir. Türkiye'deki konservatuvarların trombon eğitimi programlarında çağdaş Türk müziği bestecileri tarafından yazılmış eser sayısı oldukça azdır. Aynı zamanda Türk ezgilerinin kullanıldığı başlangıç seviyesine yönelik metot ya da etüt de bulunmamaktadır. Bu bağlamda bestecilik yönünü geliştiren trombon eğitimcilerinin başlangıç seviyesine yönelik etüt ve kolay eserler yazmaları, öğrencilerin çalgılarını daha kolay çalabilmelerine yardımcı olacaktır.

Ders planlamaları yapılırken hangi davranışların öğretileceği, nasıl yaptırılacağı, hangi tamamlayıcı kaynakların kullanılacağı gibi problemler önceden belirlenmelidir. Elde edilen verilere göre çalgı dersleri öğrenci seviyeleri de gözetilerek yıllık müfredata uygun olarak işlenmelidir. Ayrıca eğitim planlamaları uygulanırken sadece müfredatın gerekliliklerine uymaya çalışılmamalı, öğrencinin performans seviyesi, hazır bulunuşluk düzeyi ve yaş gibi değişkenleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adams, J. M. (2008). *Timbral diversity: An annotated bibliography of selected solo works for the tenor trombone containing extended techniques*. Doctor of Musical Arts, Colorado: University of Northern Colorado.
- Aicher, C. A. O. (1998). *Strategies for learning piano repertoire: learning as a process*. Doctor of Education, Teachers College, Columbia University.
- Akçaoğlu, T. K. (2021). Güzel sanatlar fakültelerinde müzik teorisi ve işitme eğitimi derslerinde öğrencilerin yaşadıkları sorunlar. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5 (1), 97-111.
- Akyıldız O., Arseven A. ve Şentürk N. (2004). Müzikal yapı ön- bilgisinin piyanoda eser seçimine etkisi. *1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi*. Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Alessi, Joseph, Brian Bowman ve Wesley Jacobs. (2002). *Arban Complete Method for Trombone & Euphonium*. Maple City, MI: Encore Music Publishers.
- Apfelstadt H. (2000). First Things First: Selecting Repertoire. *Music Educators Journal*, 18 (87), 19-22.
- Artaç, A. (2021). Konservatuvarların çalgı eğitimi müfredatlarında çağdaş türk müziği eserlerinin yerinin incelenmesi. *Akademik Sanat*, (14), 51-80.
- Atak Yayla, A. (2019). Flüt eğitiminde ton kavramı ve geliştirilmesi. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5 (16), 470-487.
- Ayers, A. G. (2004). *Articulation in brass playing: the tongue-friend or foe?* Degree of Master of Music, Cape Town: University of Cape Town.
- Barry, N.H. and Hallam, S. (2002). Practice. In Parncutt, R., & McPherson, G. (Eds.). *The science and psychology of music performance. Creative strategies for teaching and learning*, (151-162). Oxford University Press, USA.
- Baydağ, C. (2020). Ses eğitiminde repertuar seçiminin önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 387-398.
- Becker, M. (2017). The importance of singing in relation to brass playing. *Jay Friedman*. <http://www.jayfriedman.net/the-importance-of-singing-in-relation-to-brass-playing/> (Erişim tarihi: 01.06.2022)

- Beghtol, J. (2017). *The effect of a researcher composed mouthpiece buzzing routine on the intonation and tone quality of beginning band brass students*. Doctor of Philosophy, Mississippi: The University of Mississippi.
- Bertsch, M., & Hoole, P. (2014). Tonguing on brass instruments: High speed visualization and benchmarks of fastest tempi. *International Symposium on Musical Acoustics*. Le Mans, ISMA.
- Blanchard, E. J. (2010). *Legato trombone: A survey of pedagogical resources*. Doctor of Musical Arts, Ohio: University of Cincinnati.
- Bloedel Beery, C. D. (1996). *The effects of structured singing instruction on beginning instrumental students' performance achievement*. Master of Music Education, Michigan: Michigan State University.
- Bordogni, G. M. (2008). *Complete vocalises for trombone*. Maple City, MI: Encore Music Publishers.
- Bowman, B. L. (1999). *Practical Hints on Playing the Baritone*. Alfred Music.
- Buckmaster, M. T. (2006). *Teaching strategies of successful college trombone professors for undergraduate students*. Doctor of Philosophy in the School of Music. Florida: University of South Florida.
- Bulut, F. (2011). Piyano eğitiminde geleneksel Türk Halk Müziği kaynaklı eserlerin seslendirilmesine yönelik oluşturulan bir çoklu analiz modeli. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 31-52.
- Burtis, S. (2001). *The american trombone*. New York: Sam Burtis.
- Chew, G. (2001). Articulation and phrasing. *Groove Music Online*. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000040952> (Erişim tarihi: 12.03.2022)
- Çapacı, K. (2021). *Klasik Dönem Müziği*. Klasik Müzik. https://www.academia.edu/50574243/Klasik_D%C3%B6nem_M%C3%BCzi%C4%9Fi
- Çilden, Ş. ve Şendurur, Y. (2003). *Keman için piyano eşlikli albüm* (2. Basım). Ankara: Evrensel.
- Çilden Ş. ve Ercan N. (2004). Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği anabilim dallarında ve AGS liseleri müzik bölümlerinde yapılmakta olan çalgı eğitiminde nitelik sorunları. *1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze*

- Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi*, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Çoban, S. ve Okay, H. H. (2013). Yaylı çalgı eğitiminde müzikal ifadenin geliştirilmesi. *İdil Dergisi* (2), 7, 255-279.
- Çöloğlu, E. ve Arat, D. (2019). *Terminolojiden analize alıştırırmalı müzik teorisi (Birinci Cilt)*. (2. Baskı). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Delikara, A. (2010). Barok dönemi çalgı müziğinde seslendirme/yorumlama özellikleri. *Fine Arts*, 5(4), 199-211.
- Dell, C. E. (2003). *Singing and tonal pattern instruction effects on beginning string students' intonation*. Doctor of Philosophy in the School of Music. Columbia: University of South Carolina.
- Demirel Ö. (2002). *Kuramdan uygulamaya: Eğitimde program geliştirme* (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Dietz, W. (1998). *Part 1: Bassoon*. In W. Dietz (Ed.), *Teaching woodwinds*. New York: Schirmer Books.
- Dilber, F. B. ve Gül, G. (2019). Carl Joachim Andersen op. 15 etüt kitabı 2 numaralı etüdünün teknik ve biçimsel analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 21 (Ek), 65-78.
- Dixon, A. L. (2018). *Augmenting Jean Baptiste Arban's complete method for trombone based upon the demands of the most-performed tenor trombone solo literature*. Doctor of Musical Arts. Arizona: Arizona State University.
- Doll, R. C. (1986). *Curriculum improvement: Decision making and process* (6th Ed.) Boston: Allyn and Bocan.
- Dowdy, D. M. (1991). *Temporomandibular joint dysfunction in brass players: A survey and analysis of related literature*. Master of Music Education. Missouri: Southeast Missouri State University.
- Ekdahl, G. (2001). *A simple model of the mechanics of trombone playing*. Doctor of Mechanics. Stockholm: Royal Institute of Technology.
- Elias, J. (1999). Trombone intonation: A survey of literature and method books. *International Trombone Association Journal*, 27 (3), 34-36.
- Ertem, Ş. (2011). Orta düzey piyano eğitimi için repertuvar seçme ilkeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 645-652.

- Faske, B. E. (2013). *A matter of coordination: A pedagogical study of respiration, slide placement and articulation for the student trombonist and a synthesis of these processes for improved classroom instruction*. Doctor of Musical Arts. Alabama: University of Alabama
- Frederiksen, B. (1996). *Arnold Jacobs: Song and wind*. Gurnee, IL: WindSong Press.
- Fonder, M. (1989). Slip sliding away: A guide to trombone intonation. *Instrumentalist*, (44), 41-43.
- Garofalo, R. (1996). *Improving intonation in band and orchestra performance*. Hal Leonard Corporation.
- Greer, J. T. (2015). *A study of trombone works to assist with solo selection for student trombonists*. Doctor of Musical Arts. Madison: The University of Wisconsin
- Gün, E. (2013). *Keman eğitiminde ezber yöntemine dayalı öğretim programının öğrenci performansına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günay, E. ve Uçan, A. (2006). *Çevreden Evrene Keman Eğitimi I*. Ankara: Evrensel Müziği.
- Güneş, F. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hall, J. (1984). Modern dentistry and the wind-performer. *Woodwind, Brass and Percussion*, 23(4), 4-6.
- Hamill, P. V., Palmer, A. ve Drizd, T. A. (1978). Forced vital capacity of children 6-11 years United States. *Vital and health statistics*. 11 (164).
- Haugeberg, W. J. (2012). *Derek Bourgeois' concerto for trombone, opus.114 A performer's guide and annotated bibliography of his solo and chamber works for trombone*. Doctor of Musical Arts. Florida: The Florida State University.
- Helmholtz, H., (1954). *On the Sensation of Tone*. New York: Dover Publications.
- Helvacı, A. (2003). Ses eğitiminde register ve rezonans. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 124-129.
- Hinman, D. J. (2020). *Pedagogical use of plainchant for trombone: Its application in legato studies and ensemble playing*. Doctor of Musical Arts. Texas: University of North Texas.
- Hopa, E. (2013). Tahta ve bakır üflemeli çalgı çalan müzisyenlerde nefes kontrolü. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4 (4), 109-116.

- Hopa, E. (2020). Rimski-Korsakov'un şehrazat senfonik süiti'ndeki fagot sololarının incelenmesi. *Konservatoryum*, 6 (2), 105-116.
- Hutchens, T. A. (2016). *New editions of G.P. Telemann's sonata in F minor TWV 41: f1 and NA Rimsky-Korsakov's concerto for trombone*. Doctor of Musical Arts. Arizona: Arizona State University.
- Ivany, S. C. (2017). *The avant-garde trombone: The history and development with an examination of Luciano Berio's sequenza V and Jacob tv's ı was like wow and an analysis of John Kenny's sonata for tenor trombone*. Doctor of Music, Florida: The Florida State University.
- Johnson, A. L. (2010). *The fundamental approach to trombone technique: A comprehensive strategy for addressing common technical deficiencies in trombone performance*. Dissertation. Indiana: Ball State University.
- Kalender, C. (2021). *Keman eğitiminde entonasyon becerisinin geliştirilmesine yönelik hazırlanan eğitim programının etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (26. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kohut, D. L. (1996). *Instrumental music pedagogy*. Champaign, IL: Stipes Publishing.
- Konakçı, N. (2010). *Eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin bireysel çalgı eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kruger, M. Lammers, M. Stoner, L. J. Allyn, D. Fuller, R. (1996). Musical expertise: The dynamic movement of the trombone slide. *First international conference on the engineering of sports*, 43.
- Kruger, M. ve Lammers, M. (2000). Measuring slide movement. *Sixth International Conference on Music Perception and Cognition*. United Kingdom: Keele University.
- Kurtaslan, Z. (2009). Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda ulusal keman eğitimi materyallerinin yeri ve önemi. 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, 23-25.
- Kurtuldu, M. (2015). Piyano öğrencilerinin öğrenme stilleri ile deşifre çalma becerilerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 593-602.
- Lammers, M. (1983). *An electromyographical examination of selected muscles in the right arm during trombone performance*. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota.

- Levitzy, M. G. (1984). Effects of aging on the respiratory system. *Physiologist*, 27 (2), 102-107.
- Lim, K. A. ve Raphael, C. (2010). Intune: A system to support an instrumentalist's visualization of intonation. *Computer Music Journal*, 34 (3), 45-55.
- Lisk, E.S. (1998). *The rehearsal-mastery of music fundamentals*. In R. Miles (Ed.), *Teaching music through performance in band*. Chicago, IL: GIA Publications.
- Madeson, R. M. (1994). *Euphonium pedagogy*. Master of Music. Texas: The University of Texas at El Paso.
- Manners, W. A. (2016). *An annotated guide to published horn warm-up routines, 1940-2015*. Doctor of Musical Arts. Arizona: Arizona State University.
- McDunn, M. (1966). 51 + 2 = intonation. *Instrumentalist*, 20 (6), 7-8.
- Moore, R. D. (2013). *A theoretical, historical and comparative analysis of preferred collegiate trombone and euphonium method books*. Doctor of Musical Arts. Kentucky: University of Kentucky.
- Morantz, C. A. (2016). *The effect of singing instruction on tone quality and intonation of beginning brass players*. Doctor of Education. Athens: University of Georgia.
- Mounger, C. M. (2012). *An exploration of the effects of language on the orchestral trombone sound in france, germany, and the united states*. Doctor of Musical Arts. Miami: University of Miami.
- Nalbantoğlu, E. (2007). *Yaylı çalgılar öğrencilerinin performansını etkileyen bazı faktörler ve ölçme değerlendirme yöntemleri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Nunez, M. L. (2002). *Comparison of aural and visual instructional methodologies designed to improve the intonation accuracy of seventh -grade violin and viola instrumentalists*. Doctor of Philosophy. Texas: University of North Texas.
- Okay, H. H. (2012). Müzikal ifade eğitimine bir pencere: çalgı müziğinde vokal izler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20 (3), 1051-1072.
- Özen N. (2004). Çalgı eğitiminde yararlanılan müzik eğitimi yöntemleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 57-63.
- Özçimen, A. ve Burubatur, M. (2012). Eğitim fakülteleri müzik eğitimi anabilim dallarında birinci sınıf 1. ve 2. yarıyıl viyolonsel eğitiminde en çok kullanılan metot, etüt ve egzersizler, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 27, 185-194.

- Özkeleş, S. (2019). Müzik Biçimleri Dersi Kapsamında Çözümlemeye Yönelik Bilgi ve Becerilerin Geliştirilmesinde İzlenecek Yöntemler. *4th International Symposium on Innovative Approaches in Architecture, Planning and Design*. Samsun, Türkiye, 9-15.
- Özmenteş, S. (2013). Çalgı eğitimi alan lisans öğrencilerinin kullandıkları çalışma taktikleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 439-454.
- Paddock, S. (2017). Should brass players use the practise of mouthpiece buzzing? *Woodwinds and Brass Articles*, <https://www.wwbw.com/the-music-room/is-mouthpiece-buzzing-for-brass-players-really-that-important> (Erişim tarihi: 01.06.2022)
- Palmer, E. B. (2005). *Correcting linear intonation on the trombone*. Doctor of Music. Flordia: Florida State University.
- Parasız, G. (2010). Eğitim müziği eksenli keman öğretiminde kullanılmakta olan çağdaş Türk Müziği eserlerinin tespitine yönelik bir çalışma. *Sanat Dergisi*, (15), 19-24.
- Ragan, K. (2016). Serious about singing: Age appropriate repertoire for the talented teen. *Journal of Singing*, 72(3), 299-304.
- Randel, D. M. (Ed.). (1999). *The Harvard concise dictionary of music and musicians*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Remington, E. (1980). *The Remington warm-up studies: an annotated collection of the famous daily routine developed by Emory Remington at the eastman school of music*, ed. Donald Hunsberger. Athens: Accura Music.
- Ricci, R. ve Zayia, G. H. (Ed.). (2007). *Ricci on glissando: the shortcut to violin technique*. Indiana: Indiana University Press.
- Rosati, W. T. (2021). *Notes on a recital of standard undergraduate trombone solos*. Doctor of Musical Arts. Alabama: The University of Alabama.
- Saraç, G. ve Şeker, H. (2008). Güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde çalgı öğretimindeki performansın değerlendirilmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (20), 99-109.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Stainer, J. ve Barrett, W. (Ed.). (2009). *A dictionary of musical terms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seybert, A. (2019). *The versatile trombonist: A curriculum based model for improving audiation skills for the 21 st century trombonist*. Doctor of Musical Arts, Iowa City: The University of Iowa.
- Sobnosky, R. (2016). *Challenges in beginning trombone pedagogy*. Honors Research Projects, Ohio: The University of Akron.

- Sparrow, J. (1999). *The brass repertory of vladislav mikhailovich blazhevich*. Doctor of Musical Arts, Ohio: The University of Cincinnati.
- Sundberg J. (1997). *Vocal tract resonance*. In: Sataloff RT (ed.) *Professional voice: The science and art of clinical care*. San Diego: Singular Publishing.
- Sünbül, A. G. A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (8), 597-608.
- Sweeney, M. E. (2018). *Singing and the trombone: transcriptions of selected vocal works by Monteverdi, Schubert, Schumann, and Britten*. Doctoral dissertation, University of Kansas.
- Şahin, M. (2008). Cumhuriyetin yapılanma sürecinde müzik eğitimi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7 (16), 259-272.
- Şakar, E. (2019). *Erken müzik eğitime başlayan konservatuvar öğrencilerinde flüt eğitim programının teknik ve pedagojik açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Tanrıverdi, A. (1996). Mesleki müzik eğitiminde çalgı öğretim programının önemi ve yeri. *Filarmoni Sanat Dergisi*, 139, 14.
- Tanrıverdi, A. (1997). Güzel sanatlar liselerinin müzik bölümlerinde uygulanan çalgı eğitimi ve viyolanın çalgı eğitimi içerisindeki yeri. *Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi*. 16. Trabzon: Selva Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2003). Gizli müfredat eğitim sosyolojisi açısından bir kavram çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Tunalıoğlu, Ş. (2006). İlköğretim ikinci kademe okullarındaki müzik derslerinde yapılan düzenli çalgı ve ses eğitimi uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisi. Marmara Üniversitesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24, 179-203.
- Turgut, F. (1985). Kitle iletişimi ve eğitim. *Kitle İletişim Araştırmaları ve Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Unverricht, B. (2008). The care and feeding of young trombonists. *Canadian Winds: The Journal of the Canadian Band Association*, 6 (2), 72.
- Uzunonat, E. N. (2016). *Temel orkestra repertuarı eserlerindeki viyolonsel partilerinden seçilmiş pasajların deşifre eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Vining, D. (2002). *Daily routines for trombone*. Denton: Kagarice Brass Editions.

- Wallace, N. J. (2012). *The collective pedagogy utilized by the trombone instructors at the Rotterdam Conservatory of the Netherlands*. Doctor of Musical Arts. Texas: University of North Texas.
- Watkins, C. (2004). Advanced intonation skills: Helping students understand what they hear. *American String Teacher*, 54(1), 86-90.
- Weidner, N. B. (2020). *Brass techniques and pedagogy*. Indiana: Palni Press.
- Williams, E. (1956). *Method for trombone or bass clef baritone*. New York: Charles Colin.
- Wolfe, J., Garnier, M. ve Smith, J. (2009). Vocal tract resonances in speech, singing, and playing musical instruments. *HFSP journal*, 3 (1), 6–23.
- Yıldız, A. (2018). *Bakır üflemeli çalgı icracılarının sahne performansını etkileyen faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

- http-1: <http://www.ferdaoktem.com/muzik/suzuki-metodu-ve-yetenek-egitimi-4.html>
(Erişim tarihi: 26.05.2020)
- http-2: <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar/272/uflemeli-ve-vurma-calgilar-anasanat-dali/program-cikti>
(Erişim tarihi: 27.10.2020)
- http-3: <https://www.ellismusic.com/images/document/FingeringCharts/trombone-chart.pdf>
(Erişim tarihi: 13.04.2021)
- http-4: <https://www.cpp.edu/~dmgrasmick/mu330/Trombonelecture.html#:~:text=Trombones%20are%20non%20transposing%20instruments,three%20and%20a%20has%20inches> (Erişim tarihi: 19.03.2021)
- http-5: <https://www.medikalfizik.net/2017/05/03/bas-ve-boyun-kanserleri/>
(Erişim tarihi: 12.11.2020)
- http-6: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 24.01.2022)
- http-7: https://en.wikipedia.org/wiki/Electronic_tuner (Erişim tarihi: 28.01.2021)
- http-8: <https://www.digitaltrombone.com/category/lessons/flexibility> (Erişim tarihi: 30.01.2022)
- http-9: <https://www.smartmusic.com/blog/trombone-and-tuba-back-to-school-tips/> (Erişim tarihi: 24.03.2022)

- http-10: <http://www.tromboneexcerpts.org/> (Erişim tarihi: 28.01.2022)
- http-11: <https://www.stretta-music.com/en/arban-complete-method-for-trombone-euphonium-nr-433805.html> (Erişim tarihi: 11.03.2022)
- http-12: <https://www.scribd.com/document/470671063/Bordogni-120-Vocalizes-Giulio-Marco-pdf>. (Erişim tarihi: 11.03.2022)
- http-13: https://www.koebl.de/en/category/Studies/Edwards-Brad-The-intermediate-Trombonist-_000707605/index.php?page=1&db=&id=*000707605 (Erişim tarihi: 01.06.2022)
- http-14: (PDF) 319711112-LARSSON-Lars-Erik-Concertino-for-Trombone-and-String-Orchestra-Piano.pdf | Geovani Aguill3n Rojas- Academia.edu (Erişim tarihi: 27.01.2022)
- http-15: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_%C3%9Cniversitesi_Devlet_Konservatuvar%C4%B1 (Erişim tarihi: 27.12.2021)
- http-16: <http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/konservatuvar.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/05/Trombon-orta-1.pdf> (Erişim tarihi: 26.11.2020)
- http-17: <https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/konservatuvar.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/05/Trombon-Tuba-Lise-1.pdf> (Erişim tarihi: 26.11.2020)
- http-18: <http://fs.hacettepe.edu.tr/mbo/dosyalar/mufredat/TrombonSDOO.pdf> (Erişim tarihi: 28.11.2020)
- http-19: <http://fs.hacettepe.edu.tr/mssl/dosyalar/mufredat/TrombonSDLise.pdf> (Erişim tarihi: 28.11.2020)
- http-20: <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar/272/uflemeli-ve-vurma-calgilar-anasanat-dali/program-profil> (Erişim tarihi: 25.12.2020)
- http-21: <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/search?q=etude&searchBtn=Search&isQuickSearch=true> (Erişim tarihi: 24.01.2022)
- http-22: <https://www.musikalessons.com/blog/2013/05/the-best-age-to-start-trombone-lessons/> (Erişim tarihi: 03.08.2022)
- http-23: <https://web.archive.org/web/20130531214403/http://www.konser.hacettepe.edu.tr/adk.php?action=huadk&go=full&aid=29> (Erişim tarihi: 04.08.2022)
- http-24: <https://devletkonservatuvvari.cu.edu.tr/cu/hakkimizda/tarihce> (Erişim tarihi: 04.08.2022)

EKLER

EK-1. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Trombon müfredatı.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
5. Sınıf	
Eser	► Öğretim elemanın belirleyeceği (piyano eşlikli-eşliksiz) iki küçük parça.
Etüt	► Fred WEBER & Paul TANNER “Trombone student”
	► Robert MULLER “Schule für posaune”
	► Peter WASTALL “Learn as play trombone”
Gam	► 2 diyez-2 bemol majör gam ve arpejler
Sınav	► Piyano eşlikli iki eser.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
6. Sınıf	
Eser	► Johann Sebastian BACH "Arioso"
	► Joseph HAYDN "Andante"
	► Giovanni PERGOLESI "Aria (Largo cantabile)"
	► Wolfgang Amadeus MOZART "Şarkı (Fa Majör)"
	► Francesco TOSTI "Parted"
Etüt	► Robert MULLER "Schule für Posaune"
	► Peter WASTALL "Learn as Play Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium "
Gam	► 2 diyez-2 bemol majör/minör gam ve arpejler
Sınav	► Piyano eşlikli iki eser.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
7. Sınıf	
Eser	► George Frideric HANDEL "Where are you walk"
	► Richard HOFMANN "4 Melodische Studien Giuseppe Concone "
	► Cesar FRANCK "Panis angelicus (from Messe Solennelle) "
	► Maurice WHITENY "Cortege"
	► Henry PURCELL "When I am laid in earth"
	► Alan BULLARD "Colneford bridge"
	► Christopher WRIGHT "Field day"
	► George Frideric HANDEL "Why do the nations so furiously rage"
	► Benjamin GODARD "Berceuse de Jocelyn"

	► Jules LEGENDRE "Introduction and theme"
Etüt	► Himie VOXMAN- William GOWER "Rubank ileri düzey etütler"
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Robert MULLER " Technical Studies"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 3 diyez, 3 bemol majör/minör gam ve arpejler
Sınav	► Piyano eşlikli iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
8. Sınıf	
Eser	► Leopold MOZART "Allegro"
	► George Frideric HANDEL "Adagio cantabile"
	► Cyril JENKINS "Humoresque"
	► Robert SCHUMANN "Traumerei"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sarabande and Minuet"
	► Robert SCHUMANN "Adagio"
Etüt	► Himie VOXMAN- William GOWER "Rubank Advanced Method"
	► Robert MULLER "Etudes for Trombone"
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Michel BLEGER "31 Studies for Trombone "
	► Boris GRIGORIEV "24 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 5 diyez, 5 bemol majör/minör gam ve arpejler
Sınav	► Piyano eşlikli iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
9. Sınıf	
Eser	► Antonio VIVALDI "Sonata no.1"
	► George Frideric HANDEL "Adagio"
	► Wolfgang Amadeus MOZART "Concerto in B Flat Major (Rondo)"
	► Gabriel FAURE "Après un reve"
	► Joachim KUHN "Adagio"
	► Johann Sebastian BACH "Sinfonia"
Etüt	► Boris GRIGORIEV "Studies"
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Oskar BLUME "36 studies for Trombone"

	► Michel BLEGER “31 studies for Trombone”
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 5 diyez, 5 bemol major/minör gam ve arpejler
Sınav	► Piyano eşlikli iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
10. Sınıf	
Konçerto	► Vladislav BLAZHEVICH “Trombone Concerto No.1”
	► Ernst SACHSE “Trombone Concerto”
	► Hector BERLIOZ “Recitative and Prayer”
Sonat	► Benedetto MARCELLO “Sonata in F Major”
	► Camile SAINT-SAENS “The Swan”
	► Theodore DUBOIS “Solo de concert”
	► Eugene BOZZA “Badinage”
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH “Clef Studies”
	► Oskar BLUME “36 Studies for Trombone”
	► Robert MULLER “Technical Studies”
	► Georg KOPPRASCH “60 Studies for Trombone”
	► Boris GRIGORIEV “Studies”
	► H.W. TYRRELL “40 Progressive Studies”
Gam	► 7 diyez, 7 bemol major/minör gam ve arpejler (farklı artikülasyonlarda çalınması istenebilir)
Sınav	► Bir konçerto bir sonat ya da öğretim elemanının belirleyeceği benzer zorluk seviyesinde iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
11. Sınıf	
Konçerto	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Trombone Concerto"
	► Vladislav BLAZHEVICH "Trombone Concerto No.2"
Sonat	► Benedetto MARCELLO "Sonata in E minor"
	► Claude DEBUSSY "Romance"
	► Jean-Michel DEFAYE "A La Maniere de Bach"
	► Jules MAZELLIER "Solo de Concours"
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"

	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► Boris GRIGORIEV "Studies"
	► H.W. TYRELL "40 Progressive Studies "
Gam	► 7 diyez, 7 bemol majör/minör gam ve arpejler (farklı artikülasyonlarda çalınması istenebilir)
Sınav	► Bir konçerto bir sonat ya da öğretim elemanının belirleyeceği benzer zorluk seviyesinde iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
12. Sınıf	
Konçerto	► Alexander GUILMANT "Morcu Symphonique"
	► Lars Erik LARSSON "Concertino for Trombone"
Sonat	► Camillie SAINT-SAENS "Cavatine"
	► Georg Philipp TELEMANN "Sonata in F minor"
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► H.W. TYRELL "40 Progressive Studies "
Zorunlu eser	► Morse Empoze (Sınav tarihinden 15 gün önce öğretim elemanı tarafından verilir, Bölüm başkanına onaylatılması gerekir).
Gam	► 7 diyez, 7 bemol majör/minör gam ve arpejler (farklı artikülasyonlarda çalınması istenebilir).
Sınav	► Bir konçerto bir sonat ya da öğretim elemanının belirleyeceği benzer zorluk seviyesinde iki eser.
	► Değişik karakterlerde iki etüt.

EK-2. Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Trombon müfredatı.

5. Sınıf

Amaç:

1. Öğrencinin trombonun parçalarını tanıması, söküp takması ve bakımı ile ilgili teorik ve uygulamalı olarak bilgilendirilmesi,
2. Trombondan ses üretme becerisinin kazandırılması,
3. Pozisyonların ve içerdikleri seslerin teorik olarak tanıtılması ve uygulanması,
4. Pozisyonlar arasında ses geçiş tekniklerinin uygulanması,
5. Seslerin nota karşılıklarını fa anahtarında öğretimi,
6. Başlangıç metotlarına giriş,
7. Kolay parçaları notadan ve kulaktan çalabilme.

Yöntem:

1. Öğretmenin sözel ve uygulamalı anlatımlarının şema ve diğer görsel kaynaklarla desteklenerek trombonun tanınması.
2. Öğretmen ile birlikte ses üretme çalışmaları
3. Pozisyonların öğretmen ile birlikte uygulanması,
4. Fa anahtarının solfej müfredatı ile paralel öğretimi. (Müfredat programındaki solfej kitabının fa anahtarı versiyonunun okunması ve notada görülen seslerin çalgı üzerindeki pozisyonunun pekiştirilmesi,
5. Öğretmenin çalacağı notaları trombona kulaktan çalabilme çalışmaları, bu seslerin notadaki yerlerinin yazılı kaynaklardan gösterilmesi,
6. Robert Müller I, Sigmund Herring ve Domenico Gatti metotlarında bulunan kısa parçaların çalınması.

Sınav Programı:

1. Do Majör, La minör, Fa Majör, Re minör, Sol Majör, Mi minör gamları.
2. Başlangıç metotlarından eşliksiz kısa parçalar (iki parça).

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
6. Sınıf	
Gam	► 4 diyez, 4 bemol Majör/minör gamlar
Etüt	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Sigmund HERRING "40 Progressive Etudes "
Sınav	► 4 diyez, 4 bemol Majör/minör gamlar
	► Sigmund HERRING "40 Progressive Etudes"
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Trombon için 50 kolay parça

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
7. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Sigmund HERRING "40 Progressive Etudes "
Eser	► Girolamo FRESCOBALDI “Canzoni”
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Sigmund HERRING "40 Progressive Etudes "
	► Girolamo FRESCOBALDI- Canzoni
Genel sınav	► Tüm gamlar
	► Sigmund HERRING "40 Progressive Etudes "
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Girolamo FRESCOBALDI- Canzoni
*Programın tamamı ezber olarak seslendirilir.	

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
8. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Max SCHLOSSBERG "Method for Trombone"
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone"
Eser	► Ernst GALLIARD “Sonatas”
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone"
	► Ernst GALLIARD “Sonatlar”
GENEL SINAV	► Tüm gamlar
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Ernst GALLIARD “Sonatlar”
*Programın tamamı ezber olarak seslendirilir.	

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
9. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Max SCHLOSSBERG "Method for Trombone "
	► Michel BLEGER "Method for Trombone "
	► Franz DREYER "Trombon Studies"
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone "
Eser	► Trombon solo albüm
Konçerto	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Trombone Concerto"
Sonat	► Benedetto MARCELLO "Sonat"
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Michel BLEGER "Method for Trombone "
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone "
	► Benedetto MARCELLO "Sonata"
Genel sınav	► Tüm gamlar
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone "
	► Michel BLEGER "Method for Trombone"
	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Trombone Concerto"
	► Benedetto MARCELLO "Sonat"
*Sonat dışındakilerin tamamı ezber olarak seslendirilir.	

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
10. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Anton SLAMA "Method for Trombone"
	► Oskar BLUME "Method for Trombone"
	► Franz DREYER " Trombone Studies"
	► Pierre CLODOMIR "Method for Trombone"
Konçerto	► Ernst SACHSE “Trombone Concerto”
Sonat	► Benedetto MARCELLO "Sonata"
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Oskar BLUME "Method for Trombone"
	► Benedetto MARCELLO "Sonata"

Genel sınav	► Tüm gamlar
	► Oskar BLUME "Method for Trombone"
	► Ernst SACHSE "Trombone Concerto"
	► Benedetto MARCELLO "Sonat"
*Sonat dışındakilerin tamamı ezber olarak seslendirilir.	

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
11. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Charles COLIN "Method for Trombone"
	► Oskar BLUME "Method for Trombone Vol.II"
	► CORILLAND "Method for Trombone Vol.I"
	► Michel BLEGER "Caprices"
Konçerto	► Fritz GRUBE "Trombone Concerto"
	► Friedebald GRAFE "Trombone Concerto"
Sonat	► Antonio VIVALDI "Sonatas"
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Oskar BLUME "Method for Trombone Vol.II"
	► Charles COLIN "Method for Trombone"
	► Michel BLEGER "Caprices"
	► CORILLAND "Method for Trombone Vol.I"
Genel sınav	► Tüm gamlar
	► Oskar BLUME "Method for Trombone Vol.II"
	► Michel BLEGER "Caprices"
	► CORILLAND "Method for Trombone Vol.I"
	► Fritz GRUBE "Trombone Concerto"
	► Friedebald GRAFE "Trombone Concerto"
	► Antonio VIVALDI "Sonat"
*Sonat dışındakilerin tamamı ezber olarak seslendirilir.	

Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı	
12. Sınıf	
Gam	► Tüm gamlar
Etüt	► Georg KOPPRASCH “Method for Trombone Vol.I-II”
	► Oskar BLUME “Method for Trombone Vol.II-III”
Konçerto	► Vladislav BLAZHEVICH “Trombone Concerto No.I-II”
Sonat	► Ernst GALLIARD "Sonatas"
Ara sınav	► Tüm gamlar
	► Georg KOPPRASCH “Method for Trombone Vol.I-II”
	► Oskar BLUME “Method for Trombone Vol.I-II”
Genel sınav	► Tüm gamlar
	► Oskar BLUME “Method for Trombone Vol.I-II”
	► Vladislav BLAZHEVICH “Trombone Concerto No.I-II”
	► Ernst GALLIARD "Sonat"
*Sonat dışındakilerin tamamı ezber olarak seslendirilir.	

EK-3. Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Trombon Müfredatı.

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
5. Sınıf	
Etüt	► Robert MULLER "Technical Studies for the Trombone"
	► Gerald BORDNER "First Book of Practical Studies for Trombone"
	► Pierre-François CLODOMIR "Methode Elementaire Trombone"
Gam	► 4 diyez, 4 bemol majör/minör gam

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
6. Sınıf	
Etüt	► Robert MULLER "Technical Studies for the Trombone"
	► Gerald BORDNER "First Book of Practical Studies for Trombone"
	► Pierre-François CLODOMIR "Methode Elementaire Trombone"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
7. Sınıf	
Eser	► Robert SCHUMANN "Evening Song"
	► Giovanni Battista PERGOLESI "Nina"
	► Arthur SULLIVAN "Let Me Dream Again"
	► William Vincent WILLIAMS "In Happy Moments"
	► Meyer HELMUND "Thine My Thoughts are Margarita"
	► Josef ASCHER "Romance"
	► William BALFE "Then You'll Remember Me"
	► Aleksandr Fyodorovich GEDIKE "Miniature"
	► Jean Baptiste FAURE "The Palms"
	► Aram KHACATURIAN "Andantino"
Etüt	► Robert MULLER "Technical Studies for the Trombone"
	► Michel BLEGER "Trombone Studies"
	► Pierre-François CLODOMIR "Methode Elementaire Trombone"
	► Gerald BORDNER "First Book of Practical Studies for Trombone"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
8. Sınıf	
Eser	► Atso ALMILA "Suit for Trombone"
	► Oskar BOHME "Russian Dance"
	► Bruno BJELINSKY "Drei biblische Legenden"
	► Alice ASCHER "Where art thou? Romance"
	► Frederick CHOPIN "Nocturne"
	► Charles GOUNOD "Ave Maria"
	► Johann Adolph HASSE "Two Dances"
	► Ejvin ANDERSEN "Sonatina for Trombone"
	► Sergei PROKOFIEV "Five Melodies Op.35"
	► Jaroslav FRANCL "Mala Suita"
	► Victor EWALD "Romance Op.2"
Etüt	► Gerald BORDNER "First Book of Practical Studies for Trombone"
	► Robert MULLER "Trombone Studies"
	► Pierre-François CLODOMIR "Methode Elementaire Trombone"
	► Oskar BLUME "36 Studies"
	► Michel BLEGER "31 Studies"
	► Carl FISHER- Anton SLAMA "66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
9. Sınıf	
Eser	► Lubor BARTA "Sonatina for Trombone"
	► Gabriel FAURE "Apres un Reve"
	► Joachim KUHN "Adagio"
	► Johann Sebastian BACH "Sinfonia"
	► Georg Friedrich HANDEL "Adagio"
	► Henry FILLMORE "Hot Trombone"
	► Henry FILLMORE "Boss Trombone"
	► Henry FILLMORE "Miss Trombone"
	► Henry FILLMORE "Mose Trombone"
	► Henry FILLMORE "Shoutin Liza Trombone"
	► Henry FILLMORE "Slim Trombone"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sonata No.1"
	► Benedetto MARCELLO "Sonata No.1, No.2"
	► Gunter FUHLISH "Sektlaune"
	► Charles GOUNOD "Nazareth"

	► Jaromir MASTALIR "Rondino"
	► Tito MATTEI "Non e vor"
	► Charles GOUNOD "The King of Love My Shepherd is"
	► Doug HARTZEL "Ballad for Young Cat"
	► Doug HARTZEL "Egotistical Elephant"
	► Earl HOFFMAN "The Big Horn"
	► Jan KOETSIR "Allegro Maestoso"
	► Tito MATTEI "Dear Heart"
Etüt	► Gerald BORDNER "First Book of Practical Studies for Trombone"
	► Branimir SLOKAR "Tonleiterstudien-Vol.1"
	► James THOMPSON "Buzzing Book"
	► Ernst GAETKE "Studies in Scales and Arpeggios"
	► Robert MULLER "Trombone Studies"
	► Pierre-François CLODOMIR "Methode Elementaire Trombone"
	► Oskar BLUME "36 Studies"
	► Michel BLEGER "31 Studies"
	► Carl FISHER- Anton SLAMA "66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
10. Sınıf	
Eser	► Franz SCHUBERT "Serenat"
	► Paul RODNEY "Calvary"
	► Antonio VIVALDI "Sonata No.1"
	► Niels Viggo BENTZON "Sonata Op.277"
	► Camille SAINT-SAENS "The Swan for Trombone and Piano"
	► Henry FILLMORE "Bones Trombone"
	► Henry FILLMORE "Sally Trombone"
	► Henry FILLMORE "Bull Trombone"
	► Henry FILLMORE "Dusty Trombone"
	► Henry FILLMORE "Ham Trombone"
	► Henry FILLMORE "Lassus Trombone"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sonata No.4, No.5"
	► Benedetto MARCELLO "Sonata No.3, No.4"
Etüt	► Branimir SLOKAR "Tonleiterstudien Vol.1"
	► James THOMPSON "Buzzing Book"
	► Ian BOUSFIELD "Bel Canto for Trombone"
	► Ernst GAETKE "Studies in Scales and Arpeggios"

	► Georg KOPPRASCH "60 Studies"
	► Robert MULLER "Trombone Studies"
	► Harold W. BEDER "Methods for Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Hovey W. TYRELL "40 Progressive Studies"
	► Carl FISHER- Anton SLAMA "66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Selected from the Vocalises"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
11. Sınıf	
Eser	► Vladislav BLAZHEVICH "Trombone Concerto No.1, No.2"
	► Jean-Michel DEFAYE "A La Maniere de Bach"
	► Cladue DEBUSSY "Romance"
	► Jules MAZELLIER "Solo de Concours"
	► Camille SAINT-SAENS "Cavatine"
	► Antony HEDGES "Sonatina for Trombone and Piano"
	► Gordon JACOB "Cameos, V.I.P "
	► Gordon JACOB "Cameos, Nostalgic singer"
	► Gordon JACOB "Cameos, Nible dancer"
	► Gordon JACOB "Cameos, Phantom procession"
	► Gordon JACOB "Cameos, Derby Winter"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sonata No.3, No.4"
	► Benedetto MARCELLO "Sonata in E minor"
Etüt	► Branimir SLOKAR "Tonleiterstudien-Vol.1-Vol.2"
	► James THOMPSON "Buzzing Book"
	► Ian BOUSFIELD "Bel Canto for Trombone"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies"
	► Robert MULLER "Trombone Studies"
	► Harold W. BEDER "Methods for Trombone"
	► Hovey W. TYRELL "40 Progressive Studies"
	► Carl FISHER- Anton SLAMA "66 Etudes in All Major and Minor Keys for Trombone"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Selected from the Vocalises"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
12. Sınıf	
Eser	► Carl Maria von WEBER "Romance"
	► Jean-Michel DEFAYE "A La Maniere de Bach"

	► Georg Philipp TELEMANN "Sonata in F minor"
	► Michael BROOKS "Trombone Concerto"
	► Camille SAINT-SAENS "Cavatine"
	► Walter HARTLEY "Two Pieces for Trombone and Piano"
	► Allen OSTRANDER "Concert Pieces for Bass Trombone and Piano"
	► G.E. HOLMES "Tyrolean Fantasia for Bass Trombone and Piano"
	► Georh KOPPITZ "Resignation"
	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Trombone Concerto"
	► Edouard BARAT "Pieces in E Flat minor "
	► Edouard BARAT "Andante et allegro"
	► Gunter FUHLISCH "Posaunen Capriolen"
	► Gunter FUHLISCH "Schwarze Augen"
	► Leonard W. HARDY "The Grenadier"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sonata for Trombone and Piano No.3, No.4"
	► Johnny HARTMAN "Longing for Home"
Etüt	► Banimir SLOKAR "Tonleiterstudien Vol.2"
	► James THOMPSON "Buzzing Book"
	► Johann DOMS "Schule für Posaune"
	► Ian BOUSFIELD "Bel Canto for Trombone"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies"
	► Robert MULLER "Trombone Studies Vol.2, Vol.3"
	► Harold W. BEDER "Methods for Trombone"
	► Hovey W. TYRELL "40 Progressive Studies"
	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Selected from the Vocalises"
Gam	► Tüm majör/minör gamlar

EK-4. Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Trombon Müfredatı.

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
5. Sınıf	
Etüt	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium "
	► Robert MULLER "Schule für posaune"
Gam	► Do Majör, Mi Majör, Fa Majör, Si bemol Majör, Sol Majör

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
6. Sınıf	
Eser	► Johann Sebastian BACH "Arioso"
	► Joseph HAYDN "Andante"
	► Giovanni PERGOLESI "Aria (Largo cantabile)"
	► Giuseppe VERDI "March"
	► Wolfgang Amadeus MOZART "Şarkı (Fa Majör)"
	► Francesco TOSTI "Parted"
Etüt	► Robert MULLER "Schule für Posaune"
	► Peter WASTALL "Learn as Play Trombone"
	► Fred WEBER & Paul TANNER "Trombone student"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium "
Gam	► 2 diyez-2 bemol majör/minör gam ve arpejler

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
7. Sınıf	
Eser	► George Frideric HANDEL "Where are you walk"
	► Richard HOFMANN "4 Melodische Studien Giuseppe Concone "
	► Cesar FRANCK "Panis angelicus (from Messe Solennelle) "
	► Maurice WHITENY "Cortege"
	► Henry PURCELL "When I am laid in earth"
	► Alan BULLARD "Colneford bridge"
	► Christopher WRIGHT "Field day"
	► George Frideric HANDEL "Why do the nations so furiously rage"
	► Benjamin GODARD "Berceuse de Jocelyn"
	► Jules LEGENDRE "Introduction and theme"
Etüt	► Himie VOXMAN- William GOWER "Rubank ileri düzey etütler"
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Robert MULLER " Technical Studies"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 3 diyez, 3 bemol majör/minör gam ve arpejler- (dil ve bağ alıştırmaları)

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
8. Sınıf	
Eser	► George Frideric HANDEL "Adagio cantabile"
	► Cyril JENKINS "Humoresque"
	► Robert SCHUMANN "Traumerei"
	► Johann Ernst GALLIARD "Sarabande and Minuet"
	► Robert SCHUMANN "Adagio"
	► Joachim KUHN "Adagio"
	► Leopold MOZART "Allegro"

	► Ernst PAUDERT “Beruhmte Aria”
Etüt	► Himie VOXMAN- William GOWER "Rubank ileri düzey etütler"
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Michel BLEGER "31 Studies for Trombone "
	► Boris GRIGORIEV "24 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 3 diyez, 3 bemol majör/minör gam ve arpejler
	► Ton ve entonasyon çalışmaları- Dil ve bağ alıştırmaları

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
9. Sınıf	
Eser	► Antonio VIVALDI “Sonata no.1”
	► George Frideric HANDEL “Adagio”
	► Wolfgang Amadeus MOZART “Concerto in B Flat Major (Rondo)”
	► Gabriel FAURE “Après un reve”
	► Johann Sebastian BACH “Sinfonia”
Etüt	► Boris GRIGORIEV “Studies”
	► Robert MULLER “Technical Studies”
	► Oskar BLUME “36 studies for Trombone”
	► Michel BLEGER “31 studies for Trombone”
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► 5 diyez, 5 bemol major/minör gam ve arpejler
	► Ton ve entonasyon çalışmaları- Dil ve bağ alıştırmaları

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
10. Sınıf	
Konçerto	► Vladislav BLAZHEVICH “Trombone Concerto No.2”
	► Hector BERLIOZ “Recitative and Prayer”
Sonat	► Benedetto MARCELLO “Sonata in F Major”
	► Camile SAINT-SAENS “The Swan”
	► Theodore DUBOIS “Solo de concert”
	► Eugene BOZZA “Badinage”
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH “Clef Studies”
	► Oskar BLUME “36 Studies for Trombone”
	► Robert MULLER “Technical Studies”
	► Georg KOPPRASCH “60 Studies for Trombone”
	► Boris GRIGORIEV “Studies”
	► H.W. TYRRELL “40 Progressive Studies”

Gam	► 5 diyez, 5 bemol major/minör gam ve arpejler
	► Ton ve entonasyon çalışmaları- Dil ve bağ alıştırıcıları

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
11. Sınıf	
Konçerto	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Trombone Concerto"
Sonat	► Benedetto MARCELLO "Sonata in E minor"
	► Claude DEBUSSY "Romance"
	► Jean-Michel DEFAYE "A La Maniere de Bach"
	► Jules MAZELLIER "Solo de Concours"
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► Robert MULLER "Technical Studies"
	► H.W. TYRELL "40 Progressive Studies "
Gam	► 7 diyez, 7 bemol majör/minör gam ve arpejler
	► Ton ve entonasyon çalışmaları- Dil ve bağ alıştırıcıları

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	
12. Sınıf	
Konçerto	► Alexander GUILMANT "Morcu Symphonique"
	► Lars Erik LARSSON "Concertino for Trombone"
Sonat	► Camillie SAINT-SAENS "Cavatine"
	► Georg Philipp TELEMANN "Sonata in F minor"
Etüt	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► H.W. TYRELL "40 Progressive Studies "
Gam	► 7 diyez, 7 bemol majör/minör gam ve arpejler
	► Ton ve entonasyon çalışmaları- Dil ve bağ alıştırıcıları

EK-5. Araştırma kapsamında oluşturulan müfredat önerisi.

	5.Sınıf
Etüt/Egzersiz	► Drummond HUDSON “Let’s Play Trombone, V.1”
	► Michael DAVIS & Shari FEDER “Brass Buzz w/CD & DVD Accompaniment”
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Vol. 1"
Gam	► Do Majör ve Re minör (dizi ve arpejin staccato ve legato olarak bir oktav çalınması.) Minör dizi armonik ve melodik olarak çalınabilir.
Deşifre	► Beşinci sınıf düzeyine uygun küçük parça.

	6. Sınıf
Eser	► Michael CLACK "First Repertoire Pieces for Trombone "
	► CROCE-SPINELLI "Solo de Concours"
	► Hale Ascher VANDERCOOK “Emerald”
	► Maurice RAVEL “Pavane for Trombone” Arranged by Walker Martinez
Etüt/Egzersiz	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Vol. 1"
	► Drummond HUDSON “Let’s Play Trombone, V.2”
	► Gerald BORDNER "Second Book of Practical Studies for Trombone"
	► Michael DAVIS & Shari FEDER “Brass Buzz w/CD & DVD Accompaniment”
	► Reginald FINK "Introduction in Legato"
Gam	► Staccato ve legato artikülasyonlarında, Si bemol Majör, Re Majör, Re minör, Mi minör gam ve arpejleri (bir oktav). Minör dizi, armonik ve melodik çeşitleri ile çalınabilir.
Deşifre	► Altıncı sınıf düzeyine uygun küçük parça. Farklı artikülasyon türleri (bağlı ve dilli notalar) eklenebilir.

	7. Sınıf
Eser	► Johann Sebastian BACH "Haste, Ye Scheperds"
	► James CURNOW "Fantasy for Trombone"
	► Pierre Max DUBOIS "Menuet d'automne"
	► Buddy BAKER “Master Solos for Trombone
	► Mary ELLEDGE, Bruce PEARSON "Festival Solos Book”
	► Gabriel FAURE “Après un Rêve”
	► Wolfgang Amadeus MOZART “Concerto in B Flat Major K.191” (Rondo)
Etüt/Egzersiz	► Emory REMINGTON “Warm-up Studies”

	► Drummond HUDSON “Let’s Play Trombone, V.3”
	► Reginald FINK "Studies in Legato"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Vol. 1"
	► Michael DAVIS & Shari FEDER “Brass Buzz w/CD & DVD Accompaniment”
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► Mi, Fa, Si bemol Majör, La, Mi minör gam ve arpejleri (bir oktav). Minör dizi, armonik ve melodik çeşitleri ile çalınabilir. Re Majör kromatik gam (bir oktav).
Deşifre	► Yedinci sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça. Farklı artikülasyon türleri eklenebilir.

8. Sınıf	
Eser	► Leroy OSTRANSKY “Two Spanish Dances”
	► Vaughan WILLIAMS "Six Studies in English Folk Song"
	► Georges ALARY "Contest Piece Op. 57"
	► Georg Philipp TELEMANN "Twelve Fantasies for Unaccompanied Trombone"
	► Vladimir BAKALEINIKOFF “Meditation”
	► John BODA “Sonatina”
Etüt/Egzersiz	► Charles VERNON “Singing Trombone”
	► Robert MULLER "Trombone Studies"
	► Anders LARSON “Flexibility for Trombone”
	► Oskar BLUME "36 Studies for Trombone "
	► Michel BECQUET "6 Exercises for Quick and Easy Warm-up"
	► Brad EDWARDS “The Intermediate Trombonist”
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone Vol. 2"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► Mi bemol, Si bemol, Do Majör, Fa diyez, La minör gam ve arpejleri (iki oktav). Kromatik diziler Mi, Fa, Fa diyez ve Sol (iki oktav).
Deşifre	► Sekizinci sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça.

9. Sınıf	
Eser	► Antonio VIVALDI “Sonata No.1”
	► Johann Adolph HASSE “Suite”
	► Leroy OSTRANSKY “Trombone Concertino”

	► Ernst GALLIARD "Six Sonatas"
	► Carl Maria von WEBER "Romance"
	► Alexander von KREISLER "Sonatina"
Etüt/Egzersiz	► David VINING "Daily Routines for Student Trombone Player"
	► Sam PILAFIAN & Patrick SHERIDAN "Brass Gym"
	► Anders LARSON "Flexibility for Trombone"
	► Emory REMINGTON "Warm-up Studies"
	► Brad EDWARDS "The Intermediate Trombonist"
	► Georg Philipp TELEMANN "Twelve Fantasies for Unaccompanied Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
Gam	► Majör ve minör tüm gam ve arpejleri (iki oktav). Kromatik diziler Mi, Fa, Fa diyez ve Sol (iki oktav).
Deşifre	► Dokuzuncu sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça.

10. Sınıf	
Konçerto	► Vladislav BLAZHEVICH "Trombone Concerto No.1"
	► Tomaso ALBINONI "Concerto in B Flat Major Op.7 No.3"
Sonat	► Pierre Max DUBOIS "Cortege"
	► Philippe GAUBERT "Morceau Symphonique"
	► Benedetto MARCELLO "Sonata in F Major"
	► Joseph Guy ROPARTZ "Andante et Allegro"
	► Antonio VIVALDI "Sonata No.2"
	► Halsey STEVENS "Sonata"
Etüt/Egzersiz	► Vladislav BLAZHEVICH "School for Trombone in Clefs"
	► Johann Sebastian BACH "6 Cello Studies"
	► Georg Philipp TELEMANN "Twelve Fantasies for Unaccompanied Trombone"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone"
	► Brad EDWARDS "The Intermediate Trombonist"
	► Anders LARSON "Flexibility for Trombone"
	► Emory REMINGTON "Warm-up Studies"
	► Max SCHLOSSBERG "Daily Drills and Technical Exercises"
Gam	► Majör ve minör tüm gam ve arpejleri (iki oktav). Kromatik diziler (iki oktav).
Deşifre	► Onuncu sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça.

11. Sınıf	
Konçerto	► Nikolay Rimski KORSAKOV "Concerto in B Flat Major"
	► Freidebald GRAFE "Grand Concerto"
Sonat	► Benedetto MARCELLO "Sonata in E minor"
	► Camille SAINT-SAENS "Cavatine Op.144"
	► John DAVISON "Sonata"
	► Georg Philipp TELEMANN "Sonata in F minor"
Etüt/Egzersiz	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Charles VERNON "Singing Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► Brad EDWARDS "The Intermediate Trombonist"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone No.2"
	► Robert MARSTELLER "Basic Routines"
Gam	► Majör ve minör tüm gam ve arpejleri (iki oktav). Kromatik diziler (iki oktav).
Deşifre	► On birinci sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça.

12. Sınıf	
Konçerto	► Lars Erik LARSSON "Concertino for Trombone Op.45 No.7"
	► Vladislav BLAZHEVICH "Trombone Concerto No.2"
	► Alexandre GUILMANT "Morceu Symphonique"
Sonat	► Robert SANDERS "Sonata in E Flat Major"
	► Sigismond STOJOWSKI "Fantasie"
	► Stepjan SULEK "Sonata" (Vox Gabrieli)
	► Donald WHITE "Sonata"
Etüt/Egzersiz	► Vladislav BLAZHEVICH "Clef Studies"
	► Charles VERNON "Singing Trombone"
	► Jean-Baptiste ARBAN "Complete Method for Trombone and Euphonium"
	► Georg KOPPRASCH "60 Studies for Trombone "
	► Brad EDWARDS "The Intermediate Trombonist"
	► Marco BORDOGNI "Melodious Etudes for Trombone No.2"
	► Robert MARSTELLER "Basic Routines"
Gam	► Majör ve minör tüm gam ve arpejleri (iki oktav). Kromatik diziler (iki oktav).
Deşifre	► On ikinci sınıf düzeyinde çalışılan eserlere uygun parça.